

TIJDSCHRIFT VOOR INTERNATIONALE POLITIEK

vrede

België-Belgique

P.B.

Gent X

3/4568

verschijnt tweemaandelijks | 44 e jaargang | nr.347 | januari-februari 2001

afgiftekantoor Gent X

Vrede - Galgenberg 29, 9000 Gent

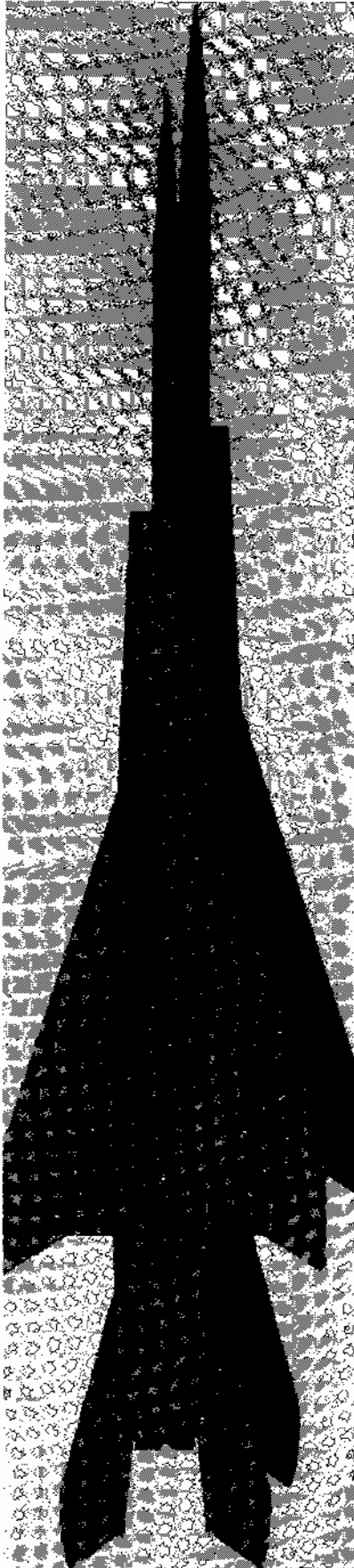
T. 09 233 46 88 F. 09 233 56 78 e-mail: vrede@ngonet.be

internet: www.democratisch-links.be/vrede

IN NAAM VAN DE VRIJHEID OF DE VRIJHEID VAN DE VOS IN HET KIPPENHOK

Volgens het Center for Responsive Politics, een onafhankelijke instelling, hebben de Amerikaanse presidentskandidaten Bush en Gore, en hun partijen, minimum 3 miljard dollar uitgegeven voor hun kiescampagne, 4 miljard dollar als men er de campagnes in en van de staten er aan toevoegt.

Ondertussen werd ons in verschillende tv.-reportages bekend gemaakt dat 42 miljoen Amerikanen niet over een ziekteverzekering beschikken.

ONTWAPENEN OM TE ONTWIKKELEN. MET EUROPEES LEGER EN NAVO?

een reeks info- en debatavonden

GENT. DINSDAG 6 FEBRUARI

Vredeshuis, Margrietstraat 9

met Georges Spriet (Vrede vzw.),
Dirk Van der Maelen (SP),
Bart Staes (VU, gevr.)

ANTWERPEN. DINSDAG 13 FEBRUARI

De Nieuwe Zurenborger, Dageraadplaats

met Marc Vandepitte (filosoof, ATTAC-Vlaanderen),
Bart Kerremans (KUL),
Peter Vanhoutte (Agalev)

ASSE. VRIJDAG 23 FEBRUARI

't Smiske, Gemeenteplein 7

met Michel Collon (journalist en auteur 'Blufpoker'),
de H. Bauwens (Navo),
Koen Moens (Forum voor Vredesactie)

LEUVEN. DINSDAG 6 MAART

audit. Scencie, Erasmusplein

met Michel Collon (journalist, auteur 'Blufpoker'),
Luc Reychler (KUL, gevr.),
Patrick Vankrunkelsven (VU)

BRUSSEL. DINSDAG 13 MAART

Socialistische Mutualiteiten, Sint-Jansstraat 32-38

met Georges Spriet (Vrede vzw.),
Jean Verstappen (Rencontres pour la paix),
Jean-Arthur Regibeau (adj.Kabinetschef min. Flahaut)
(Frans en Nederlands met vertaling)

Organisatie:

Motief v.z.w., Anti-Imperialistische Bond, Forum voor Vredesactie, Christenen voor het
Socialisme, Oxfam-Solidariteit, Vrede v.z.w.,
Masereelfonds, Vlinder (Asse), CNAPD (Brussel).

Medeoproepers:

Werkplaats voor Theologie en Maatschappij, Voor Moeder Aarde, VRAK, Sociale Raad (Leuven)
Los Buenos (Leuven).

Inlichtingen:

CvS, Belgradestr. 78, 2800 Mechelen. tel. 015/41.64.84.
e-mail: christenen.v.h.socialisme@skynet.be.

telkens om 20 u. - inkom 100 fr.

TIJDSCHRIFT VOOR INTERNATIONALE POLITIEK

DOSSIER

AIDS EEN

CATASTROFE

HET VREDESPROCES DAT ER NOOIT EEN WAS

EDITORIAAL	Verarmd uranium	3
UITKIJK	Europa ten dienste van de V.S.	4
PORTRET	Helima Guera	5
INTERVIEW	Dr. Marleen Temmerman	6
MIDDEN-OOSTEN	Israël / Palestina: Het vredesproces dat er nooit één was	9
	Irak: Is onze wereld aan één oog blind	11
DEMOCRATIE	Porto Allegre	14
VERENIGDE STATEN	Naweeën van de verkiezingen	18
VERKIEZINGEN	Commentaar en uitslagen	22
DOSSIER	Aids: Catastrofe voor Afrika	24
	Geweld, uitsluiting en HIV	30
EERLIJKHEIDSHALVE	.....	33
EUROPESE UNIE	EU niet voorbereid op uitbreiding	34
MONDIALISERING	Liberalisering van openbare diensten	38
	Vijf valstrikken van het onderwijs	41
TURKIJE	Turkije krijgt cadeau van IMF	44
CULTUUR	Website besprekingen	45
	Film: Le tableau noir	46
	Boeken: Le bateau, vrede la mondialisation	47
	Internationale organisatie	48
MAATSCHAPPIJ	Een zaligverklaring te ver	49
	Opvoeden tot vrede: militarisme	51
VARIA	Kruiswoordraadsel - Vredesfonds	52
	Agenda	53
VOOR DE VUIST	Nieuwjaarsbrief voorzitters van de Vlaamse vredesbeweging	55
TE ZOT OM LOS TE LOPEN	.....	56

vrede

sedert 1957
tweemaandelijks tijdschrift
vrede vzw
studie- en informatiecentrum internationale
politiek, vredes- en ontwikkelingsproblematiek

REDACTIE-BEHEER-PUBLICITEIT

Galgenberg 29 9000 Gent
prk 000-0956015-80
tel 09 233 46 88
fax 09 233 56 78
e-mail: vrede@ngonet.be
www.democratisch-links.be/vrede

LEESGELD:

140 BF/ 3,47 euro: los nummer
800 BF/ 19,83 euro: 6 nummers/jaar
900 BF/ 22,31 euro: instellingen met factuur
1000 BF/ 24,79 euro: Nederland en E.U.
1200 BF/ 29,75 euro: rest vd wereld
Nederland:

54 gulden op postbankgiro nr 5267830 van Ad
Woudenberg/VREDE

postbus 923111 1090 AH Amsterdam
steunabonnement: 1200 BF/ 29,75 euro
combinatie-abonnement met vredeschahiers:
1400 BF

ABONNEMENTENDIENST: L. Verwest

wordt gedrukt op kringlooppapier
OFFSET DRUK: Nevelland, B.W. 9850 Nevele
LAYOUT: Filip Coopman
FOTOOMSLAG: Tine D'Haese (Oxfam - Solidariteit)

KERNREDACTIE:

Ludo De Brabander, André De Smet, Jan Olsen,
Georges Spriet, Marie-Jeanne Vanmol, Antoine
Uytterhaeghe

REDACTIELEDEN:

Lucien Bollaert, Tim Bracke, Paula Burghgraeve,
Merel De Smet, Claudine Huyghe, Mohamed Kabbar,
Yordi Lesaffer, Karin Lievens, Francine Mestrum,
Marleen Renders, Victor Stuyck, Peter Schepers,
Jennie Van Lerberghe, Paul Vanden Bavière

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:

Michel Vanderborcht Beukendreef 15 9401 Pollare-
Ninove

***

De ondertekende artikels beantwoorden niet
noodzakelijkerswijze aan ons standpunt.
Overname van artikels is slechts toegelaten mits
bronvermelding en toezending van een
presentemplaar.

Graag bieden wij onze lezers de allerbeste wensen aan voor het nieuwe jaar.

Het zal u wel zijn opgevallen zeker? Vrede vernieuwt.

Dit is inderdaad het eerste nummer in een nieuwe vorm. We hopen dat ie u bevalt. Deze nieuwe vorm en opmaak zou wat meer rust en openheid in de teksten moeten brengen. Maar u kent ons, Vrede blijft een blad dat u moet lezen.

We blijven tweemaandelijks zoals voorheen, maar elk nummer zal nu 56 bladzijden tellen. Schokkende wijzigingen zijn er niet. U zal wel iets regelmatigers een interview te lezen krijgen. In een nieuwe rubriek kan u commentaar vinden bij bepaalde websites van het internet. De kleurbladzijden van het dossier zijn verdwenen. Voortaan krijgt u ook geen bibliotheeknieuwsbrief meer mee ingeniet. We zullen nu telkenmale een boekenrubriek hebben gewoon in het blad. Er komt ook regelmatig een filmbespreking van de betere film die op een of andere wijze met onze thematieken te maken heeft.

U kan het nagaan in de lijst van de redactieleden: een heuse uitbreiding met vooral jongeren en vrouwen. In de toekomst komen er ongetwijfeld nog wel nieuwe ideeën voor andere invalshoeken; kwestie van wat meer te diversifiëren.

Twijfel niet, beste lezer, ons uw commentaar, kritiek, of opmerkingen door te spelen.

En... veel leesgenot.
de redactie

Werkten mee aan dit nummer.

Georges Spriet, Willy Courteaux, Marie Jeanne Vanmol, Ludo De Brabander, Antoine Uytterhaeghe, Dirk Ameel, Lucien Bollaert, André De Smet, Dr. Mich Van Opstal, Wouter De Vriendt, Noël Gijbels, Ricardo Petrella, Merel De Smet, Jordi Lesaffer, Guus Sniijkers, William de Bruyn, Michel Vanderborcht en collega voorzitters van de vredesbewegingen, Jozef Van Dromme, Michel Billiau.

EDITORIAAL

| Georges Spriet |

GEBRUIK VERARMED URANIUM VERBIEDEN

De Verenigde Staten en Groot-Brittannië willen niet stoppen met het gebruiken van verarmd uranium om munitie te versterken. Italië vroeg op een NAVO-bijeenkomst expliciet om niet langer dergelijke munitie te gebruiken. Rome wil eerst duidelijkheid over de medische gevolgen van het inademen van giflucht die wordt gevormd na de inslag van munitie met verarmd uranium.

Zal dit dossier het lijstje van openlijke geschillen tussen de Europese landen en Washington verder aandikken? Met de nieuwe Amerikaanse regeringsploeg dreigen daar nog wel een paar elementen bij te komen, niet het minst de discussie over het rakettschild.

Want Rome staat in dit dossier niet alleen. Ook een aantal andere NAVO-landen pleit voor een verbod op verarmd uranium: Duitsland ondersteunde openlijk de Italiaanse tussenkomst. Overal krijgen Bosnië- of Kosovo-veteranen namelijk te maken met ernstige ziektes en overlijdens. Volgens persberichten zouden een twintigtal soldaten uit verschillende Europese landen aan leukemie gestorven zijn als gevolg van blootstelling aan dergelijke giflucht nadat ze in Bosnië hadden gewerkt: België 5 doden, Nederland 2, Italië 8, Portugal 1, Spanje 2, Tsjechië 1 en Hongarije 1.

In Vrede hebben we daar al geregeld over geschreven. Het probleem was al gekend van bij de Golfoorlog, maar de militaire verantwoordelijken weigeren nog altijd een verband te leggen tussen het gebruik van verarmd uranium en de ziekte verschijnselen of de sterftegevallen. Er is met name een ganse discussie ontstaan over het al dan niet erg zwakke gehalte aan radioactiviteit. Maar in wetenschappelijke en vredeskringen spreekt men al langer over de (hoge) "chemische" implicaties van deze munitie, en niet uitsluitend over de (lage) "radioactieve". Ze leggen ook de nadruk op de onbegrensde spreiding in ruimte en tijd.

De kracht (verhoogd door de bewerking met verarmd uranium) van de inslag doet met name allerlei chemische deeltjes loskomen, die na inademing zich op en in organen neerzetten, en dus kankerverwekkend zijn. Vredesactivisten klasseren munitie met verarmd uranium dan ook eerder bij de categorie van gifwapens wegens de toxiciteit.

Deze verschillende elementen hebben een werkgroep van de Juristen tegen Atoomwapens ertoe aangezet de strijd aan te gaan om munitie met verarmd uranium op basis van het oorlogsrecht te gaan verbieden.

Romani Prodi, voorzitter van de EU-Commissie, had voordien al gepleit om een onderzoek op te starten, en zeker ook te kijken naar het lot van de bevolking die op die plaatsen leeft (of is teruggekeerd) waar deze munitie werd gebruikt.

Deze geschiedenis toont nog maar 's aan hoe militaire apparaten en vele politici alleen maar naar de doelmatigheid van een wapen kijken, en uiteraard geen barst geven om de gevolgen voor slachtoffers, burgers of (eigen) soldaten. De propaganda had het over een propere oorlog, over slimme bommen, en uitgekozen militaire doelwitten. Maar het resultaat is grote vernietiging van burgerlijke infrastructuur, willekeurige slachtoffers onder meer ook door het gebruik van clusterbommen en verarmduraniummunitie, en gevolgen voor mens en milieu op lange termijn.

Wie oproept voor het installeren van oorlogstribunalen, zou zeker ook deze elementen in beschouwing moeten nemen. De verantwoordelijken voor dergelijke oorlogsvoering, met beschietingen van (chemische) fabrieken, ziekenhuizen, met het gebruik van clusterbommen en munitie versterkt met verarmd uranium, moeten mee in de beklagenbank. De cijfers spreken over 31.000 bombardementsvluchten op Servische doelwitten in Kosovo met granaten die verarmd uranium bevatten.

Dit dossier legt nogmaals de vinger op de wonde. De humanitaire verantwoording voor de militaire interventies is slechts een dekmantel. De praktijk van het militair optreden doorprikt het discours moeiteloos.

In het memorandum van de derdewereld-, milieu- en vredesorganisatie voor het Belgisch EU-voorzitterschap, wordt er expliciet gepleit om het gebruik van verarmd uranium en clusterbommen te verbieden. Laat ons met z'n allen de druk verhogen om de ingediende wetsvoorstellen omtrent het verbieden van deze wapens gestemd te krijgen, en de interventiedoctrine van onze politieke leiders te verwerpen.

EUROPA TEN DIENSTE VAN VS

| Willy Courteaux |

Het is in de geschiedenis van Amerika nog maar twee keer gebeurd dat de zoon van een ex-president zelf ook president wordt. Een eerste keer op het einde van de achttiende en begin negentiende eeuw, vader John Adams, die in 1797 Washington opvolgde als president, werd in 1800 verslagen door Jefferson. Zijn zoon, John Quincy Adams, werd 25 jaar later president. Vandaag maken we het mee dat Bush Junior acht jaar na zijn vader president wordt, dat wil zeggen op een moment dat het presidentschap van zijn vader voor de meeste Amerikanen nog vrij fris in het geheugen ligt.

Dat is geen comfortabele positie voor de nieuwe president. Nog een hele tijd vóór de verkiezingen was al gebleken dat junior niet zou behoren tot de categorie van de intelligenteren en beslagen presidenten, om het voorzichtig uit te drukken. Vader Bush was hoofd van de CIA geweest, en wat men over dit instituut ook moge denken, wie daar eenmaal hoofd is geweest, heeft in elk geval een en ander opgepikt over de wereld zoals die in elkaar zit. De jonge Bush is vermoedelijk niet zo'n volslagen nitwit als Reagan, die bij een bezoek aan Latijns Amerika tot zijn verbazing vaststelde dat daar verschillende landen waren, maar de hele verkiezingsperiode lang maakte hij in elk geval meer indruk met zijn glimlach dan met zijn intelligentie.

Er zijn alvast een paar signalen, dat Bush junior minder rekening zal houden met de-wereld-zoals-die-is dan zijn vader. Hij liet alvast enig wapengekletter horen en streek de West-Europese mogendheden (om van Rusland en China nog te zwijgen) tegen de haren in door te verklaren dat hij vast besloten was verder te gaan met het project van het atoomrakettenschild. Zelfs minister van buitenlandse zaken Louis Michel reageerde in het openbaar bijzonder

knorrig op deze mededeling.

Het is significantief dat hij Colin Powell, voorheen voorzitter van de Verenigde Chefs van Militaire Staven en opperbevelhebber in de oorlog tegen Irak, tot zijn minister van buitenlandse zaken heeft gemaakt. Dit betekent in elk geval een militarisering van de buitenlandse politiek. Dat bleek al meteen toen Powell aankondigde dat hij de sancties tegen Irak onverminderd zou handhaven zolang Saddam Hoessein de VN-inspecteurs niet opnieuw in zijn land zou toelaten om hun controletaak uit te voeren.

Ook hiermee strijkt de Bush-regering, nog vóór hij de macht heeft overgenomen, tegen de haren in van de bondgenoten en van Rusland. Het is overduidelijk dat het embargo alleen de bevolking van Irak treft terwijl Saddam Hoessein steviger dan ooit op zijn troon blijft zitten. Frankrijk heeft al in het verleden luidop laten horen, niet langer akkoord te gaan met het embargo, en het verzet zal vast niet alleen te maken hebben met humanitaire overwegingen, maar ook met belangen. En Frankrijk wordt daarin ongetwijfeld (zij het stilzwijgend) gevolgd door de meeste Europese "bondgenoten". Men krijgt dus de indruk dat Bush Junior eerder geneigd zal zijn "cavalier seul" te spelen.

Een ander signaal, dat voor de Europese NAVO-partners ook niet zo rustwekkend lijkt, is de benoeming van mevrouw Rice tot presidentiële adviseur voor nationale veiligheid. Rice heeft onlangs voor enige onrust gezorgd in de Europese gelederen met de mededeling dat de Amerikaanse troepen binnen niet zo lange tijd teruggetrokken zouden worden uit de Balkan. Powell heeft die verklaring van Rice achteraf wat afgezwakt, maar het is duidelijk genoeg dat Amerika niet gediend is van een eindeloos durende bezetting, hoewel het duidelijk was dat de oorlog die in

Joegoslavië werd gevoerd de toestand alleen maar kon verergeren indien de NAVO-troepen niet bereid waren achteraf jarenlang als vredesmacht het grondgebied te bezetten. En alleen Amerika heeft het militair gewicht om het uitbreken van nieuwe conflicten in de regio te verhinderen.

Er zijn signalen dat Bush junior minder rekening zal houden met de-wereld-zoals-die-is dan zijn vader.

Amerika heeft echter geen belang bij zo'n bezetting. Het is bereid een oorlog te voeren vanuit de lucht, omdat daarbij geen Amerikaanse slachtoffers vallen; het is een oefening voor de spieren van het militaire establishment; en het verschaft de kans om nieuwe wapentuigen uit te testen op een levend doelwit. De Europese NAVO-bondgenoten laten zich al te gemakkelijk meeslepen in een militair conflict zonder er rekening mee te houden dat de opruimingsoperatie daarna wel eens uitgevoerd zal moeten worden zonder Amerikaanse hulp. Met betrekking tot de terugtrekking van de Amerikaanse troepen uit Bosnië schreef Kissinger enkele jaren geleden in de Los Angeles Times: "Er is geen enkel Amerikaans nationaal belang dat het verlies van levens voor het creëren van een multi-etnische

staat in Bosnië rechtvaardigt”.

Het moge duidelijk zijn dat onder Bush in elk geval de stelregel zal gelden, dat de Europese NAVO-landen niet als bondgenoten van Amerika zullen beschouwd worden, maar als helpers bij het uitvoeren van opdrachten die de Amerikaanse belangen dienen.

Een andere kwestie die voor de nieuwe president een zwaar proef zal betekenen, is het conflict in het Midden-Oosten. De besprekingen zitten zo diep in het slop als ze nog maar zelden gezeten hebben. Aangezien Europa ook maar weinig gewicht in de schaal legt, zal elke vooruitgang in wat men nog steeds een “vredesproces” blijft noemen afhangen van de houding van Amerika. Misschien heeft Bush hier méér de handen vrij dan zijn voorganger, omdat Clinton bij de laatste onderhandelingen geen al te zware druk op Israël durfde uit te oefenen om de joodse lobby van New York niet voor het hoofd te stoten en aldus de kansen op een verkiezingsoverwinning voor zijn vrouw niet te verzwakken.

Het is geen opwekkend idee, dat Bush zijn taak moet opnemen in omstandigheden die niet gunstig zijn. Het feit dat hij zicht waar moet maken in de schaduw van vader die toch een sterke president was én in de schaduw van een troebele verkiezingsoverwinning, zou een neiging tot verkrampde reacties kunnen stimuleren. Innerlijke onzekerheid is niet een goede raadgever. ■

DE MARIE POPELIN-PRIJS 2000 VOOR HELIMA GUERRA

Op 7 december kreeg Helima Guerra de Marie Popelin-prijs 2000. Een beloning voor haar inspanningen voor de verbetering van de situatie van migrantenvrouwen in België.

Een portret.

De activiste Helima Guerra kwam een tijdje geleden in de pers voor haar inzet voor de Marokkaanse vrouw Fatima Amin wiens vier kinderen in Marokko ten onrechte werden vastgehouden. Helima ijverde evenwel al langer voor de rechten van de Marokkaanse vrouwen in België. Haar eerste persconferentie dateert van 1998. Toen kon ze Milouda, een Marokkaanse vrouw, overtuigen om het publiek in België over haar situatie in te lichten. Ze was gescheiden en sinds 10 jaar zonder verblijfsvergunning in België omdat haar man zonder haar medeweten een terugkeerpremie had gekregen. Het gezin had voordien 18 jaar in België geleefd. De man besliste in Marokko te blijven en Milouda moest op eigen krachten naar België terugkeren zonder haar kinderen. Helima slaagde erin haar papieren in orde te brengen en haar kinderen naar België te doen overkomen. Ondertussen leerde Helima de vrouw haar leven zelf in handen te nemen: Nederlands leren, een studio huren, zelf een bankrekening openen enz. “Niet alleen de Marokkaanse patriarchale gezins structuren houden de vrouwen dom, maar ook de Belgische samenleving is

onzorgvuldig in het begeleiden van migrantenvrouwen naar meer zelfstandigheid. Geen wonder dat de kansen van migrantenvrouwen inzake onderwijs en hun toegang tot de arbeidsmarkt beperkt blijven” zegt Helima. Zij was dan ook een gedreven medewerkster voor het opzetten van de studiedag over “Volwaardige burgerrechten voor migrantenvrouwen in België” in maart 1999 in Gent en later op het internationaal congres “Vrouwen, conflict en geweld” in februari 2000 in Ieper. Daar werden contacten gelegd met de Marokkaanse democratische vrouwen bewegingen in Marokko. In maart begeleidde Helima een delegatie van migrantenvrouwen en Belgische parlementsleden naar Rabat. Vanaf dat ogenblik kwam het dossier van de ontvoerde Marokkaanse kinderen in een stroomversnelling terecht. Fatima Amin en haar kinderen werden herenigd. De Popelin-prijs hoeft ze niet voor zichzelf, zegt Helima. “Die prijs zie ik als een erkenning van de pijn die de Maghrebijnse vrouwen lijden. En alleen al daarom ben ik er heel blij mee.” (M-J VM) ■

“ALS DE JEUGDIDOLEN EEN CONDOOM UIT HUN ZAK HALEN HEEFT DAT VEEL MEER EFFECT”

Interview met Dr. Marleen Temmerman, diensthoofd van het International Centre for Reproductive Health (ICRH)

| Marie-Jeanne Vanmol |

Dr. Marleen Temmerman verricht sinds 1987 onderzoek naar de overdracht van het HIV-virus van moeder op kind. In 1992 keerde zij uit Afrika terug. Hier zette zij haar onderzoekswerk verder in samenwerking met de universiteit van Kenia. Sedert de oprichting van het ICRH werkt onder haar leiding een ploeg Afrikaanse en Europese wetenschappers - die allen een grote ervaring hebben in de tropen - rond een heel gamma van gezondheidsproblemen: de gezondheidszorg van moeder en kind, familieplanning, aids, baarmoederhalskanker, genitale verminking en meer algemeen geweld t.a.v. vrouwen. Zij was aanwezig op de aids-conferentie in Durban. Haar onderzoeksteam kreeg er de 'Young Investors Award' toegekend voor hun onderzoek naar de overdracht van het HIV-virus van moeder op kind. Een gesprek.

Marie-Jeanne Vanmol: In het verleden werd te veel in vakjes gedacht. Wij opteren voor een brede interdisciplinaire aanpak van de reproductieve gezondheidszorg. Wij willen de conclusies van de VN-conferenties van Caïro en Beijing in praktijk omzetten. Als we kijken naar oorzaken en gevolgen van aids, is zo'n aanpak ook noodzakelijk. De bescherming tegen het HIV-virus is de verantwoordelijkheid van elk individu in de maatschappij. Armoede is één van de belangrijkste risicofactoren en daar moet tegelijkertijd aan gewerkt worden.

Hoe ver staat het onderzoek van moeder op kind?

Dr. Marleen Temmerman: Toen ik in 1987 onderzoek deed naar de overdracht van het HIV-virus van moeder op kind was HIV/aids al een belangrijk probleem in Kenia. In de kraamkliniek in Kenia waar ik toen werkte was 2% van de vrouwen HIV-positief. Ondertussen is dit percentage gestegen tot 30%. Het HIV-virus vergroot 2 tot 3 maal het risico op een miskraam en doodgeboorte, laag geboortegewicht en sterfte van de moeder in het kraambed. Eerdere studies wezen er op dat in Afrika de overdracht van het HIV-virus van moeder op kind ongeveer 30% bedroeg en

dat het grootste deel van de overdracht tijdens de bevalling gebeurde. Het toedienen van anti-retrovirale middelen vanaf 14 weken zwangerschap en tijdens de bevalling en aan de baby gedurende 6 weken na de geboorte vermindert de overdracht van het virus met 67%. Daarbij moet de bevalling via keizersnede gebeuren en mag er geen moedermelk gegeven worden. De derde wereld heeft echter geen toegang tot deze middelen. Testen voor HIV en de medicatie komen al op 800 tot 1000 dollar per persoon. Een

korter medicatieschema, waarbij anti-retrovirale middelen juist vóór en tijdens de bevalling worden toegediend reduceert de transmissie met 50% en de kostprijs tot 15-20\$, testen en counseling inbegrepen, wat al een hele verbetering is.

Is dat dan de oplossing?

Dr. Marleen Temmerman: Persoonlijk vind ik van niet en wel om de volgende redenen. De methode is medisch gezien wel efficiënt. Goed onderbouwde studies in Oeganda hebben dat aangetoond. Toch zijn er nog veel obstakels vooraleer dit schema in de realiteit resultaten zal opleveren.

Vrouwen moeten getest worden. Een positieve HIV-test heeft enkel het gevolg dat ze medicatie krijgen om de transmissie van moeder naar kind te verminderen. Maar voor hen zelf is er geen behandeling voorzien. Na de bevalling mogen ze geen borstvoeding geven. Vrouwen die met een positieve HIV-boodschap thuiskomen worden door hun man dikwijls slecht behandeld. Uit vrees voor represailles zeggen de positieve HIV-vrouwen niets aan hun mannen en zullen ze toch borstvoeding geven om geen achterdocht op te wekken. Dit verkort behandelingsschema wordt dikwijls

voorgesteld als een "magic bullet": één pil juist voor en één pil tijdens de bevalling en er zullen minder kinderen met HIV worden geboren. Ik zou willen zien wat er eigenlijk gebeurt wanneer men de medicatie gratis aanbiedt. Zullen de vrouwen dan naar de prenatale raadpleging komen? Gaan ze een positief HIV-resultaat thuis mededelen? Vele vrouwen bevallen niet in de kliniek maar thuis. En gaan ze de pil dan wel nemen? Of misschien verkopen ze die verder? Misschien zegt de vrouw thuis wel iets over de positieve HIV-test maar neemt de man de pillen in? Er zijn nog teveel vragen zodat men nog niet kan zeggen dat deze behandelingsmethode in de praktijk wel resultaat zal opleveren.

Wat was de volgende stap van uw onderzoek?

Marijean Tenmerman. We gingen op zoek naar middelen die de transmissie zouden verminderen zonder dat de vrouw getest zou moeten worden. Ons onderzoek betekende inmiddels een bijdrage tot het verder ontrafelen van het mechanisme van de HIV-transmissie van moeder naar kind, en daarvoor hebben we trouwens de prijs in Durban gekregen. Het is de hoeveelheid virus die de baby, tijdens de passage door de vagina, in zijn mond, neus en slijmvliezen krijgt die voor de overdracht doorslaggevend is. Het spoelen van de vagina met chloorhexidine, een goedkoop en overal ter wereld verkrijgbaar desinfectans, was een mooie denkpiste om het risico op besmetting tijdens de partus te verminderen maar dat bleek in de praktijk onvoldoende resultaat op te leveren.

U was aanwezig op de aids-conferentie in Durban in juli van dit jaar. De president van Zuid-Afrika heeft daar het verband tussen aids en HIV in twijfel getrokken.

Hij wees de armoede in Afrika als oorzaak van de ziekte aan. Welke implicaties heeft zo'n uitspraak?

Marijean Tenmerman. Mbeki is daar in de fout gegaan. Jammer genoeg heeft hij zich laten omringen door slechte adviseurs. Van in het begin waren er dissidenten die het verband tussen HIV en aids in twijfel trokken. In de wetenschap is twijfel goed,

maar deze uitspraak heeft zodanige gevolgen dat ik mij daar toch vragen bijstel. Deuschberg en zijn groep zijn allang actief, vóór Mbeki, maar waarom Mbeki die dan opgesnord heeft en welke politieke invloeden hierbij spelen daar weet ik het fijne niet van. Het feit is wel dat hij zich toch wat heeft laten meeslepen en overtuigen. Voor een stuk is dat waarschijnlijk ook wel gegroeid. Vele van onze westerse modellen slaan inderdaad niet aan in Afrika.

Internationale organisaties trachten iets teveel vanuit het westers denken zaken op te dringen. Dat kan natuurlijk geen excuus zijn voor de houding van Mbeki. Voor Mbeki is armoede dan de oorzaak van aids, van tuberculose, en van alle onheil in de maatschappij. En dat is jammer want dan neem je de verantwoordelijkheid van het individu en van de groep weg. Want aan armoede kan je niks veranderen. 'We zijn arm. Ze moeten ons geld geven want we kunnen er niets aan doen'. Als je zegt dat seksuele overdracht de oorzaak is dan kun je er wel iets aan doen. De armoede is wél de belangrijkste risicofactor, één van de belangrijkste hindernissen voor toegang tot onderwijs, opleiding, gezondheidszorg die maken dat vrouwen weinig mogelijkheden hebben om voor zichzelf op te komen. En het zijn niet alleen de vrouwen, ook mannen leven in armoede. Als je echter de seksuele overdracht weglaat dan sluit je ook de individuele verantwoordelijkheid uit. En dat is jammer. Daar heeft hij de bal misgeslagen. Bepaalde delen van zijn toespraak waren goed. Maar het was strategisch dom. Nu krijgt hij de helft van de wereld tegen zich. Hij had zich niet mogen laten meeslepen door die wetenschappelijke twijfelaars. Het staat onomstotelijk vast dat HIV wordt overgedragen door seksueel contact en dat HIV de oorzaak is van aids.

De slogan van de aids-campagne is "Men make the difference". Pas na 20 jaar aids-onderzoek en preventie wordt de nadruk gelegd op de betrokkenheid van mannen. Waarom heeft dat zolang geduurd?

Marijean Tenmerman. Vanuit emancipatorische hoek werd altijd gezegd, en dat is nog altijd de realiteit, dat

de politieke beleidsmakers steeds mannen zijn. Dat is ook zo op 'klein niveau': de raad van wijzen bestaat uit mannen. Traditioneel worden alle beslissingen door mannen genomen. Het werk wordt door de vrouwen gedaan. De VN-conferenties van Caïro en Beijing hebben de nadruk gelegd op de reproductieve rechten: het is niet aan de man om te beslissen of de vrouw de pil neemt. Zij moet daar het laatste woord in hebben. Dit was een duidelijke feministische stelling tegen de mannelijke dominantie. Misschien heeft men daar een beetje teveel de nadruk op gelegd en krijgt men nu een tegenreactie. Vrouwen moeten onderwijs en opleiding krijgen en hun achterstand inhalen maar ze moeten dat niet apart doen. Vrouwen die dan wel weten hoe het moet zullen toch niet het echelon van beslissingen bereiken indien deze evolutie niet doordringt tot de mannengeest. Deze reflectie is niet van in het begin meegenomen maar dat is dikwijls zo.

In wat kunnen mannen inzake aids-preventie het verschil maken?

Marijean Tenmerman. Mannen kunnen het verschil maken door meer verantwoordelijk gedrag. De transmissie kan gemakkelijk voorkomen worden door gebruik van het condoom. Waarom gebruiken ze geen condoom? Omdat het waarschijnlijk niet aangenaam is, omdat er culturele obstakels zijn enz.. Ze gaan op jacht, ze gaan met andere vrouwen naar bed zonder condooms te gebruiken. Thuis gebruiken ze ook geen condoom. Dit is onverantwoord risicogedrag. Mannen hebben ook een belangrijke voorbeeld functie naar jongens toe. Zolang men het mannelijk chauvinistisch gedrag van generatie op generatie doorgeeft zal seksueel risicogedrag zich blijven handhaven en zal het condoomgebruik niet algemeen gepromoot worden. De mannen zien nu toch ook de ravages. Jammer genoeg is het nu te laat als 30% van de bevolking van een land is aangetast. Maar er moet toch ook aan de kinderen gedacht worden. Zoals in Kenia. Op vijf jaar tijd heb ik twee verhalen gehoord van internaatsscholen waarbij 14 tot 17-jarige meisjes door de jongens

werden aangevallen en mishandeld. Jongens hebben 's nachts in een internaat de slaapzaal van de meisjes bestormd waar ze werden mishandeld en verkracht. In deze panieksituatie kwamen bij één van de raids 19 meisjes om het leven. Als wraakacties van deze aard getolereerd

gewerkt. De burger werd vanaf de start op zijn individuele verantwoordelijkheid gewezen. Veel organisaties leveren daar prachtig werk: preventiecampagnes en promoties van condooms, thuisopvang enz... Waar jongeren komen wordt aan seksuele opvoeding gedaan."

lokale mensen bij het programma moeten betrokken worden. Jongeren moeten ook meer aangesproken worden door hun idolen. Als wij, de ouders en de leraren, iets zeggen zijn we zakken en zagen. Onze mening heeft wel zijn effect. De school en de ouders dienen als voorbeeld en de kennis moet overgedragen worden. Maar als de idolen, de stoere gasten een condoom uit hun zak halen, dat heeft veel meer effect dan dat wij daar staan te zwaaien met condooms. Je moet kijken wat de jeugd aanspreekt en die mobiliseren. Als in de tijd Magic Johnson verkondigde dat hij HIV-positief was dan had dat een enorme impact op de jeugd. Dat was een idool. Dat was zo "ne sterke" en geen dun uitgemergeld ventje zoals in Afrika. Ik zou zeker geen prioriteit geven aan de preventie van de overdracht van het HIV-virus van moeder naar kind. Er moet voor gezorgd worden dat meisjes niet HIV-positief worden of dat de HIV-positieve meisjes niet zwanger worden. Deze preventie heeft maar zin in een goed functionerend gezondheidssysteem waar zwangere vrouwen ook worden getest voor syfilis, bloedarmoede en hepatitis. Maar in een doodarm land, waar geen proper water is, een anti-retroviraal middel promoten vind ik belachelijk. Ik heb vele keren meegemaakt dat er geld was voor een programma voor anti-retrovirale middelen voor zwangere vrouwen, dat men keizersnede wou doen (om het risico voor transmissie van het HIV-virus van moeder op kind langs vaginale weg te verminderen) maar geen steriele handschoenen had om de keizersnede uit te voeren omdat daarvoor in het anti-retrovirale programma geen geld was voorzien. De strenge opdeling die de bureaucratie van internationale organisaties en fondsen met zich meebrengt kan een goed bedoeld project van bij het begin al kelderen met alle nefaste gevolgen van dien.

Zolang men het mannelijk chauvinistisch gedrag van generatie op generatie doorgeeft zal seksueel risicogedrag zich blijven handhaven en zal het condoomgebruik niet algemeen gepromoot worden.

blijven, zolang deze mentaliteit erin blijft, gaan we er niet op vooruit. Mannen rechtstreeks bij de campagne betrekken komt absoluut op zijn tijd.

De seksuele opvoeding van de jongeren is van kapitaal belang. Kun je een aantal voorbeelden geven?

Marleen Temmerman: In Kenia waren ze enkele jaren terug zeer goed bezig. Daar hadden ze op de scholen en buiten de scholen "family-life education" ingevoerd. Daarin werd seksuele opvoeding gegeven maar dat mocht zo niet genoemd worden. Na een pausbezoek hebben de kerken zich echter georganiseerd en sterke druk uitgeoefend om de opleiding af te schaffen. En dat terwijl de nieuwe generatie in dit land zulke risico's op HIV-besmetting loopt. De jongeren moeten zichzelf beschermen. De moraal van het katholicisme is één zaak, maar dat daardoor geen seksuele opvoeding kan gegeven worden...? Oeganda heeft het aids-probleem vroeg aangepakt. Museveni en zijn regering, hebben een aantal politieke besluiten genomen die de aids-preventie en het probleem op politiek en sociaal vlak hebben aangepakt. Zij hebben fondsen vrijgemaakt en op alle niveaus aan preventie en sensibilisering

De G8 heeft besloten om tegen 2010 het aantal jongeren met HIV met 25% te doen dalen. Indien U het budget zou mogen opmaken hoeveel zou U nodig hebben en waar zou U de prioriteiten leggen?

Marleen Temmerman: Er is veel geld nodig. Mijn doelgroep zijn de jongeren, jongens en meisjes. Als ik zeer veel geld zou hebben zou ik, met het oog op armoedebestrijding, een positieve discriminatie maken voor scholing van meisjes en jonge vrouwen. Jonge meisjes naar school sturen is voor mij nog altijd "intervention number one". Als je mij vraagt wat er moet gedaan worden dan antwoord ik dat er veel dingen, honderd dingen moeten gedaan worden maar de opleiding van jonge vrouwen en meisjes is de duurzame strategie voor armoedebestrijding op lange termijn. Dat betekent ook minder kinderen krijgen, contraceptie... Vrouwen die naar school geweest zijn kiezen voor andere dingen. Er moet ook geld voorzien worden om al de remmende factoren aan te pakken die een goede preventie en behandeling van aids in de weg staan. De preventie van aids moet in de praktijk mogelijk gemaakt worden: bv. de condooms moeten overal voorhanden zijn. De voorbeelden van Oeganda en Tanzania tonen aan dat de

HET “VREDESPROCES” DAT ER NOOIT EEN WAS

| Ludo De Bradander |

Het westen is er gewoonlijk als de kippen bij om landen terecht te wijzen indien deze zich niet houden aan de regels van het internationaal recht. Behalve als dat land de naam Israël draagt. Aan resoluties (VN en EU) en rechtsregels ontbreekt het nochtans niet. Wel aan de wil om ze toe te passen. Met de steun van eerst de Britten en vervolgens de VS heeft Israël immers een politiek van voldongen feiten gecreëerd waardoor het joods-Palestijns conflict in een absolute impasse is terecht gekomen. Volgens gezaghebbende commentatoren en politici moeten beide partijen blijven zoeken naar een vreedzame oplossing. Maar via een kleine historische terugblik is te zien dat de oplossing enkel en alleen van Israël afhangt: de toepassing van de internationale resoluties en rechtsregels.

Toen James Arthur Balfour op 2 november 1917 zijn inmiddels beruchte brief schreef aan Lord Rothschild, was amper 2 procent van de grond in Palestina in het bezit van de joden. Deze Balfour-verklaring had het overigens nog niet over een joodse staat, maar over een 'nationaal tehuis voor het joodse volk'. De Britse minister van Buitenlandse Zaken schreef bovendien: "Daarbij moet het duidelijk zijn dat er aan de burgerlijke en religieuze rechten van de bestaande niet-joodse gemeenschappen niet geraakt mag worden, (...)". Maar daar is in de loop der jaren weinig van te merken geweest. Een reeks van 'onrechtvaardigheden' in een notendop.

DE EERSTE ONRECHTVAARDIGHEID

Aan de vooravond van de stichting van de staat Israël in 1948 was door aankopen 7 procent van de grond van het mandaatgebied Palestina in joodse handen terecht gekomen (79 procent daarvan in handen van Zionistische organisaties). Niettemin voorzag het verdeelingsplan van de Verenigde Naties in 1947 (resolutie 181) dat ruim 54 procent van het grondgebied aan de joodse bevolking zou worden toegewezen. Het plan werd door de Arabieren des te onrechtvaardiger gevonden, omdat Palestina op dat ogenblik werd bewoond door ruim tweemaal zoveel Palestijnen (1,4 miljoen tegenover 650.000 joden). De Arabische delegaties verwierpen dan ook het plan. Zij hadden hun voorkeur voor een Statenunie uitgesproken: één staat

Palestina met evenredige vertegenwoordiging voor de verschillende bevolkingsgroepen (islamieten, joden en christenen). De secretaris-generaal van de in 1945 opgerichte Arabische Liga, Abdul Rahman Azzam Pasha, verliet uit protest de vergaderzaal met de profetische woorden: "Deze scheidingslijn zal niets anders zijn dan een lijn van vuur en bloed".

Na tal van schermutselingen tussen Palestijnen en joden roept Ben Goerion op 14 mei 1948 de nieuwe joodse staat Israël in het leven. Vraag is: waar liggen de grenzen? Die vraag is nooit echt beantwoord. In elk geval zou gauw blijken dat de grondhonger van Israël groter zou zijn dan het grondgebied dat de VN voor de joden had voorzien. Het uitroepen van de nieuwe staat wordt op hevige protest van de Arabische landen onthaald. Er breekt oorlog uit.

DE TWEEDE ONRECHTVAARDIGHEID

Als gevolg van de oorlog en het bloedbad in het dorp Deir Yasiin (10 mei 1948) waar de joodse Irgoen-militie naar schatting 250 Palestijnse dorpelingen, inclusief vrouwen, kinderen en zuigelingen vermoordde, vluchtten ongeveer 700.000 Palestijnen naar de buurlanden. Honderden Palestijnse dorpen werden vervolgens met de grond gelijk gemaakt.

De Algemene Vergadering van de VN kondigt daarop resolutie 194 (11 december 1948) af waarin gesteld wordt dat de Palestijnen die dat willen "zo gauw

Toepassing van de internationale resoluties en rechtsregels.

mogelijk" moeten kunnen terugkeren. Voorts moet er bij schade of verlies van eigendom of voor de Palestijnen die niet willen terugkeren een schadevergoeding worden uitgekeerd "ten laste van de verantwoordelijke regeringen en autoriteiten". De profetische woorden kwamen ditmaal van de Israëlische minister van Buitenlandse Zaken, Moshe Sharret (16 juni 1948): "ze komen niet terug - en dat is ons beleid". En zo geschiedde. Tot op heden is resolutie 194 onuitgevoerd gebleven. Erger nog, tijdens de onderhandelingen die van start gingen in Madrid en Oslo hebben de Israël's de discussie over de terugkeer van de vluchtelingen zorgvuldig vermeden. Uitgesteld naar later, zoals dat heet. Nooit? De 'Internationale Gemeenschap' (IG) is inmiddels 'vergeten' Israël te dwingen resolutie 194 uit te voeren.

DE DERDE ONRECHTVAARDIGHEID

Een ander gevolg van de oorlog van 1948 is dat Israël zijn grondgebied heeft uitgebreid van 54 naar ongeveer 78 procent van het oorspronkelijk

mandaatgebied Palestina. Tot de oorlog van 1967 zal amper 22 procent van het grondgebied nog in Palestijns/Arabische handen blijven, verdeeld over de Westelijke Jordaanoever (16 %) en de Gazastrook (6 %). Alsof er niets aan de hand is, verwerft Israël op 11 mei het lidmaatschap van de Verenigde Naties, zij het verbonden aan de voorwaarde om resolutie 194 uit te voeren!

Het VN-verdelingsplan is inmiddels verworpen tot studie-object voor historici.

DE VIERDE ONRECHTVAARDIGHEID

In juni 1967 voert Israël een 'preventieve' aanval uit op de Arabische buurlanden en verovert daarbij de Sinai-woestijn en de Gaza op Egypte, de Golan-hoogte op Syrië en de Westelijke Jordaanoever met inbegrip van Oost-Jeruzalem en religieus zwaar beladen monumenten als de Klaagmuur en de al-Haram al-Sharif. Het Palestijnse grondgebied is vanaf dan volledig bezet door Israël. De daarop afgekondigde resolutie 242 van de Veiligheidsraad van de VN, roept Israël op om zich terug te trekken uit de Bezette Gebieden (tot vandaag is onduidelijk of daarmee ook de gebiedsuitbreiding tussen 1947 - het VN-verdelingsplan - en 1967 wordt bedoeld), met inbegrip van Oost-Jeruzalem.

De IG heeft echter niets 'voorzien' om resolutie 242 te laten uitvoeren.

DE VIJFDE ONRECHTVAARDIGHEID

Eén van de belangrijke achterliggende redenen voor de oorlog van 1967 is de toegang tot water. Door de Westelijke Jordaanoever te bezetten krijgt Israël ook de immense ondergrondse waterlagen (de 'Mountain Aquifer') onder controle. Deze dekken nagenoeg een derde van de Israëlische waterbehoefte. Meteen na de bezetting vaardigt Israël verschillende militaire orders uit die bepalen dat Palestijnen geen nieuwe putten mogen slaan en bestaande putten niet dieper mogen maken. Dit betekent een zware hypotheek op de Palestijnse landbouw. Van een dergelijk discriminerend waterbeleid blijven de Joodse nederzettingen, die de jaren daarop als paddestoelen uit de grond zullen rijzen,

gespaard. Joodse kolonisten consumeren viermaal meer water dan hun Palestijnse buren. Zij beschikken ook over stromend water, wat niet kan gezegd worden van heel wat Palestijnse dorpen.

De Israëlische waterpolitiek is strijdig met de Haagse en Geneefse Conventies (respectievelijk 1907 en 1949), volgens dewelke (indien toegepast) Israël als bezettende mogendheid geen soevereiniteit beschikt over de natuurlijke hulpbronnen en slechts kan optreden als zaakwaarnemer en (in beperkte mate) vruchtgebruiker. M.a.w. Israël moet optreden als goed beheerder.

De IG laat tranen in rivieren vloeien, maar de Palestijnen blijven op droog zaad zitten.

DE ZESDE ONRECHTVAARDIGHEID

Hoewel de IG de bezetting van de Palestijnse gebieden via resolutie 242 en 338 (1973) illegaal heeft verklaard - zolang er geen definitief akkoord is tussen Palestijnen en Israël's - is Israël desondanks continu in de weer geweest om Joodse nederzettingen te bouwen met bijbehorende 'bypass roads'. Inmiddels zijn daarvoor volgens de Israëlische mensenrechtenorganisatie B'Tselem 1.800 Palestijnse huizen verwoest. In de Algemene Vergadering van de VN is in 1981 een resolutie gestemd (141 voor, 1 tegen) waarin de Vierde Geneefse Conventie (1949) op de bezette gebieden van

toepassing wordt verklaard. Artikel 49 (6) van de Conventie bepaalt: "De bezettende macht zal geen delen van de eigen bevolking deporteren of transfereren naar gebieden die hij bezet". Ook de Europese Unie heeft de nederzettingen steeds als illegaal bestempeld en is dat ook blijven doen na het afsluiten van de Oslo-akkoorden. De Verenigde Staten zaten een tijdlang op dezelfde golflengte, maar spreken sedert 1993 (Oslo) nog slechts over 'een obstakel voor de vrede'. Duif of Havik, Oslo of geen Oslo, elke joodse regeringsleider bouwt tot vandaag vlijtig voort. Dat geldt ook voor nobelprijswinnaar en premier Rabin zaliger. Tussen 1991 en 1997 is het aantal joodse kolonisten met meer dan een kwart toegenomen. Die uitbreiding komt grotendeels op rekening van de 'duiven'-regering Rabin/Peres, die goed is voor een toename met meer dan 32.000 joodse kolonisten.

De IG staat zogezegd 'machteloos'. Het strenge oordeel van de EU belet evenwel niet dat er sinds kort een associatie-akkoord loopt waardoor Israëlische producten van gunstige handelsvoorwaarden genieten. Onder de Israëlische export vallen ook landbouwproducten uit de bezette gebieden. Daarmee schendt Israël het associatie-akkoord. Het kan evenwel rustig begaan omdat de EU niet geneigd is er tegen op te treden.

DE ZEVENDE ONRECHTVAARDIGHEID

Na een eerste toenadering in Madrid monden de parallel gehouden geheime onderhandelingen in Oslo uit in een principe-verklaring: de "Declaration of Principles on Interim Self-Government" van 13 september 1993 (Oslo I), gevolgd door het Gaza/Jericho-akkoord (4 mei 1994) en de akkoorden van Taba (Oslo II - 28 september 1995). Achteraf kunnen we met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid stellen dat de Palestijnen er op zijn zachtst gezegd zijn ingeluisd. Niet alleen is het hele proces uitgemond in het verder verminken van Palestijns gebied en het volledig uithollen van resolutie 242, maar is het bovendien een instrument geworden om een

definitieve regeling ver in de tijd vooruit te schuiven om zo gewoon verder een politiek van voldongen feiten te creëren. De Palestijnse onderhandelaars hebben jammer genoeg meegewerkt aan het creëren van 'bantoestans' en de legitimering van nieuwe annexaties door Israël via de fameuze A- (3 % van het grondgebied - autonoom gebied), B- (27 % - 'bezet' autonoom gebied), C-gebieden (70 % - met o.m. joodse nederzettingen onder militaire bezetting).

Doorgaans speelt de pers en de westerse politieke wereld het spel mee. Door continu te spreken over een 'vredesproces' is de indruk gewekt dat de Palestijnen nogal koppig tot zelfs onwillig zijn. Dat is onder meer gebeurd tijdens en na de laatste onderhandelingen in Camp David. Omdat Israël bereid was om concessies te doen m.b.t. Jeruzalem, maar de Palestijnen dit maar een mager beestje vonden, zijn het deze laatsten die het 'vredesproces' hebben doen mislukken. Om alle misverstanden te vermijden. Ten eerste: Oost-Jeruzalem is altijd bezet gebied geweest (resolutie 242) en komt dus hoe dan ook aan de Palestijnen toe. Evenwel hebben de Israëli's er inmiddels vlijtig voor gezorgd dat de Palestijnen, via de nederzettingenpolitiek, in de minderheid zijn geplaatst. Ten tweede: het plan dat de Israëli's in Camp David in het achterhoofd hadden, was niet meer of minder de creatie van enkele (we herhalen) bantoestans: de Westelijke Jordaanoever zou in drie stukken moeten worden gekapt. Over elk van die drie stukken komen nog eens bypass roads (onder Israëlische militaire controle dus) die de nederzettingen onderling met mekaar moeten verbinden. Verder zou ook een strook langsheen de rivier de Jordaan geannexeerd moeten worden. Ongetwijfeld om de Israëlische watervoorziening verder veilig te stellen.

Arafat mag tekenen wat hij wil, de Palestijnen in de straat weten wat ze willen en tot waar ze willen gaan.

Zeg nu zelf...

IS ONZE WERELD AAN EEN OOG BLIND?

| Antoine Uytterhaeghe |

In januari is het tien jaar geleden dat de Verenigde Staten en haar bondgenoten hun militaire acties tegen Irak deden culminereren in een immense bommencampagne die meer dan een maand duurde. Irak was op 2 augustus 1990 Koeweit binnen gevallen. De wereld veroordeelde unaniem deze inval. Ook Cuba dat toen deel uitmaakte van de VN-veiligheidsraad stemde de eerste resolutie. Dat deed ze niet langer bij de reeks VN-beslissingen die zou volgen. De oorlogsopbouw voltrok zich in de daaropvolgende maanden via de militaire omkadering van steeds nieuwe resoluties van de VN-veiligheidsraad. Men noemde het de oorlog die het naleven van het internationaal recht moest doen respecteren. Maar in steeds bredere lagen van de bevolking werden er bedenkingen gemaakt over de ware reden van dit militair optreden van Washington en C°. Was het toch niet om olie en het streven naar hegemonie in de regio vanwege de VS te doen?

Gedurende de voorbije tien jaren kwam er aan de lijdensweg van de Irakese bevolking geen einde. Het Westen aan holt het mensenrechtendossier uit. Men blijft het officiële vijandbeeld steeds maar opnieuw oproepen.

Bepaalde organisaties in het Westen vragen zelf dat men een internationaal tribunaal in 't leven roept om de Irakese leiders ter verantwoording te roepen voor schendingen van de mensenrechten. Zij negeren echter het genocide-effect van de opgelegde VN-sancties. Zij maken zich schuldig aan selectiviteit, waardoor ze een karikatuur maken van de universele principes van de mensenrechten. Human Right Watch vroeg in haar rapport van januari II., dat de Irakese leiders voor een dergelijk tribunaal zouden terechtstaan voor de inbreuken op de rechten van de burgers en het niet correct uitvoeren van de opgelegde verplichtingen.

Dat dergelijk rapport tien jaar na het opleggen van de sancties verschijnt is geen toeval. De VS weet dat ze meer en meer onder kritiek komen over het resultaat van hun politiek ten opzichte van Irak, dat ze in het defensief gedrongen worden om het sanctiebeleid nog langer te handhaven. De VN zelf heeft verplichtingen ten

opzichte van het internationaal recht. In het artikel 24/2 van het VN-handvest wordt duidelijk bepaald dat de beslissingen van de VN-veiligheidsraad om een actie te ondernemen, zoals het opleggen van sancties, in overeenstemming moet zijn met het internationaal recht.

Bepaalde groepen en organisaties in het Westen die opkomen voor de mensenrechten geven de indruk dat ze op hun kousenvoeten argumenten naar voren schuiven die in wezen de belangen van de VS dienen.

WIENS MENSENRECHTEN?

Het rapport van Human Right Watch vergeet te vermelden dat de opgelegde sancties tegen Irak de grootste inbreuk vormen tegen het convenant van economische en sociale rechten. Een inbreuk die door de VN-veiligheidsraad gepleegd wordt. Het is de hoogste tijd om deze politiek van sancties ongedaan te maken, om zo de mogelijkheid te openen voor investeringen en ontwikkeling. Met dien verstande dat de restricties op militaire goederen van kracht blijven, dat het toezicht voor de "dual use" producten (die zowel voor civiel als militair gebruik kunnen dienen) op punt gesteld worden.

In hun oproep voor het instellen van een tribunaal door HRW en in zekere mate door Amnesty International, vergeten ze de ernstige schendingen door het Westen gepleegd, zoals het inzetten van projectielen met verarmd uranium,

“Olie voor voedsel” is de genocide voortzetten.

waardoor duizenden kinderen en volwassenen stierven aan leukemie, het onttrekken van medische verzorging, het vernietigen van de civiele infrastructuur.

Nochtans is de collectieve bestraffing van een volk verboden door de vierde conventie van Genève (1949).

Dan stelt zich de vraag of het inzetten van deze wapens, het systematisch en intentioneel vernietigen van de civiele infrastructuur en het opleggen van economische sancties, de collectieve bestraffing van de burgers, een misdaad is tegen de menselijkheid.

Men kan zich niet van de indruk ontdoen dat HRW en anderen (evenals ngo's, politici) blind zijn aan een oog. Deze organisaties zullen hun houding rechtvaardigen met de verklaring dat ze de regeringen aan hun verplichtingen "herinnerd" hebben. Er is nochtans een groot verschil tussen iemand herinneren aan zijn verplichtingen en het starten en mee organiseren van een internationale actie die eenzijdig een schuldige aanwijst, en weigert te pleiten om een einde te stellen aan deze uithongering van het Iraakse volk.

Men kan toch niet langer ontkennen dat de opgelegde sancties de ganse bevolking treft. Duizenden tot meer dan 1 miljoen mensen zijn gestorven en sterven nog. Burgers, volwassenen en kinderen, worden een mentaal en fysiek lijden opgelegd. Al de humanitaire organisaties van de VN hebben deze vaststelling in hun rapporten neergeschreven.

Wanneer men bij de toepassing vaststelt

welke dramatische gevolgen en verschrikkingen zich voltrekken, dan is het minste wat men moet doen, zijn beslissing herzien. Het dramatische resultaat van de opgelegde strafmaatregel is geen plotseling verschijnsel. Talrijke prominente personaliteiten en organisaties, die men moeilijk kan verwijten pro Saddam Hoessein te zijn, luiden al jaren de alarmklok.

Een rapport van een door de VN ondersteunde en door Saddrudin Aga Khan geleide missie, stelt dat Irak niet meer in staat is de noodzakelijke diensten aan haar bevolking te verzekeren. In het kader van het programma "olie voor voedsel" worden bepalingen opgelegd die Irak in de onmogelijkheid stellen deze problemen op te lossen. Vergeten we niet dat het VN-sanctiecomité de handtekening heeft voor de cheque die moet uitgeschreven worden. Deze volmacht gebruikt de VN-Veilighedsraad als een instrument om Irak onder de druk te zetten.

Op 9 juni II. besloot de VN-Veilighedsraad met haar resolutie 1302 het "olie voor voedsel" programma met 180 dagen te verlengen. Deze resolutie heeft niet tot doel de crisis te beëindigen. Toen vermeld programma in 1996 tot stand kwam wilde men die beslissing verkopen als een bijdrage om de verslechtering van de levensomstandigheden te stoppen.

In werkelijkheid ondersteunt dat programma de humanitaire crisis. De mortaliteit van de kinderen jonger dan 5 jaar is nog steeds 5000 per maand, 2000 tot 3000 jongeren en volwassenen overlijden iedere maand als gevolg van de opgelegde sancties. De dood van deze mensen wordt veroorzaakt door gebrek aan zuiver drinkwater, slechte voeding en het wegvallen van overheidsdiensten aan de burgers.

Er voltrekt zich een sociale aftakeling, het gezinsleven vervalst, de kinderen gaan niet naar school en belanden in de straat. De elektriciteitsvoorziening is maar 38 procent van wat het was in 1990. De bevolking kent een grote ondervoeding, ondanks het programma "olie voor voedsel". Irak kan maar de helft

van het geld gebruiken voor aankopen van humanitaire goederen, het grootste deel van de andere helft gaat naar herstelbetalingen en administratieve kosten. Men kan stellen dat het programma "olie - voor voedsel" een totale mislukking is. Het brengt geen soelaas in het lijden van de bevolking. Dit ondanks de bewering dat het aan de Iraakse burgers 20 miljoen ton voedsel heeft gebracht. Voor de Iraakse bevolking maakt dit geen groot verschil in het dagelijks leven, haar bestaan blijft onzeker.

De Harvard studiegroep voor economische en sociale rechten heeft in haar onderzoek voor de periode 1991 tot '96 een duidelijk verband gelegd tussen de sancties en de ondervoeding, het verlies aan civiele infrastructuur (drinkwater en gezondheidszorg) en het grote aantal sterfgevallen, vooral onder de kinderen.

Het programma "olie voor voedsel" van de VN is beschamend omdat het de voortzetting is van de genocide tegen het Iraakse volk. We spreken van genocide omdat het een intentioneel programma is om de cultuur van een volk te vernietigen.

Wanneer men dan toch zou willen een tribunaal oprichten om de misdaden tegen de menselijkheid te berechten, dan moet men ook aanvaarden dat men de VS en C°, de VN en andere ter verantwoording roept. De huidige VN-Veilighedsraad is de weerspiegeling van de krachtsverhoudingen in de wereld, m.a.w. van de hegemonie van Washington, ondanks de schijnbewegingen van Frankrijk, Rusland en China. De zogenaamde civiele maatschappij moet opletten niet gebruikt te worden om deze krachtsverhoudingen te bestendigen of te versterken.

DE GRENS VAN HET AANVAARBARE

Hier willen we refereren naar Denis Haliday en Hans Von Sponeck, twee voormalige VN-verantwoordelijken voor het Irak-programma. Ze stellen dat de grens van het aanvaardbare bereikt is. Hun uitspraken vormen een aanklacht tegen het gijzelen van een gans volk en het misbruik van het mensenrechtendiscours.

De aanklagers zijn boven alle schuld verheven, de aangeklaagden zijn de enige schuldigen. Men weigert socio-economische rechten in rekening te brengen. Door deze schaamteloze interpretatie worden de principes van de universele rechten van de mensen naar de schroothoop verwezen. Nochtans is deze universele verklaring aangenomen door de Algemene Vergadering van de VN. Men stelde zeer duidelijk dat deze met elkaar verbonden, interafhankelijk en ondeelbaar zijn. Het waarborgen van de burgerlijke en politieke rechten is de basis voor een gezond klimaat voor ontwikkeling. De realisatie van deze fundamentele rechten is pas mogelijk wanneer economische ontwikkeling tot stand gebracht wordt. Dit ziet men duidelijk in talrijke ontwikkelingslanden waar de armoede steeds maar groter wordt en de sociaal zwakkeren uit de boot vallen. Een mensengroep die niet meer telt het maatschappijbeeld van de lokale machthebbers.

ZALVENDE WOORDEN

Deze genocidale sanctiepolitiek werd ons met de hulp van de media verkocht als noodzakelijk omdat de chemische en andere massavernietigingswapens van Irak een bedreiging vormen voor de buurlanden. Men wil zo ook de inbreuken van Bagdad op de mensenrechten bestrijden. Deze boodschap werd en wordt meegezongen door HRW en Ai, waardoor de rechten van de Irakese burgers die lijden onder de genocidale politiek van Washington en zijn vrienden, naar de achtergrond verwezen wordt. Het is betreurenswaardig dat de media zich hiertoe lenen. Zij worden op die manier de instrumenten van het militaire media complex. Hierdoor wordt een systeem van discriminatie in naam van de mensenrechten geïnstitutionaliseerd; wat meteen de doelstelling om de rechten van de burgers te realiseren, inhoudloos maakt.

De VS en Groot-Brittannië willen van een eventuele opschorting van de sancties zelfs niet weten zolang Saddam Hoessein aan de macht is.

Het gaat hen niet om Koeweit, het

gaat hen om veel meer. Het is een nieuwe vorm van neokolonialisme die de VS met ijver toepast om de Arabische wereld te

in Israël en Turkije. Het bewapeningsniveau moet op regionale basis worden bekeken. Men kan niet zomaar een land er

Het is een nieuwe vorm van neokolonialisme om de Arabische wereld te controleren.

controleren. Het doel was en is de sterkste Arabische staat te vernietigen die het in 1990 aandurfde het Westen en de VS-hegemonie in vraag te stellen, en het voornemen had een regionaal leiderschap tot stand te brengen.

Voor Washington is elke nieuwe regionale grootmacht onaanvaardbaar. Men is er bevreesd voor een gebeurlijk leiderschap van Bagdad in de regio. Dit beleid wil de olie en de financiële bronnen van de Arabische staten verder onder controle houden, en tegelijkertijd Amerikaans wapentuig op deze markten blijven verkopen. Deze politiek hebben ze met succes gedurende het voorbije decennium in praktijk gebracht. De Amerikaanse defensiesecretaris William Cohen reisde de Arabische landen af en verkocht voor ettelijke miljarden dollars vliegtuigen en ander wapentuig. De VS verwierf er ook voor het eerst vaste militaire basissen, dan speelt de dood van 6000 tot 7000 Irakese burgers iedere maand geen enkele rol. Voor Madeleine Albright was het deze prijs waard. De uitlating van Albright zal zeker niet door de Amerikaanse olieconcerns en wapenfabrikanten worden tegengesproken.

Waarom zou Irak onder deze voorwaarden samen werken met Washington en C^o? Men kan alleen van Bagdad een coöperatieve houding verlangen als men de economische sancties opheft en het land laat beschikken over zijn financiële middelen. De prijs die Irak hiervoor dan moet betalen is de inspectie aanvaarden van haar militaire capaciteit, daar massavernietigingswapens in de regio niet getolereerd kunnen worden, inclusief

uit pikken. Het kan toch niet dat men uitsluitend de atoomwapenplannen van Irak onderzoekt terwijl men toestaat dat Israël over enkele honderden atoombommen beschikt?

Wil men werkelijk tot een duurzame regeling komen dan moet het Westen begrijpen dat men niet blijvend een volk kan opzadelen met frustraties en opgekropte woede. Denis Haliday merkte terecht op, dat de Irakezen zich beschouwen als een volk van 22 miljoen burgers dat opgesloten zit in een groot vluchtelingenkamp, slecht gevoed met hun eigen centen.

Dit is een grote vernedering. Ze worden tweemaal gestraft: door de VS en de VN- Veiligheidsraad. Wanneer men deze dramatische toestand niet wil inzien, dan scheidt men grotere problemen.

Hoe vlugger de sancties worden opgeheven, hoe vlugger de Arabische wereld de onderlinge relatie met Irak kan verbeteren, hoe vlugger de Arabische liga een meer efficiëntere rol kan spelen ter bevorderen van de stabiliteit in de regio. Zonder vrede met Irak is er in de Arabische wereld geen duurzame vrede mogelijk.

PARTICIPATIEVE DEMOCRATIE IN PORTO ALEGRE ¹

| Dirk Ameel |

De PT (Partido dos Trabalhadores - linkse sociaal-democratie), een jonge partij ontstaan uit sociale, vakbonds- en basisbewegingen, heeft in Brazilië in de jaren 80 een politieke verschuiving veroorzaakt. Na de verkiezing in 1989 van een nieuw stadsbestuur is in Porto Alegre (in het zuiden van Brazilië) de participatieve democratie (PD) ingevoerd en er de sociale en politieke relaties radicaal veranderd. Er is niet alleen een proces van verregaande decentralisatie van de politieke macht en de inperking van de macht van de burgemeester, maar ook een sterke vermindering van verspilling van publieke gelden en van corruptie en vriendjespolitiek. Het is dan ook boeiend om te kijken hoe de participatieve democratie in Porto Alegre tot stand kwam en welke voorwaarden er nodig zijn om het systeem ook elders in te voeren. Want er is ook elders in Brazilië en internationaal belangstelling voor.

Porto Alegre is een stad met 1,3 miljoen inwoners en heeft een oppervlakte van 490 km². Het is de hoofdstad van Rio Grande do Sul, de meest zuidelijke deelstaat van Brazilië. De stad, met een bruto binnenlands product geraamd op 7 miljard US \$ (1996), is een belangrijk industrieel en dienstencentrum, verantwoordelijk voor 12,4 % van de industriële productie van de staat en een derde van de dienstensectoren. Ongeveer 18 % van de bevolking van de deelstaat woont in Porto Alegre. De stad is ook politiek belangrijk, omdat een aantal lokale personaliteiten een belangrijke nationale rol hebben gespeeld (en nog steeds spelen) zoals ex-president Getulio Vargas.

Zoals andere Braziliaanse steden heeft ook Porto Alegre een proces van snelle verstedelijking meegemaakt. De bevolking is verdubbeld tussen 1960 en 1980 en in de laatste 20 jaar verder aangegroeid met circa 20 à 25 %. De stad is erkend als de

Braziliaanse hoofdstad met de hoogste levensstandaard, maar niettemin zijn er ook negatieve sociale indicatoren zoals het probleem van de huisvesting voor de mensen met een laag inkomen. Een derde van de bevolking leeft in sloppenwijken.

DEMOCRATIE VAN DE BASIS

De idee van de participatieve democratie is aan twee factoren verbonden: de context van politieke veranderingen sinds 1989 in Brazilië, met name de nieuwe grondwet en het bestaan van tal van sociale organisaties in Porto Alegre. Het gemeenschaps- en buurtleven in Porto Alegre kent een lange geschiedenis. Reeds in 1956 was er een decreet van de stad om diverse raden en verenigingen samen te brengen in de Federatie van Buurtcomités en Associaties. In 1983 werd de UAMPA opgericht, de Unie van Bewonerscomités van Porto Alegre, die een sterke politiserende en democratiserende invloed heeft gehad op de stad. De UAMPA was sterk betrokken bij heel wat discussies over de huisvestingspolitiek, het onderwijs en de gezondheidszorg in de armere

wijken. Alles bij mekaar telt de stad nu zo'n 500 gemeenschapsassociaties. M.a.w. toen het nieuwe stadsbestuur in 1989 de PD invoerde was de sociale basis er voor al aanwezig.

De ideeën waren er, maar er moest nog heel wat gebeuren om ze operationeel te maken, temeer omdat de partijen in het stadsbestuur over geen enkele administratieve ervaring beschikten. Er was ook geen model van PD voorhanden. Het gebrek aan een blauwdruk creëerde evenwel ook kansen om de politieke creativiteit en inventiviteit volop te laten spelen. Men beseftte dat sociale conflicten er niet door zouden verminderen, maar juist aan bod komen. Een samenleving met zoveel sociale ongelijkheid kan immers alleen tot concrete veranderingen leiden wanneer de armste bevolkingsgroepen participeren.

Eén van de eerste beslissingen van het stadsbestuur was de 'regionalisering' van de stad. De bestaande stadsraad met vertegenwoordigers van verschillende associaties, werd fundamenteel hervormd: de wijkcomités zouden zelf beslissen hoe

Een samenleving met sociale ongelijkheid kan alleen tot concrete veranderingen leiden wanneer de armste bevolkingsgroepen participeren.

¹ Deze tekst kwam tot stand op basis van ervaringen, contacten en bijeenkomsten in Porto Alegre (Brazilië) n.a.v. het 'Seminário Internacional sobre Democracia Participativa' (10 tot 13 november). Er waren ook heel wat delegaties uit andere Braziliaanse steden en aanhangers van de PD van andere continenten (bv. in Frankrijk bestaat er een 'Réseau Budgets Participatifs, démocratiser radicalement la démocratie').

de stad werd ingedeeld en het stadsbestuur drong erop aan dat de nieuw samengestelde 'raad' niet zou gepasseerd worden in dit ganse proces. De associaties beslisten onder de coördinatie van de UAMPA de stad in 16 verschillende regio's in te delen. Deze regio's correspondeerden niet met geografische of cartografische criteria maar met de identiteit van de gemeenschap. Dit pact werd afgesloten door de buurtcomités waarbinnen afgevaardigden werden verkozen die hen moesten vertegenwoordigen. Omdat het nieuwe stadsbestuur eigenlijk afkomstig was van de sociale bewegingen en nauwe banden had met de buurtcomités, is een conflict tussen beide tot dusver uitgebleven. Belangrijk hierbij is de beslissing om elke vorm van 'institutionalisering' van participatieve democratie te vermijden, d.w.z. verhinderen dat het concept ter stemming zou gelegd worden in de gemeenteraad. De associaties en ook het stadsbestuur wilden enkel een interne en volledig autonome werking van de participatieve democratie zonder officiële stempel, als garantie voor de soevereiniteit van de volksdemocratie.

Reeds van bij de start, bouwde de participatieve democratie zich op rond een reeks van 'open vergaderingen' tussen de maanden maart en juni. Bij deze door het stadsbestuur gecoördineerde bijeenkomsten zijn er twee zeer belangrijk, de zgn. 'rodadas' of grote algemene vergaderingen die voorafgegaan worden door kleinere bijeenkomsten op niveau van de wijken en buurten. Het aantal van dit soort 'kleinere' bijeenkomsten hangt af van de vitaliteit van elke regio. Pas in 1994 is men gestart met bijeenkomsten rond bepaalde thema's om naast de associaties en buurtcomités, ook andere organisaties zoals vakbonden en professionele organisaties aan te trekken. Ook was het nodig de middenklasse te interesseren voor participatieve democratie. Dit zijn dan de 'thematische algemene vergaderingen' die ook hun plaats hebben in het geheel.

DE PARTICIPATIE VAN DE BEVOLKING

Een sleutelthema in de ontwikkeling van PD is de effectieve participatie en interesse van de bevolking. In Porto Alegre is de interesse bij de bevolking stelselmatig gegroeid vanaf 1991, wanneer de financiën van de stad gezond werden door de fiscale hervorming en meteen investeringen mogelijk werden. De laatste jaren gaat de voorkeur naar een 'kwalitatieve' evaluatie van de participatie, vooral dan wat betreft de representativiteit. De aanwezigheid van 'authentieke' leiders van wijkcomités of buurtraden, samen met een gemotiveerde groep is veel belangrijker dan de toevallige aanwezigheid van een grote groep bewoners. In het verleden is al eens gebleken dat bepaalde wijken hun aantallen zo opvoerden dat ze meer afgevaardigden kregen om aldus hun prioriteiten te kunnen doordrukken. Dergelijke manipulaties zijn onvermijdelijk in de opbouw van PD en zijn nu gelukkig ingedamd.

Ook is er een garantie dat afgevaardigden en raadgevers in de COP (de 'raad van de PD', zie kader) de minderheidsgroepen vertegenwoordigen door toepassing van een aantal criteria van proportionaliteit. Sinds 1994 worden

de algemene vergaderingen geanimeerd door het opvoeren van theaterstukken vooraleer de discussies en debatten beginnen en door de voorstelling van de gegevens via foto's, dia's en ander didactisch materiaal.

DEELNAME UIT ALLE LAGEN VAN DE BEVOLKING

In 1998 werden er van de 12.000 mensen die deelnamen aan de regionale en thematische algemene vergaderingen van de eerste ronde, 1.040 geïnterviewd (8 % van de aanwezigen). Een van de verrassingen is de grote aanwezigheid van vrouwen. Niet alleen in de algemene vergaderingen, maar ook bij de leiding, de verantwoordelijken van de wijkassociaties, de afgevaardigden van de PD en de raadgevers. In de COP zijn wel niet méér dan 35 % vrouwen aanwezig, omdat ze zich nogal eens laten vervangen. Een ander opvallend gegeven is de groeiende aanwezigheid van 50-plussers. Zij vertegenwoordigen 1/4 van de deelnemers en 46,2 % van de raadgevers. Zij hebben nog voldoende 'vrije tijd' om voor hun rechten te vechten.

Ook opvallend is de grote vertegenwoordiging van de minimuminkomens (55,7 %). Een groot aantal is o.m. terug te vinden in de

thematische algemene vergaderingen, wellicht in functie van de thema's gezondheid en onderwijs waar nogal wat leerkrachten en professionelen aanwezig zijn. De gegevens tonen dat de deelnemers aan de PD gemiddeld een lager inkomen hebben dan het gemiddelde inkomen van de inwoners van Porto Alegre.

Een meerderheid van de deelnemers heeft enkel lager onderwijs genoten (61,32 %). In de themagroepen van onderwijs, cultuur, vrije tijd, gezondheid en sociale assistentie, vinden we het grootst aantal personen terug die in het hoger onderwijs zijn afgestudeerd.

Alhoewel de vraag naar beschikbare tijd om te kunnen participeren aan de PD belangrijk is, blijkt toch dat nagenoeg de helft van de deelnemers van de diverse vergaderingen een gemiddelde werkweek

voor de mensen in de wijken.

Uit de enquête blijkt ook een sterke band tussen de deelnemers aan de PD en de diverse associaties, buurtcomités, wijkraden, enz. Bij de afgevaardigden en raadgevers van de PD is dat zelfs voor 91 % het geval. Dit betekent dat het de autonome volksorganisatie is die binnen de PD participeert. De participatie van de deelnemers via religieuze of culturele groepen (9 %) en politieke partijen (6 %) is heel wat kleiner. De afgevaardigden en raadgevers hebben dan weer een grotere band met de politieke groepen. Hoe dan ook, de deelname aan de PD stimuleert de mensen om ook actiever binnen de wijkcomités en associaties te participeren en vice versa.

De belangrijkste motivatie om te participeren aan de vergaderingen van de PD is het zoeken naar een oplossing voor

Opvallend is de grote vertegenwoordiging van de minimuminkomens.

heeft van meer dan 40 uur. Het werk blijkt dus geen belemmerende factor te zijn voor deelname. Nochtans is het aantal vergaderingen, bv. voor de raadgevers, vrij hoog.

Een interessant gegeven is ook de beroepsactiviteit. Een meerderheid van de deelnemers is werknemer in de dienstensector zonder kwalificatie (28,7 %). 31,2 % van de ondervraagden werkt in de privé-sector waarvan 1/4 zonder arbeidskaart. Ook frappant is de groeiende deelname van werklozen, ook bij de raadgevers, wat er op wijst dat het proces van PD de situatie van sociale uitsluiting kan ombuigen en een vorm van strijd is voor het realiseren van economische alternatieven. De laatste jaren ontstond een reeks initiatieven rond sociale economie, zoals sorteerbebedrijven in volksbuurten en projecten van 'incubadora' die dankzij een 'basis-infrastructuur', werkgelegenheid creëren

concrete problemen in de wijken: watervoorziening, riolering, transport, mobiliteit, urbanisatie, huisvestingsproblemen enz. Daarbij is 30 % ervan overtuigd dat zij altijd beslissen over de begroting en investeringen van Porto Alegre. 27 % stelt dat zij bijna altijd mee beslissen. Samen maakt dit 57 % die ervan overtuigd is dat zij op dat vlak effectief een stem hebben. Een meerderheid van de deelnemers heeft een groot vertrouwen in zijn vertegenwoordigers om hun eisen te realiseren (43 % stelt dat dit altijd gebeurt).

Tenslotte: 60 % is ervan overtuigd dat de administratie van de stad altijd of bijna altijd voldoende informatie en verduidelijkingen heeft over het PD-systeem.

RESULTATEN

De ervaring van PD in Porto Alegre lijkt te suggereren dat, om zich te kunnen

herhalen, er verschillende "barrières" moeten overwonnen worden. Vooreerst de lijst van politieke voorwaarden.

Het bereik en de omvang van de directe democratie, in een stedelijke context, zal grotendeels afhangen van de politieke wil en de besluitvaardigheid van het stadsbestuur samen met de uitgesproken steun van de politieke krachten binnen het gemeentebestuur. In Porto Alegre heeft het gemeentebestuur ingestemd met een onvoorwaardelijke herverdeling van de macht met stedelijke organisaties en groepen. De PD zou niet werken indien het stadsbestuur dit deel van de macht onder controle wil houden. Eens de decentralisatie van de beleidsinstanties is doorgevoerd, in het bijzonder op het cruciale domein van het budget, moet de PD begeleid worden door de administratie. Als resultaat zal de gemeenschap ook beslissen over profiel en karakter van de politieke beslissingen van het stadsbestuur. De ervaring in Porto Alegre toont aan dat die administratieve decentralisatie moet voorafgegaan worden door een 'politieke centralisatie' binnen het stadsbestuur zelf, door het in handen nemen van het ganse proces van de PD. Dit kan men niet overlaten aan het 'spontaan initiatief' van de stadsadministratie. De burgemeester en zijn ploeg moeten dit stevig coördineren, want elke desorganisatie zal de invoering van de PD doen mislukken en de ontwikkeling in een latere fase onmogelijk maken.

PD veronderstelt het gestadig werken aan een 'nieuwe politieke cultuur', wat een gunstig klimaat voor 'ethiek in de politiek' meebrengt. De resultaten van deze nieuwe politieke praktijk door de PD, zijn zowel een groei in 'democratische praktijk', omwille van de voortdurende onderhandelingen over de talrijke sociale vragen, als het ondubbelzinnig verwerpen van het cliëntelisme. De particuliere belangen krijgen geen ruimte meer. Die nieuwe politieke praktijk heeft niet alleen gevolgen voor het stadsbestuur en de publieke overheid. De PD confronteert ook de basisorganisaties en wijkcomités en de plaatselijke leiders met hun

'utilitaristische praktijken', cliëntelisme en autoritaire praktijken, waar zij niet vrijuit gaan. Het is een enorme uitdaging om te aanvaarden dat de belangrijkste klemtoon moet liggen op het geheel van de stad en dat alle vragen zich moeten situeren in een geheel van prioriteiten.

De totale autonomie van de basisorganisaties is een andere voorwaarde van PD. Wanneer de organisaties geconfronteerd worden met de vragen van andere organisaties en de technische argumenten vanuit het stadsbestuur, dan grijpt er een confrontatie plaats en kan er een akkoord groeien dat de middelen verdeelt. Een ander politiek gevolg is het onvermijdelijk conflict tussen de erkende politieke structuur, nl. de representatieve democratie enerzijds en de directe democratie vertegenwoordigd door de praktijk van de PD anderzijds. In Porto Alegre hebben de gemeenteraadsleden die niet politiek verbonden zijn met het huidige stadsbestuur, hun invloed sterk zien verminderen na het succes van de PD. Met de jaren, is zelfs hun 'raison d'être' in vraag gesteld, want hun invloed in diverse domeinen van het beleid is uitgehold en hun controlemacht en persoonlijk gezag is bedreigd. Misschien toont de PD van Porto Alegre dat een derde alternatief mogelijk is: nl. elementen van de twee verschillende vormen van democratie combineren.

SOCIALE CONSENSUS

Om conflicten en disputen te vermijden is een brede sociale consensus over de PD essentieel. Er moeten immers moeilijke keuzen gemaakt worden tussen bv. de sociale groepen die 'algemene' openbare werken voorstellen die de stad als geheel verbeteren en de groepen die 'specifieke' investeringen voorstellen die enkel de eigen regio of wijk dienen. Een ander mogelijk scenario is de discussie tussen rijke gebieden van de stad, waar bepaalde vragen i.v.m. diensten en infrastructuur niet aanwezig zijn, en arme regio's die middelen van de rijkere gebieden naar zich toehalen, omdat zij op vlak van infrastructuur wel tekorten hebben. De reacties van groepen in die rijkere gebieden tegen dit soort verdeling van

inkomen zijn nog erg bescheiden, maar toch zijn er tekenen van mogelijk ongenoegen.

De ervaring van PD veronderstelt een 'minimumbasis' van sociale organisatie in de stad, zeker in de armere regio's. Als dit niet het geval is zal de ontwikkeling van PD wellicht moeilijk en traag verlopen en vermoedelijk leiden tot conflicten over verdelingen van middelen, investeringen en beleid. Ook in een context van hoog analfabetisme en armoede kan het proces complexer zijn om te coachen omdat de sociale groepen, die uitgesloten zijn, een gemakkelijke prooi zijn voor politieke manipulatie.

Een ander voorwaarde is een efficiënte administratie die op elk moment precieze informatie kan verschaffen evenals technische en economische evaluaties van de investeringen beslist door de associaties en wijkcomités. Het is ook nodig te beschikken over een sterk interdisciplinair team dat het proces op een harmonieuze en consistente manier voor een lange tijd kan begeleiden. Daarnaast moet er een efficiënte methode van dialoog zijn met de lokale bevolking - zeker wanneer er een belangrijk deel analfabeet is - om moeilijke thema's te kunnen aanpakken op de vergaderingen waaraan zij deelnemen. Porto Alegre heeft een serie methodes en technieken ontwikkeld die de bevolking leren om diverse thema's op een klare en directe manier aan bod te brengen.

Als tegenhanger van de jaarlijkse bijeenkomst van de financiële en economische leiders in het Zwitserse Davos zal te Porto Alegre van 25 tot 30 januari een Internationaal Forum door gaan tegen de mondialisering. Vertegenwoordigers van sociale organisaties uit de ganse wereld zullen er zich, na Seattle, Washington, Praag, Nice, e.a. plaatsen waar internationale acties doorgingen samen beraden over hun gemeenschappelijke objectieven en acties tegen de mondialisering.

BEPERKINGEN

Tenslotte, een andere mogelijk sociale druk op de ontwikkeling van PD is de migratiestroom naar de steden. Dit is zeker het geval voor Porto Alegre dat een enorm contingent aan migranten in de laatste 10 jaar heeft opgevangen, zowel uit de landbouwzones als uit andere steden van Rio Grande do Sul. De PD oefent daarbij een zekere aantrekkingskracht uit. PD is immers gebaseerd op een noodzakelijke economie die dynamisch is en kansen creëert om het inkomen van de stad te verhogen. Het is daarom belangrijk om in het oog te houden dat de stad de 'capaciteit moet hebben om inkomen te creëren', wil zij ook de PD kansen geven, anders zal de PD te sterk afhankelijk zijn van middelen die van andere overheden moeten komen. Als hoofdstad is Porto Alegre enigszins geprivilegieerd omdat de stad een reeks overheidsdiensten centraliseert alsook de hoofdzetels van een aantal belangrijke ondernemingen huisvest, wat Porto Alegre een ruimere marge geeft. Internationale veranderingen kunnen soms onverwachte problemen veroorzaken. Zo is er de stijgende werkloosheid als gevolg van de invoering van nieuwe technologieën. Ook de zgn. gemeenschappelijke markt, nl. de Mercosul is een economische beperking. Er zijn immers geen sociale correcties aangebracht zodat het effect voor een aantal typische landbouwsectoren in de regio sterk negatief is, waardoor veel boeren zich verplicht zien hun activiteiten te stoppen en naar de steden te trekken.

Er bestaat blijkbaar een 'onbeperkt' optimisme over sociale participatie in Porto Alegre. Het is heel waarschijnlijk dat hier soms te idealistisch wordt gepraat over de rol van het volk in sociale veranderingen. Maar het geloof in de onbeperkte interesse en participatie van de bevolking verklaart het enthousiasme voor de PD. Toch zijn er grenzen. Mensen krijgen niet altijd een antwoord op de naar voor gebrachte problemen of de realisaties verlopen soms veel moeilijker dan voorzien. Dat kan demotiverend werken.

DE NAWEEËN VAN DE AMERIKAANSE VERKIEZINGEN

En de verliezer is... het Amerikaanse volk

| Lucien Bollaert |

Alhoewel journalisten wereldwijd de term "openrepubliek" niet schuwden, zijn de naweeën van de Amerikaanse presidentsverkiezingen alles behalve lollig. Niet enkel de Amerikaanse tellers waren letterlijk de tel kwijt, maar ook de instellingen. Last but not least werd het Amerikaanse volk meegesleept in een onwelriekend, politiek opbod. Wat zich na 7 november afspeelde bevestigde niet enkel het gevreesde, maar legde op een pijnlijke manier de vinger in de ondemocratische wonde van een staat die o zo graag overal ter wereld de democratische les wil spellen. Enkele bedenkingen na wekenlang getouwtrek.

VAN KIESMACHINES TOT CONFETTI

Vrede-lezers kennen ondertussen reeds de technische aspecten van het Amerikaanse kiessysteem. In vorige afleveringen (zie Vrede nr. 345 en 346) probeerden we op een eenvoudige manier de opeenvolgende stappen uit de doeken te doen. Dat de Amerikanen hun president niet rechtstreeks verkiezen, maar via een kiescollege dat 538 kiesmannen en dito vrouwen telt, is nu wel voldoende bekend. Van een detailvraag op examens is dit systeem uitgegroeid tot een historisch punt in de hedendaagse geschiedenis. De geschiedenis leert ook dat de tussenstap via het electoral college een compromis was tussen de Founding Fathers die rechtstreekse verkiezingen voorstonden en zij die neerkeken op het intelligentiequotiënt van de toenmalige kolonialisten en dachten dat de kiesmannen slimmer waren dan de gewone burger met zijn irrationele hartstochten. Historisch bekeken gaat het om een overgang tussen de verlichte technocraten en de Franse revolutie.

Wat momenteel ook duidelijk is, is dat elke staat zijn eigen kiessysteem heeft. Dit blijkt reeds uit de technische manier van kiezen, waarover zoveel gesproken is. Zo stemde men in New York door aan de hendel te trekken van een soort gokmachine. New York was trouwens de eerste staat waar in 1892 stemmachines ingevoerd werden. Deze oude stemmachines waren in de tussentijdse verkiezingen van 2 jaar geleden nog in 15%

van de 3.140 kiesdistricten in gebruik. Voordien verraadde de kleur van het stemformulier voor welke partij je stemde. In het gokkeke Los Angeles daarentegen kon je deze keer stemmen door gaatjes in de stemformulieren te knippen, net zoals in Florida. De ponskaarten zijn trouwens veruit het meest gebruikte stelsysteem. Bij de vorige presidentsverkiezingen maakten 37,2% van de kiezers nog gebruik van deze in 1962 ingevoerde methode. Minder dan 8% stemde in 1996 met de computer in het moederland van Microsoft, IBM en andere computergiganten. In Washington werd je verzocht bolletjes te kleuren en in Oregon kon je het overgrote stemformulier thuis invullen en opsturen. Net zoals alle Amerikaanse kiesgerechtigden die in het buitenland verbleven en toch de moeite gedaan hadden zich te registreren.

Het zijn precies deze ponskaarten en de stemmen per post die voor de nodige telproblemen gezorgd hebben. Men fixeerde zich op de zogenaamde chad, namelijk met hoeveel kantjes deze ponsafval nog gedeeltelijk aan de ponskaart vastzit. Maar bij elke bevestiging van het stukje confetti wordt de stem door de machine niet geteld. Vandaar dat de enige uitweg een manuele telling was. Blijft echter de vraag van de norm. Geen enkele kieswet, federaal noch op het niveau van de staat, definieert in zo een geval de geldigheid, laat staan naar wie de stem gaat. Pregnant chads hangen nog aan de 4 hoeken vast en blijven niet

Minder dan 8% stemde in 1996 met de computer in het moederland van Microsoft, IBM en andere computergiganten.

geteld. Hetzelfde geldt voor tris, die aan 3 zijden gesloten zijn. Swinging doors daarentegen, die aan 2 hoeken nog vastzitten, al dan niet ten voordele van de kandidaat kunnen geteld worden.

De vergissing wordt ook veroorzaakt doordat de kandidaten op de twee vleugels van de vlinderstembrief niet horizontaal uitgelijnd zijn (zie foto). Daardoor moest zelfs de conservatief Pat Buchanan toegeven dat hij in Palm Beach uitzonderlijk veel stemmen had, die naar hij vermoedde gedeeltelijk voor de democratische tandem Gore-Lieberman bedoeld waren.

Nochtans was het alles behalve de bedoeling van Theresa LePore, de bekommerde ambtenaar die het omstreden stembiljet in democratisch gezinde Palm Beach ontwierp, om roet in het eten te gooien. Wel integendeel. Het

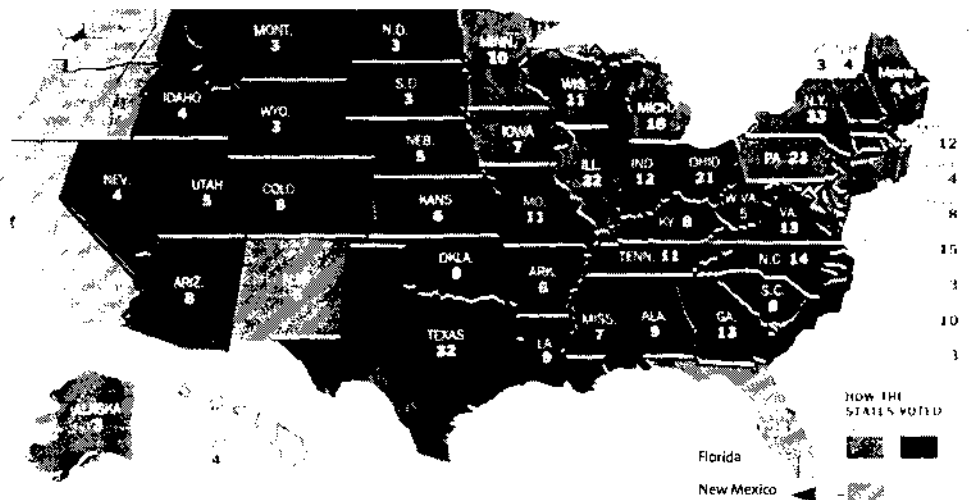
was haar bedoeling om met de dubbele stembrief, nu bekend als vlinderkiesbiljet, een groter lettertype mogelijk te maken, zodat slechtzienden beter konden stemmen. Nu blijkt echter dat duizenden mensen zich vergist hebben en de dubbele brief moeilijker te doorprikken is.

VAN DE ENE RECHTER NAAR HET ANDERE GERECHTSHOF

Even inventief als hun taalgebruik gingen beide ploegen om met de wetgeving. Zoals eerder gezegd trekt de Amerikaanse grondwet slechts de krijtlijnen van de kieswetgeving. Hoe in elke staat gestemd en geteld wordt is onderwerp van de staatswetgeving. En dan nog staan daar weinig normerende uitspraken in. Net zoals overal ter wereld staat de regelgeving dus open voor interpretatie. En die piste werd volop door de beide kanten (mis)gebruikt.

Op alle mogelijke manieren werd de lange weg van regionaal gerechtshof, via het hooggerechtshof van de staat tot de hoogste juridische instantie in het land, het federaal Supreme Court, ingeschakeld. Daarbij wezen de Amerikanen op de grondwettelijke scheiding van de machten. Het is inderdaad zo dat in de VS iemand tot rechter gekozen wordt. Op talrijke stembrieven ook deze verkiezingen konden de stemmers hun lokale rechters kiezen.

En alhoewel zulke verkiezingen in Europa niet tot de geploegenheden behoren, garanderen ze geen apolitieke rechters. Het feit dat de verkiezingen van de rechters veelal gelijktijdig gebeuren met politieke, al dan niet plaatselijke verkiezingen, betekent in de praktijk meestal dat de kandidaat-rechter zich politiek lieert. Hetzelfde gebeurt met de plaatselijke sheriff trouwens. De VS, gekend om zijn voortdurende verkiezingscampagnes, is dan meestal ook sterk in twee kampen verdeeld, Democratisch of Republikeins. Vergeten we daarbij niet dat de loopbaan van de rechters wel duidelijk politiek afhankelijk is. Het zijn de verkozen politici die de rechters tot een welbepaald gerechtshof benoemen. Zo werden alle rechters van het Hooggerechtshof van Florida door

Democraten benoemd. Voor een uitspraak moeten ze minstens met vier akkoord zijn. Op die manier vormen zij een gezond tegengewicht tegen de Republikeinse staatsregering (zie onder), die de verkiezingen organiseerde.

De negen opperrechters of justices van het federaal Supreme Court worden door de president, mits goedkeuring van de senaat, voor het leven benoemd. Zeven van hen zijn door vorige Republikeinse presidenten benoemd, twee door Clinton. Het Hooggerechtshof in Washington D.C. bewaakt de grondwettelijkheid en grijpt soms dieper en langer in de maatschappij in dan een in de tijd gelimiteerde president of regering kan doen. Zo worden maatschappelijke debatten zoals de abortuskwestie en de religie in openbare scholen voor geheel de VS in het Hooggerechtshof uitgevochten.

VAN DE ENE STAAT NAAR DE ANDERE

Om de zaak nog ingewikkelder te maken spelen ook de staten een rol. Vermits de staten, binnen de federale grondwet, elk hun eigen kieswetgeving hebben, staan de staatsregeringen in voor zowel de organisatie van de verkiezingen als de interpretatieve toepassing van hun kieswetgeving. Vandaar dat ook de lokale en staatsrechtbanken in de zaak betrokken werden.

Op die manier kwam ook de Republikeinse Katherine Harris zich met de tellingen in Florida moeien. Florida telt

immers een Republikeinse regering, met broer Jeb Bush als gouverneur. Verder bestaat een staatsregering uit een lieutenant governor (een soort vice-gouverneur), een attorney general (een juridisch staatsvertegenwoordiger en raadgever) en een staatsminister van binnenlandse zaken, de secretary of state. Zijn/haar voornaamste taak bestaat in de organisatie van de talrijke verkiezingen. In Florida leidde dat tot een merkwaardige redetwist tussen de Republikeinse secretary of state, Katherine Harris, en de Democratische attorney general, Bob Butterworth.

Ook de buitenlandse Floridianen blijken nogal verdeeld te zijn. Beide partijen hebben natuurlijk massaal brieven naar hun geregistreerde kiezers gestuurd om toch maar te stemmen. Maar 4.700 republikeinen in het Floridaanse kiesdistrict Seminole zijn daarbij vergeten hun registratienummer te noteren. De republikeinse voorzitter heeft er dan niets beter op gevonden ze met de hand in te vullen. Dergelijke praktijken tonen de werkelijkheid van de fraude aan.

Laat er ons meteen aan toevoegen dat er geen haartje aan de lucht zou geweest zijn, indien de twee belangrijkste kandidaten een groter stemmenverschil achter hun naam gekregen hadden. Larry Sabato van de University of Virginia kon dan ook met een gerust geweten verklaren: "Een zekere mate van fraude en corruptie is er zeker, maar meestal is het gewoon slordigheid." En Deborah Phillips

EN DE EXECUTIES GAAN VOORT

Na een pauze van een maand, tengevolge van de kiescampagne werden in Texas, de staat waar Bush gouverneur is, de terechtstellingen hernomen.

Op 14 november was het Stacey Lawton, op 15 november Tony Chamber en op het laatste nippertje werd de terechtstelling van Kohny Paul Penry, toch nog voor een maand uitgesteld. Penry werd twintig jaar geleden tot de doodstraf veroordeeld voor een moord op een twintigjarige vrouw. Volgens zijn advocaten en deskundigen was en is Penry mentaal gehandicapt, en heeft de intellectuele kennis van een knaap van zes jaar. Hij kan noch lezen, schrijven of rekenen en geloofd nog in het kerstmannetje. Hij is zich evenmin bewust van wat hem wacht. Aan de "New York Times" verklaarde hij "Het enige wat ik weet is dat men een naald in mijn arm wil steken om me in slaap te doen. Ik vind dit een vreselijke zaak".

De Franse ambassadeur protesteerde reeds bij George Bush en wees deze er op dat de terechtstelling van geestesgestoorden in strijd is met alle internationale verdragen. Het Opperste Gerechtshof van de V.S. verklaarde echter in 1989 dat de executie van geestesgestoorden geen onrechtvaardige zaak was en het 8e artikel van de Amerikaanse grondwet hierdoor niet overtreden werd.

Gezien er echter geen eensgezindheid was onder de rechters bij de veroordeling van Penry en het standpunt overwon dat het enkel een jury toebehoorde de mate van de handicap op het ogenblik van de veroordeling te beoordelen werd na vele jaren een nieuw proces voor Johnny Paul Penry voorzien.

Ondertussen werden dit jaar reeds negendertig ter doodveroordeelden terechtgesteld in Texas wat 147 uitmaakt in de vijf jaar sinds Bush verkozen werd als gouverneur van Texas. (ads)

van het Voter Integrity Project gaf ruiterslijk toe: "Bij elke verkiezingen zijn er problemen, maar alleen bij erg nipte, zoals deze, worden die zo duidelijk."

Het feit dat nog steeds ongeveer 14.000 stemmen in Florida niet geteld zijn, zal wel niet vreemd zijn aan de Republikeinse staatsregering, die bleef schermen met de deadline van 12 december voor de aanduiding van de kiesmannen. Op 18 december moesten de stemmen van alle staten immers in Washington D.C. zijn.

DE EEUWIG VOORLOPIGE UITSLAG

En daarmee zijn we opnieuw bij de eigenlijke verkiezingen beland. En die brengt al het juridische en tellingsgeharrewar meteen tot zijn ware proporties. De winnaar was eigenlijk al lang bekend, Al Gore heeft immers de meeste (volks)stemmen achter zich gekregen. Op straffe van onnauwkeurigheid, en zonder de stemmen in Florida behaalde Gore 49.252.780 stemmen, Bush jr. 49.036.353 en Ralph Nader 2.702.648 (cijfers van 11.11.2000). Daarin zitten wel de stemmen van de staat Oregon bij, waar de uitslag iets langer op zich liet wachten om de eenvoudige reden dat de hele stembusslag per post georganiseerd werd.

Meteen worden een aantal feiten duidelijk:

- Slechts ongeveer 50% van de kiesgerechtigde Amerikanen ging werkelijk stemmen. Dit aantal ligt hoger dan de vorige presidentsverkiezingen, waarschijnlijk door de spanning tot, en nu voorbij, de eindstreep.
- Elke kandidaat kreeg geen meerderheid van de uitgebrachte stemmen. Zowel de Democraten als de Republikeinen behaalden 48% (van de 50%).
- Ralph Nader van de Green Party heeft wel degelijk roet in het eten gegooid. Waarschijnlijk betekende zijn opkomst een stemmenverlies voor Al Gore, die in zijn voorgeschiedenis voor vice-president bekend stond als een ecologisch denkend intellectueel. In de groengezinde staat Oregon bijvoorbeeld was de stemmenverdeling: 702.218 stemmen voor

Gore, 696.462 voor Bush en 74.655 voor Nader. In geen enkele staat was het echter zo dat de groene stemmen het verschil uitmaken tussen Gore en Bush, waardoor de laatstgenoemde zou winnen. (zie popular vote).

- Eigenlijk zou de staat Florida, met zijn circa 6 miljoen stemmen geen verschil meer mogen uitmaken. Het verschil tussen beide kandidaten was er na al de hertellingen van 1.784 stemmen op 8 november geslonken tot 537 stemmen op 26 november, waarbij de 170 stemmen in Gores voordeel in Palm Beach zozegzegd te laat uit de manuele hertelling kwamen.

- Dit minimale verschil, nog erger dan de voorspelde nek-aan-nek uitslag, kunnen echter de voorsprong in popular votes of daadwerkelijke stemmen van ruwweg 216.000 stemmen voor Gore nooit overbruggen! Het werkelijke kwaad zit dus in het verschil tussen de volksstemmen en de stemmen van de kiesmannen in het electoral college! En deze onevenredigheid wordt precies

KOP OF LETTER

Half november werd na een hertelling in de staat Nieuw Mexico, George Bush opnieuw door Al Gore voorbijgestoken. Er was vastgesteld dat bij de optelling een 6 voor een was genomen bij de honderdtallen. Gore kwam dus opnieuw op kop met 375 stemmen. In deze staat, die aan Texas grenst, beschikt men echter over een eenvoudige methode als er te kleine verschillen tussen de kandidaten zijn. In dit geval moet het lot beslissen. De twee kunnen dan over de te volgen formule kiezen. Kop of letter, een strootje trekken of een spelletje poker spelen. Dit laatste systeem werd reeds toegepast in 1999 toen de republikeinse kandidaat zijn democratische rivaal uiteindelijk overwon voor de post van magistraat. De eerste versloeg de tweede bij een spelletje poker in de rechtbank in aanwezigheid van tientallen belangstellenden. (ads)

V.S. DEMOCRATIE

In Fife Lake Township, in de staat Michigan, bleek er voor de post van de burgemeester slechts één stem verschil te zijn tussen de twee best geplaatste kandidaten. Om niet tot de hertelling van de stemmen te moeten overgaan werd door de gouverneur en de kiescommissie besloten tot de klassie 'opgooi' - kop of munt - over te gaan. David Strembow werd zo als burgemeester aangeduid. Meteen versloeg hij Marianne Laison die... met één stem voorsprong de verkiezingen had gewonnen.

veroorzaakt door het principe dat alle collegestemmen per staat naar de winnaar gaan i.p.v. proportioneel verdeeld te worden. Het ondemocratische karakter van dit the winner takes it all principe is in alle scherpste duidelijk wanneer men de tabel van de werkelijke stemmen vergelijkt met de verdeling van de collegestemmen per staat op de kaart. Los van het maatschappelijke debat over het bestaan van het kiescollege zou het reeds een grote stap voorwaarts zijn indien de kiesmannen proportioneel per staat zouden verdeeld zijn! Maar ook dat vraagt een grondwetswijziging, waarbij een langdurige procedure tweederde van de Afgevaardigden uit het Huis (volksvertegenwoordigers) en de Senaat nodig is, en nog eens drievierde van de staten.

– Het zijn binnen dit ondemocratisch systeem precies de 25 kiesmannen uit Florida die het verschil uitmaken. Zonder Florida en de 5 eveneens onbesliste stemmen uit New Mexico beschikte Gore over 262 collegestemmen en Bush over 246. Florida winnen bepaalde meteen ook wie op 20 januari de 43e president van de VS zou worden, ongeacht de 5 uit New Mexico.

– Dezelfde verdeeldheid is te vinden in de voorlopige uitslag van het Huis van Afgevaardigden en de Senaat. In het nieuwe Huis zetelen voorlopig 221 republikeinse volksvertegenwoordigers en

212 democratische. Het Huis telt eveneens 2 niet-partijgebonden volksvertegenwoordigers. De Senaat telt 50 republikeinse zetels en 50 Democratische, waaronder Hillary Clinton in New York.

BESLUIT

Al het geharrewar rond de stemmen uit Florida is enkel te verklaren door het ondemocratisch principe waarbij alle collegestemmen per staat naar de winnaar gaat. Dit verschil tussen de werkelijke stemmen en de stemmen in het kiescollege, dat uiteindelijk de president verkiest, wordt nog in de hand gewerkt door de systematische bevoordeling van de dunbevolkte staten in het aantal kiesmannen.

Bij zulke waarschijnlijke fraude en slordigheden bij de telling zouden Amerikaanse waarnemers in andere landen wel eens hemel en brand roepen over het democratische gehalte van de verkiezingen. Hun eigen land stelt zich wereldwijd echter nog op als de grootste verdediger en het beste voorbeeld van de democratie. En dit los van het feit dat de voorbije campagnes opnieuw records braken in de ettelijke miljoenen dollars en beloftes tegen sponsoring.

Feit blijft dat, tegen alle zekere

DURE KIEZERS

In de staat Montana (noordwesten) waar de democraten de zetel wilden terugwinnen die ze in 1994 verloren aan de republikeinen werd een harde strijd gevoerd.

Met minder dan één miljoen kiezers waar slechts 1 congreslid verkozen wordt, was de inzet belangrijk in het perspectief van een meerderheid in het Congres.

Beide kandidaten verzamelden, buiten het fonds van de staat, elk 2,5 miljoen dollar.

Bovendien gaven de partijen zelf ook nog 4 miljoen dollar uit om de overwinning af te dwingen. Vanwaar komt dit geld? (ads)

MILJARDAIR WERFT DAKLOZEN

De miljardair Jon Corzine, gekend in Wall Street, werd de nieuwe senator van de Staat New Jersey. Hij was de kandidaat van de democratische partij van Clinton. Corzine gaf uit zijn zak niet minder dan 60 miljoen dollar uit voor zijn kiescampagne. Hij verzamelde de daklozen uit de regio die hij 75 dollar per dag betaalde om met propagandaborden met zijn foto op de ganse dag door de stad te lopen.

verklaringen van de pas"verkozen" president over verzoening en vertegenwoordiging van alle Amerikanen, de VS verdeeld achterblijft. Ook het lange uitblijven van de uitslagen van het Huis van Afgevaardigden wees daarop. De vraag kan gesteld worden welk mandaat de nieuwe president heeft.

Indien Bush het haalt is het sinds het presidentschap Benjamin Harrison in 1888 geleden dat iemand president werd dankzij de verdeling in het kiescollege en ondanks de werkelijke stemmen. Die gedachte kan allesbehalve opbeurend zijn, temeer daar dezelfde Harrison vier jaar later glansrijk verslagen werd. De enige andere zoon van een president die zelf president werd, John Quincy Adams in 1824, won ook al dankzij een kunstgreep en verloor eveneens vier jaar later.

Vandaar dat de verliezer nu reeds zijn campagne voor de tussentijdse verkiezingen binnen twee jaar start met een lengte voorsprong. In het hoofd van het Amerikaanse volk zal echter nog lang het ondemocratische karakter van hun verkiezingssysteem gegrift staan. Zij zijn de werkelijke verliezer.

10.12.2000

UITSLAGEN EN COMMENTAAR

| André De Smet |

BRAZILIË - STEDEN - 29/10/00

In dertien van de zestien grootste steden waren er belangrijke duels tussen de regeringspartij van president Henrique Cardoso en de Arbeiderspartij van Luis Inacio "Lula" da Silva. Deze laatste partij kwam als overwinnaar uit de bus in de hoofdstad en behield de meerderheid in Belem (de grootste haven in de monding van de Amazone), Porto Alegre en won in andere grote steden als Sao Paulo (10 miljoen inwoners) en Recife.

CHILI - GEMEENTEN - 29/10/00

De regeringscoalitie bestaande uit de Christen-Democraten, de Socialisten, de Radicale Sociaal-Democraten en de Partij van de Democratie, behaalde globaal over het ganse land 52,12 % van de stemmen. De rechtse oppositie behaalde 40,08 van de stemmen, maar heroverde Santiago waar ze, tijdens de 17-jarige dictatuur van Pinochet (1973-1990) reeds aan de macht was geweest.

EGYPTE - PARLEMENT - 12/11/00

De Nationaal Democratische Partij (PND) van president Moebarak verwierf 85 % van de zetels bij de wetgevende verkiezingen. De PND bekam 388 van de 442 te begeven zetels. De president beschikt echter over het recht om persoonlijk nog 10 zetels toe te wijzen. Door onregelmatigheden moeten eveneens nog 2 zetels worden toegekend. In het voorgaande parlement had de PND 92% van de 554 zetels. Bij deze verkiezingen werden 37 onafhankelijken verkozen waarvan er 17 deel uitmaken van de Islamitische beweging, de verboden partij van de moslimbroeders. Deze maken de sterkste oppositiebeweging uit maar waren in de laatste tien jaar in het parlement niet vertegenwoordigd. De liberale Al Wafd veroverde 7 zetels, de linkse partij Al Tagamouh 6 zetels, de Nasserpartij 3 en de liberale Al Ahrapartij.

SLOVAKIJE - REFERENDUM - 11/11/00

Aan het referendum dat zich moest uitspreken over vervroegde verkiezingen en dat georganiseerd werd na een petitiecampagne van de vroegere nationaal populistische ex-premier Vladimir Meciar namen slechts 20 % van de kiezers deel. Hiervan stemde 92 % ja. Gezien de kleine opkomst is het referendum echter ongeldig.

TSJECHIË - REGIO'S - 12/11/00

Slechts een derde van de kiezers kwam opdagen. De rechtse Democratische Partij (ODS) van de gewezen premier Klaus Vaclav, die destijds moest aftreden wegens financiële

onregelmatigheden, maar dank zij de Sociaal-Democraten toch voorzitter van het parlement werd, kwam als sterkste partij uit de bus en behaalde het dubbel van de stemmen van de regerende Sociaal-Democratische partij. De communisten boekten een uitstekende uitslag en worden meteen, na het O.D.S. en de coalitie van de vier (4 K) (centrum rechts) de derde partij en gaan de de Sociaal-Democraten vooraf.

IVOORKUST - PRESIDENT - 15/11/00

Op 24 december 1999 werd het toenmalige staatshoofd Konan Bedié, de opvolger van president Houphouët-Boigny, door de militairen onder leiding van de generaal Robert Guei aan de kant gezet. Guei legde de nadruk op de corruptie waaraan een einde moest worden gesteld. Hij beloofde de terugkeer van een burgerregering. Hij schreef een referendum voor een nieuwe grondwet én presidentsverkiezingen uit waarvoor hij zich zelf kandidaat stelde.

Op de 19 kandidaten die zich aandienen werden er echter door de centrale kiescommissie 14 op zij geschoven inbegrepen Oulasama Ouattara, en vroegere premier van Boigny, die later adjunct-directeur werd van het I.M.F. Guei, zoals zijn voorganger Bedié, verweet Ouattara niet afkomstig te zijn van Ivoorkust maar wel van Burkina-Fasso daar hij dit laatste land nog vertegenwoordigd had in internationale organisaties. Ook de nieuwe grondwet had hierop onrechtstreeks de nadruk gelegd. De dag van de stemming kwam uit dat Laurent Gbagbo met 60 % van de stemmen ver voorop lag. Generaal Guei ontbond hierop de kiescommissie en riep zich zelf uit tot president. Er braken onmiddellijk woelige betogingen uit waarbij heel wat doden vielen. De generaal nam dan de benen en Gbagbo werd president. Gbagbo is iemand die steeds in de oppositie heeft gestaan, werd meermalen aangehouden maar zat wel in de regering van generaal Guei. Op zijn beurt wilde Ouattara zich bij de nieuwe situatie niet neerleggen, riep zijn volgelingen op om te betogen, waarbij opnieuw doden vielen, en eiste nieuwe verkiezingen. Op dit ogenblik is dit verzet echter stilgevallen. Ivoorkust en zijn toenmatige president Houphouët-Boigny zijn altijd het lievelingskind geweest van de Franse presidenten onder de gewezen Franse koloniën. Hij werd als "het" model voorgesteld. Meer dan 20.000 Fransen werken in Ivoorkust. In Port Bouvet is nog steeds een uitvalbasis van het Franse leger gevestigd. Het land was ook een geprivilegieerde partner van het I.M.F. Boigny regeerde als een potentaat. Een soort paternalist met groothedswaanzin. Hij liet zelfs in zijn geboortedorp een kathedraal bouwen zo groot als de basiliek van Rome die aan dit arme land miljarden heeft gekost.

Ondertussen gaat Ivoorkust steeds verder bergaf. Met de ineenstorting van de cacao prijzen, en de recente beperkingen van EU, wordt het steeds erger. Het IMF heeft zijn leningen aan Ivoorkust stop gezet. Meteen steekt ook het nationalisme en de spanningen tussen christenen en moslims de kop op. Ivoorkust telt niet minder dan 60 etnieën en 40 % van de bevolking komt uit de omliggende landen als gevolg van de uitbreiding van de woestijn en de oorlogen in deze regio.

Kortom er is weinig hoop voor de toekomst. (ads)

ROEMENIË - PRESIDENT - 10/12/00

De presidentsverkiezingen werden in de tweede ronde gewonnen door de gewezen president Ion Iliescu met 66,83 procent. Zijn tegenstander, de extreem-rechtse Corneliu Vadim Tudor, behaalde 33,17% van de stemmen.

Na de val van Ceaucescu in 1989 werd Iliescu president. In 1996 werd hij verslagen door Emil Constantinescu wiens centrum-rechtse regering een politiek voerde met catastrofale gevolgen voor de bevolking. De economische activiteit daalde in de jongste drie jaar zelfs met 16%. De ultra-nationalistische kandidaat Tudor, van de partij van Groot-Roemenië, hoopte met een racistische politiek o.m. tegenover de Hongaren en Zigeuners, en met fascistische verklaringen en standpunten het volk aan zijn kant te krijgen, wat hem uiteindelijk niet gelukt is.

IVOORKUST - PARLEMENT - 10/12/00

Na de verwarde presidentsverkiezingen zijn de parlementsverkiezingen van een paar weken later, evenmin zonder problemen verlopen. Ze werden voorafgegaan door rellen waarbij eens te meer slachtoffers vielen. Aanleiding hiervoor was het feit dat het Opperste Gerechtshof de kandidatuur van Alassne Ouattara, de leider van het RDR (Rassemblement des Républicains) had afgewezen. Ouattara is een moslim uit het noorden van Ivoorkust, waar veel mensen uit de buurlanden wonen. Hem wordt verweten niet de Ivoorse nationaliteit te hebben. Nochtans is hij, voor hij een post in het IMF verkreeg, nog eerste minister geweest, en zijn broer is sinds twintig jaar lid van het parlement.

Het RDR riep zijn kiezers op tegen zijn uitschakeling te protesteren en de verkiezingen te boycotten.

Het Ivoorse Volksfront (FPI) van de nieuwe president Laurent Gbagbo veroverde volgens de officiële uitslagen 96 zetels (op 225) tegen 77 voor de Democratische Partij van Ivoorkust (PDCI) de vroegere regerings- en eenheidspartij. De overige 27 zetels, waar het noorden recht op heeft, blijven vacant tot daar nieuwe verkiezingen gehouden worden.

De opkomst bedroeg slechts 33 procent.

DENEMARKEN EN HAAR REFERENDA

Na de uitslag van het recente referendum over de euro in Denemarken was men in Europa enigszins verrast. Het is het enige land waar de bevolking op die manier geraadpleegd wordt. In de grondwet is namelijk bepaald dat de overdracht van nationale bevoegdheid aan andere landen of internationale organisaties beperkt is. Een meerderheid van 5/6 van de parlementsleden of een referendum is hierbij noodzakelijk. Hierbij de verschillende resultaten van de laatste jaren:

2 oktober 1972: OVER TOETREDING TOT EEG

Ja : 63,3 % neen : 36,7 % opkomst 90,1 %

2 februari 1986: OVER EENHEIDSAKTE.

Ja 56,2 % Neen : 43,8 % opkomst : 75,4 %

2 juni 1992: OVER VERDRAG MAASTRICHT

Ja: 49,3 % - Neen : 50,7 % - opkomst - 83,1%

18 mei 1993: OVER VERDRAG MAASTRICHT, 2e maal

Ja: 56,7 % - Neen : 43,3 % - opkomst : 86,5 %

18 mei 1998: OVER VERDRAG AMSTERDAM

Ja : 55,1 % - Neen : 43,7 % - opkomst : 76,2 %

18 september 2000: OVER INVOERING DE EURO

Ja : 47 % Neen : 53 %

SERVIË - PARLEMENT - 24/12/00

Na de nederlaag van Milosevic en de aanstelling van Kostunica als federale president werden de parlementsverkiezingen van Servië in dezelfde trend verder gezet. Van de 250 zetels veroverde de Verenigde Democratische Oppositie (DOS - 18 partijen) er 176. De Socialistische Partij van Milosevic behaalde er 37, terwijl de nationalistische partijen er samen eveneens 37 in de wacht sleepten.

Wat men de Joegoslavische linkerzijde noemt, de partij van Mirjana Markovic, de echtgenote van ex-president Milosevic, viel uit de boot gezien de kiesdrempel van 5% niet werd gehaald.

Het ziet er naar uit dat Zoran Djindjic, een van de leiders van de DOS, premier van Servië wordt. Zijn meningsverschillen met president Kostunica, de moeilijkheden met Montenegro, het otpreden van de UCK in Zuid-Servië, Kosovo, de economische problemen en de noodzakelijke wederopbouw na de NAVO-bombardementen, zullen nog heel wat kopzorgen voor gevolg hebben.

DOSSIER

AIDS EEN CATASTROFE VOOR AFRIKA

Michel Van Opstal - Marie-Jeanne Vanmol

Op de aids conferentie in Durban voerde angst en frustratie de boventoon maar was er ook hoop dat de mensheid een kans heeft om de pandemie aan te pakken. Nelson Mandela vat de uitdaging waarvoor Afrika staat als volgt samen: "We moeten onze talen overstijgen en onze krachten bundelen. De geschiedenis zal ons scherp veroordelen indien we falen in dit opzet."

Aids is de verantwoordelijkheid van elk individu in de maatschappij. De rol van de vrouw in de preventie en sensibilisering is van kapitaal belang. De berichtgeving in de media over aids schiet tekort. Aids is niet alleen een probleem van meer geld voor betere gezondheidsstructuren, preventie en toegang tot de dure therapie van het westen. In Afrika hebben de gevolgen van kolonialisme, uitbuiting en onderdrukking de sociale gevolgen van aids alleen maar verscherpt.

Dr. Michel Van Opstal werkte jaren in Kenia en zag de verwoesting met eigen ogen. In Afrika onder de Sahara worden meer dan 70% van alle aids-besmettingen in de wereld aangetroffen. In zijn artikel over aids in Afrika brengt hij een getuigenis: "die geen stem wil zijn voor de miljoenen naamlozen en onbekenden van deze zoveelste, verzwegen 'genocide' van deze eeuw".

Het dossier wordt vervolledigd met gegevens over de HIV-aids besmettingen in de rest van de wereld waar ook andere besmettingswegen een rol spelen.

Aids is bij ons in het welvarende Europa geen probleem dat de meerderheid van de bevolking beroert. De meeste mensen hier zijn ervan overtuigd dat de ziekte "onder controle" is. Tenslotte gaat het maar over een zeer beperkt aantal besmette mensen - dikwijls dan nog uit een marginale groep - en er bestaan goede medicamenten die de slachtoffers een haast normaal leven kunnen laten leiden.

Als we over onze grenzen kijken krijgen we echter een heel ander beeld. Trouwens is dit niet enkel zo voor het probleem Aids, maar ook voor vele andere problemen zoals armoede, honger, geweld, sociale onrechtvaardigheid... Toen twintig jaar geleden de eerste Aids-slachtoffers vielen had niemand kunnen voorzien dat deze ziekte zulke ravages zou aanrichten en een gans continent in zijn bestaan zou bedreigen. Afrika maakt op dit moment een van de ergste catastrofes door van zijn ganse geschiedenis en het is totaal onmogelijk om er de omvang van te beseffen of de afloop ervan te voorspellen.

In oorlogstermen uitgedrukt kan men de gevolgen vergelijken met die van een zware kernaanval op Afrika met bommen van 10 tot 100 maal de kracht van de Hiroshima-bom... en dit op elke grote stad in zwart Afrika: Addis Abeba, Nairobi, Kampala, Monbassa, Lusaka, Johannesburg, Durban, Pretoria... en met, zoals bij een kernoorlog, voor vele generaties lang, nog dodelijke slachtoffers. Deze oorlog is op dit ogenblik volop aan de gang, terwijl haast niemand bij ons in het Westen daarvan wakker ligt.

BEGRIPPEN EN CIJFERS

Aids (E) of Sida (F) zijn letterwoorden (Acquired Immune Deficiency Syndrome) voor de ziekte die de natuurlijke weerstand van de patiënt afbreekt. Het woord "Syndrome" staat voor een reeks van verschillende ziektebeelden of symptomen. De ziekte wordt veroorzaakt door een virus van de familie van de retrovirussen: het H.I.V. = Human Immunodeficiency Virus; voor het eerst afgezonderd in 1983. Omdat Aids een besmettelijke ziekte is die over de ganse wereld verspreid is spreekt men van een **pandemie**.

Op dit ogenblik zijn er meer dan **35 miljoen** mensen besmet met H.I.V. en zijn er sedert 1980 meer dan **20 miljoen** mensen aan de ziekte gestorven. Aids is heel onregelmatig verdeeld over de wereld: **25 miljoen mensen** zijn besmet in **zwart** (= Sub-Sahara) **Afrika**, 6 miljoen in Z.O. Azië, 2 miljoen in Latijns-Amerika, 1 miljoen in de V.S. en Canada, 500.000 in West Europa en 500.000 in de voormalige S.U. Deze cijfers betreffen enkel de geregistreerde gevallen en liggen in werkelijkheid nog heel wat hoger. Over twee grote subcontinenten (India en China) zijn er op dit ogenblik nog geen betrouwbare cijfers bekend. De ziekte breidt zich spectaculair snel uit met **meer dan 5 miljoen nieuwe besmettingen in 1999**, vooral in Afrika (4 miljoen), de Caraïben, de vroegere Sovjetstaten en Zuid-Oost Azië.

Het voorbije jaar stierven in Afrika 2,5 miljoen mensen door Aids. Dit wil zeggen dat er **elke dag** meer dan 6000 slachtoffers moesten worden begraven. Meer dan een miljoen kinderen zijn er besmet met de dodelijke ziekte, de meeste van hen zijn intussen **weeskinderen**.

In Afrika onder de Sahara treffen wij meer dan 70% van alle Aids-besmettingen ter wereld aan. In sommige landen, zoals in Zuid-Afrika, Kenia, Zambia..., is meer dan 20% van de totale bevolking aangetast; in Botswana zelfs meer dan 35%!

Het zijn overal jonge, actieve mensen die besmet geraken. Meer dan de helft van die jonge mensen zullen sterven vooraleer ze hun kinderen hebben kunnen opvoeden of de zorg voor hun ouders hebben kunnen opnemen. Wij kunnen dus zonder enige twijfel spreken van een levensbedreigende catastrofe voor het ganse zwarte continent.

De hoop en grote toekomstverwachtingen die de jonge, pas onafhankelijk geworden Afrikaanse staten hadden in de jaren 1960 werden op een wreedaardige wijze stukgeslagen. Het continent werd sedertdien geteisterd door grote natuurrampen (droogte, overstromingen, hongersnood...), door opstanden, oorlogen en volkerenmoorden (waarvan de oorzaken en belangen meestal ver buiten zijn grenzen lagen), door corrupte regimes en onbekwame leiders, door cynische en machtsgeile buitenlandse politieke en economische belangengroepen door zelfgenoegzame en onbekwame "hulporganisaties" en door meedogenloze bureaucraten van de wereldbank en het I.M.F... Hierdoor kwam het overgrote deel van de zwarte bevolking terecht in uitzichtloze armoede, chronische ondervoeding en bleef verstoken van degelijk onderwijs, ontwikkeling en de meest essentiële medische zorgen.

AIDS EN TRADITIE

En nu krijgt dit continent hier nog eens een onverbliddelijke ziekte bovenop, waarvoor geen behandeling bestaat en die de Afrikaan treft op zijn meest gevoelige plaats: zijn **seksleven**. Dit wil niet zeggen dat Afrikanen er zo maar roekeloos op los neuken maar wel dat zij, door een permanente ondermijning van hun weerstand, door een vaak gewelddadige omgeving (oorlogen met kindsoldaten, verkrachtingen als algemeen geldende "oorlogsbuit") en door sommige socio-cultureel gebonden tradities zoals polygamie, kinderrijkdom..., een veel hoger risico lopen op besmetting en op een agressiever verloop van de ziekte.

Bij veel Afrikaanse stammen leeft nog de oeroude traditie dat een weduwe automatisch door een broer van haar man, wordt "overgenomen". Was dit vroeger een "levensverzekering" voor een weduwe met haar kinderen, als haar man tijdens de jacht of intertribale conflicten was omgekomen, dan is dit nu een doodsvonnis voor de man die de weduwe "erft" van een broer die bezweek aan Aids en een verklaring waarom de ziekte in korte tijd grote familiale groepen decimeert.

In andere streken van Afrika (Soedan, Ethiopië, Ghana...) eist de traditie dat een meisje maagd moet blijven tot op de dag van haar huwelijk. De meeste jonge mannen hebben dan ook vaak (soms jarenlang, tot ze voldoende voor hun bruidschat hebben gespaard) geen andere keuze dan prostituees te bezoeken om "aan hun trekken" te komen. Meer dan 90% van de prostituees zijn echter seropositief en werken meestal zonder condoom! Daarenboven blijft de behandeling van de ziekte er onbetaalbaar en is de preventie in vele gevallen heel moeilijk en in de praktijk niet haalbaar. Dit alles verklaart waarom de ziekte zich in Afrika zo razendsnel verspreidt.

SNELLE BESMETTING

De verspreiding van de ziekte in Afrika gebeurt, voor meer dan 80% door heteroseksuele betrekkingen, voor ongeveer 15% door transmissie van moeder naar kind (ongeveer 1/3 tijdens het intra-uteriene leven, 1/3 tijdens de bevalling, 1/3 tijdens de borstvoeding) en voor ongeveer 5% door bloedtransfusies, besmette naalden (vnl. druggebruik), homoseksuele contacten en professionele besmettingen (in operatiezalen, dispensaria, laboratoria...).

In de westerse wereld is dit omgekeerd; daar komen de meeste besmettingen voor bij drugverslaafden en homoseksuele betrekkingen. (In de vroegere Sovjet-Unie zijn er op dit ogenblik meer dan twee miljoen "drugspulvers".)

In Afrika zijn de grootste besmettingshaarden de mijnstreken en de industriële gebieden van Botswana, Lesotho, Zambia, Kongo, Zuid-Afrika... waar tienduizenden gastarbeiders samentroepen in barakkenkampen die omgeven zijn door bordelen met prostituees die voor het overgrote deel met het H.I.V.virus zijn besmet. Van hieruit vertrekken de mannen terug naar hun thuisland waar ze op hun beurt hun vrouwen besmetten en zwanger maken. Met de geboorte van besmette baby's is de helse cirkel dan rond... Maar ook oorlogsgebieden en vluchtelingenkampen zijn haarden van enorm veel besmettingen. Zo zag men het aantal seropositieven in Rwanda vertienvoudigen na de bloedige burgeroorlog. Migratie, verstedelijking, prostitutie en verkrachtingen blijven de voornaamste oorzaken van de spectaculaire uitbreiding van de ziekte op het Afrikaanse continent.

DIAGNOSE

De diagnose van een H.I.V. besmetting kan gebeuren in het laboratorium met de z.g. Elisa-test (screening) en de Western Blot-test (bevestiging). Deze testen kunnen pas zekerheid geven 4 tot 8 weken na een mogelijke besmetting. Is de test positief, spreekt men van een seropositieve persoon, wat niet wil zeggen dat hij ziek is. Hij is echter wel besmettelijk van het ogenblik dat hij het virus in zijn bloed heeft, ook al kan een laboratorium daarover op dat moment nog geen bevestiging geven.

Voor de diagnose van de Aids-ziekte beroept men zich op het verschijnen van symptomen. Deze symptomen kunnen zeer uiteenlopend zijn, wat de erkenning van Aids vaak niet gemakkelijk maakt. Het kan jaren duren (de zogenaamde latente periode) vooraleer de ziekte-symptomen zich melden.

Als criterium voor de ziekte neemt men aan dat er minstens drie chronische ziektebeelden ontstaan die te wijten zijn aan het verlies van de natuurlijke afweer. Dit kunnen besmettingen zijn door microben, virussen, schimmels enz..., of verschillende soorten kankers. Meestal gaat de ziekte ook gepaard met algemene ziektebeelden.

Vershillende "stelsels" kunnen dus worden aangetast: de ademhalingswegen (longontsteking, keelontsteking...), het spijsverteringsstelsel (krampen, braken, diarree...), de spieren, de huid (zweren, schimmels...), de zenuwen (pijnen, verlammingen, psychische afwijkingen...) en vindt men algemene symptomen als koorts, anorexia, hoofdpijn, vermagering, klierzwellen, extreme

vermoeidheid, angst, depressie... Vaak zien we een heropflakking van onderdrukte ziekten zoals tuberculose, syfilis, malaria...

In de z.g. "latente periode", de periode tussen de besmetting en het uitbreken van de ziekte is de besmette persoon (H.I.V. positief) besmettelijk bij elk seksueel contact, bij bloedtransfusies, intraveneuze inspuitingen en zwangerschap.

Op vele plaatsen en in de meeste gemeenschappen rust op Aids nog een taboe en wijt men de ziekte en de doodsoorzaak niet aan het moordende H.I.V., maar aan chronische diarree, longontsteking, malaria, of aan het overtreden van bepaalde traditionele regels en voorschriften. Het geloof in "boze geesten, wraaknemende voorouders" of andere diepgewortelde en religieuze overtuigingen, leeft nog heel sterk in grote delen van Afrika... en zeker niet alleen bij primitieve of onderontwikkelde volksstammen.

ONBETAALBARE BEHANDELING

De evolutie van de ziekte verloopt in Afrika veel sneller dan in de Westerse landen. In Europa en de V.S. kan een Aids-patiënt, mits de nodige medicatie en verzorging, tegenwoordig meer dan 10 tot 15 jaar overleven, maar in Afrika is dit beperkt tot enkele weken of maanden als de ziekte uitbreekt. Vaak bezwijkt hij er aan bijkomende aandoeningen die, met relatief eenvoudige behandelingen, zouden kunnen worden genezen.

Voor de behandeling van de ziekte bestaan er tegenwoordig verschillende werkzame medicaties (o.a. A.Z.T., Retrovir, Nevirapine...) die de dodelijke afloop niet kunnen verhinderen maar de levensverwachting van de ziekte met 10 - 15 jaar kunnen verlengen. Deze behandelingen zijn echter peperduur (kunnen oplopen tot 100 US \$ per dag) en moeten jarenlang ononderbroken genomen worden.

Geen enkel Afrikaans land kan er nog maar aan denken om met zulke behandelingen de Aids-epidemie aan te pakken.

Voor de behandeling van de bijkomende ziekten (diarree, koorts, schimmelbesmettingen, tuberculose...) is er in de meeste landen van Afrika geen of onvoldoende medicatie. Vele districthospitelen beschikken zelfs niet over eenvoudige pijnstillers. Dikwijls is er al een gebrek aan beschermingshandschoenen voor de artsen en het verplegend personeel!

Voor het ontwikkelen en op punt stellen van een werkzaam vaccin staat de wetenschap op dit ogenblik nog niet ver. De meeste grote farmaceutische firma's maken er helemaal geen prioriteit van. Het wetenschappelijk onderzoek is immers enorm duur en het is economisch veel interessanter om medicamenten op de markt te brengen die gedurende vele jaren moeten genomen worden dan te investeren in een vaccin dat de ziekte zou kunnen indijken of zelfs uitroeien zoals het met de pokken is gebeurd! Peter Piot, hoofd van de Wereldgezondheidsorganisatie tegen aids (UN-Aids), schat dat het nog minstens 10 jaar zal duren voor er een algemeen werkzaam vaccin komt - als er zelfs ooit een zou komen. Het virus is daarenboven zo "slim" dat het volgens de lokale omstandigheden voortdurend van "eigenschappen" verandert. Wetenschappers, die aan dit vaccin werken, lopen daardoor telkens weer nieuwe ontgoochelingen en frustraties op.

CONDOOM

Dus blijft alleen de preventie over die, in sommige vnl. westerse landen, maar bijvoorbeeld ook in Oeganda, resultaten oplevert. In theorie zijn partnertrouw en abstinentie de enig effectieve preventie, maar in de praktijk is dit blijkbaar een utopie. Voor veilige seks is het juiste gebruik van het condoom totnogtoe het meest efficiënte en goedkoopste hulpmiddel. Maar toch kan het condoom (dat ook nooit 100% garantie biedt!) de razendsnelle evolutie van Aids niet tegenhouden. De meest voor de hand liggende redenen zijn: de onwil en hypocrisie bij vele Afrikaanse politieke en religieuze leiders die de ziekte weigeren te erkennen en het gebruik van het condoom blijven verwerpen. De houding en de uitspraken van de katholieke en andere kerken is hierbij onbegrijpelijk en misdadig. In vele steden en streken van Afrika blijft de beschikbaarheid en de kostprijs van condooms nog problematisch.

Een ander groot probleem is het tekort aan goed opgeleide gezondheidswerkers om veilige seks te promoten. Het blijft moeilijk om binnen het huwelijk condooms te laten aanvaarden. Binnen het traditioneel huwelijk in Afrika durven de meeste vrouwen niet raken aan de autoriteit van hun man en blijft spreken over seks taboe. Vele mannen beschouwen de vraag van hun vrouw om een condoom te gebruiken als het bewijs voor hun ontrouw. Veranderen van seksueel gedrag is wereldwijd zeer moeilijk vooral in Afrika waar alles wat met seks en bloed te maken heeft een veel grotere symboolwaarde heeft dan in de westerse cultuur. Een positieve H.I.V. test blijft daarenboven heel stigmatiserend en vrouwen die besmet zijn worden vaak mishandeld of verstoten uit het familieverband.

In feite staat de wereld voor een verschrikkelijk probleem waarvan de omvang en de ernst nog veel te weinig tot ons doordringen. Zoals vaak in de geschiedenis geldt ook hier weer: "Wir haben es nicht gewusst!"

Aids is een "Afrikaanse" ziekte - of misschien beter gezegd een ziekte van arme landen - waarvoor enkel Westerse (= dure) behandelingen bestaan.

AIDS EN ARMOEDE

Deze grove onrechtvaardigheid heeft de wanhopige Zuid-Afrikaanse President Thabo Mbeki er toe gedreven, om tijdens het Wereldcongres over Aids in juli van dit jaar in Durban, provocerend te verklaren dat het nog niet bewezen is dat Aids in Afrika veroorzaakt wordt door het H.I.V., maar het gevolg is van honger, armoede en onderontwikkeling. Hij beschuldigde het Westen en vnl. de westerse wetenschappers van "intellectuele intimidatie en racisme, zoals ten tijde van de Inquisitie en het apartheidsregime".

Heel de wetenschappelijke wereld (meer dan 5000 onderzoekers, Nobelprijswinnaars, verantwoordelijken van de Wereldgezondheidsorganisaties... tekenden de "Verklaring van Durban" om de besmettingsoorzaak onomstotelijk bij het H.I.V. te leggen) veroordeelde unaniem de Zuid-Afrikaanse president voor deze ongelukkige verklaringen die, vooral in zijn eigen land, de catastrofale ontwikkeling van de H.I.V. besmetting nog doet toenemen door twijfel en ontkenning te veroorzaken bij de

bevolking. En toch heeft Mbeki ten dele gelijk: inderdaad bekommert het rijke Westen zich veel te weinig voor het drama dat zich afspeelt op het zwarte continent. Is het inderdaad geen vorm van racisme als de Westerse wereld vele miljoenen dollars kan uitgeven om enkele duizenden drugverslaafden of homoseksuelen in leven te houden, terwijl vele honderdduizenden (25 miljoen!) zwarte Afrikanen zelfs geen aspirine tegen de pijn, antibiotica tegen infectie of immodium tegen diarree, kunnen krijgen?

Wetenschappelijk staat het als een paal boven water dat Aids ook in Afrika wordt veroorzaakt door H.I.V.. Toch blijft de ziekte in Afrika verschillend; er is een groot verschil tussen de besmettingswijzen, de ziektebeelden en het ziekteverloop.

Sommige streken en steden van Afrika blijken veel kwetsbaarder dan andere en het virus heeft het blijkbaar in Afrika veel meer op vrouwen gemunt dan bij ons. Het virus lijkt wel te discrimineren op basis van geslacht. Bij risicovolle heteroseksuele contacten (als één van de partners met het virus is besmet) heeft een vrouw 15 maal meer kans op besmetting dan een man. Bij jonge adolescenten (12-15 jarigen) vindt men dan ook 5 maal meer meisjes die besmet zijn dan jongens en dit verschil blijft nog altijd 3 maal groter rond de leeftijd van 20-25 jaar.

Een van de schrijnendste aspecten van het Aids-probleem in Afrika is de situatie van de vrouw. Het zijn vooral jonge kwetsbare meisjes die het slachtoffer zijn. Op zeer jonge leeftijd worden velen van hen, totaal onvoorbereid en onbeschermd, op vaak brutale wijze geïnitieerd door een partner die hen wordt opgedrongen. Denken wij hierbij aan de afschuwelijke situatie van de "besneden" en "toegenaalde" vrouwen tijdens hun "eerste huwelijksnacht". De traditie van clitrectomie, infibulatie en andere seksuele verminkingen bij vele Afrikaanse stammen op het platteland, is nog lang niet uitgeroeid.

In de uitgesproken "machocultuur", die ook bij ons duidelijk toeneemt, geldt de afmeting van de penis als een bewijs van viriliteit en seksuele potentie. Vele mannen beschouwen het ook beneden hun waardigheid en een bedreiging van hun suprematie om een Aids-test te moeten ondergaan.

Ook de traditie (niet enkel in Afrika!) die maakt dat vrouwen worden beschouwd als oorlogsbuit en verkrachting als een oorlogswapen om de "vijand" te demoraliseren blijft een grove schending van de mensenrechten en een van de oorzaken van de verspreiding van de Aids-epidemie.

Ter illustratie geven wij hierbij enkele recente gegevens (eind 1999) uit Zuid-Afrika. Het land telt op dit ogenblik ongeveer 5 miljoen sero-positieven; dit is bijna een kwart van de totale bevolking. Er zijn minstens 800.000 weeskinderen, de meeste van hen besmet met het dodelijke virus. De levensverwachting is de laatste tien jaar gedaald van 67 tot 55 jaar en zal de volgende jaren verder dalen tot 45 of zelfs tot onder de 40 jaar. In de provincie Kwazulu-Natal zullen de volgende 3 à 4 jaar 20.000 van de 80.000 leraars overlijden aan Aids. In de mijnstreken rekent men op een verlies van 40 tot 50% van alle mijnwerkers. Meer dan een kwart van het huidige gezondheidspersoneel is besmet en bij de jonge verpleegsters in opleiding is meer dan 60% sero-positief!

GEVOLGEN EN PROGNOSE VOOR AFRIKA

Demografisch zal de bevolking van dit ganse continent wellicht worden gedecimeerd. Het is nu reeds zo dat er in Zuid Afrika, Botswana, Zambia, Kenia... ganse streken zijn waar er in de dorpen bijna uitsluitend oude mensen (grootouders) met tientallen weeskinderen te vinden zijn. Jonge volwassenen zijn gestorven of stervende. Op enkele decennia dreigt het probleem van de overbevolking in grote delen van Afrika om te slaan in een probleem van ontvolking, hoewel de geleerde epidemiologen van de Verenigde Naties er nog steeds vanuit gaan dat de totale bevolking van Afrika de volgende decennia zal verdubbelen.

Het drama is natuurlijk ook **economisch**. Zowel micro-economisch (de arbeid op het land, de zorg voor de kudde, het familie-inkomen ...), als macro-economisch (tekort aan geschoolde arbeiders voor industrie en mijnbouw, tekort aan kaders voor administratie en diensten, werkverlet,...) zijn de gevolgen nu reeds voelbaar.

Buitenlandse investeringen voor nieuwe bedrijven die nu reeds zo moeilijk verlopen, zullen in de toekomst nog meer floppen wegens de hoge gezondheidskosten, het absentisme door ziekte en overlijden, de dalende productiviteit en de onzekere toekomst. De economische situatie in dat deel van de wereld zal er nog verder op achteruitgaan..

Het meest dramatische en fundamentele is het wegvalen van medisch personeel in hospitalen, weeshuizen en andere verzorgingsinstellingen en het schrijnend tekort aan onderwijzend personeel in scholen en ontwikkelingsprojecten. Informatie, opvoeding en communicatie zijn immers de grote peilers waarop het ganse preventiebeleid steunt.

Het is duidelijk dat ook op **socio-cultureel** gebied de gevolgen nog niet te overzien zijn. Traditionele gewoonten en gebruiken, rituelen, liederen, dansen, vertellingen... zullen vrijwel zeker verdwijnen en men kan zich terecht afvragen wat er nog zal overblijven van belangrijke delen van de Afrikaanse cultuur die heel vaak door mondelinge overlevering aan volgende generaties wordt doorgegeven. Meestal gebeurt dit tijdens de dagen- en

nachtenlange familiebijeenkomsten bij begrafenissen. De begrafenissen volgen elkaar nu echter zo snel op dat deze traditionele rituelen onmogelijk en onbetaalbaar zijn geworden.

Doordat de problemen zo immens groot zijn en op medisch vlak zo uitzichtloos, zullen er waarschijnlijk heel wat **ontwikkelingsprojecten** worden teruggeschroefd of afgevoerd. Hoe kunnen onderwijs- en basisgezondheidsprogramma's of kleine landbouwinitiatieven nog verder werken als er geen lokale mensen meer zijn om ze op het terrein uit te werken?

WELKE AANPAK?

Geen enkel Afrikaans land is in staat om dit zelf nationaal op te lossen. De internationale gemeenschap, de Verenigde Naties op kop, moet van het Aids-probleem een prioriteit maken. Op dit ogenblik kan er enkel aan **ernstige en grootschalige preventie** gedaan worden..

Een eerste voorwaarde hierbij is echter dat UN-Aids, Unicef en alle andere internationale organisaties en N.G.O.'s die zich groepen voelen om het probleem op te lossen, de moeite doen om na te gaan hoe de **Afrikanen zelf** tegen dit probleem aankijken. Ontwikkelingswerkers moeten niet telkens weer afkomen met voorstellen en plannen die uitgewerkt worden aan westerse universiteiten of in de hoofdkwartieren van de talrijke directies van de Verenigde Naties die mijlenver afstaan van de Afrikaanse realiteit. De lokale politieke en religieuze leiders (dorpschouwen, sekteleiders, traditionele genezers, Ouden en Wijzen) moeten erbij betrokken worden om de ernst van het probleem te bespreken, om samen naar een oplossing te zoeken en om van de bestrijding een prioriteit te maken. Het gaat niet op dat wij "westerlingen" met karrenvrachten condooms blijven afkomen zonder te beseffen wat dit in het traditionele Afrikaanse denken en leven te weeg brengt.

Voor de bestrijding is op de eerste plaats **onderricht en opvoeding** nodig. Vooral de vrouwen moeten gevormd worden om zichzelf te kunnen beschermen tegen onveilige seks en hun baby's tegen de transmissie tijdens de zwangerschap, de bevalling en de borstvoeding. Heel belangrijk bij het promoten van de Aids-preventie is tevens de opleiding van duizenden gezondheidswerkers die nodig zijn om de bevolking te informeren en te begeleiden.

Afrika besteedde 6 miljard dollar aan wapens en besteedde 15 miljoen dollar aan de bestrijding van aids. De organisaties uit het buitenland besteedden 160 miljoen dollar voor steun en hulp voor de bestrijding van aids. De Verenigde Naties hebben 5 biljoen dollar nodig voor de preventie van aids en de opvang van de zieken

ALLE MIDDELEN ZIJN NODIG

En natuurlijk is er geld nodig, **zeer veel** geld. De schulden van alle Afrikaanse landen moeten compleet worden kwijtgescholden. Nu nog betalen de meeste Afrikaanse staten vier maal meer rente aan de rijke landen dan ze kunnen besteden aan gezondheidszorg en onderwijs. Ook dit is duidelijk een vorm van racisme en cynische uitbuiting. Wij mogen hierbij echter ook niet vervallen in een naïef en eenzijdig "mea culpa". De Afrikaanse landen regeringen dragen hierbij eveneens een grote

verantwoordelijkheid. Het is toch niet te aanvaarden dat zij vorig jaar 6 miljard dollar hebben uitgegeven aan nieuwe wapens terwijl er maar 15 miljoen dollar werd besteed aan de strijd tegen Aids. De grote farmaceutische bedrijven zouden hun medicamenten (niet enkel de dure medicamenten tegen Aids, maar ook pijnstillers, antimalaria, antibiotica...) tegen betaalbare prijzen in alle Afrikaanse landen moeten ter beschikking stellen of hen de mogelijkheid bieden om ze zelf te produceren, vrij van de loodzware licenties. Daarvoor kan een percentage van hun miljardenwinsten worden afgestaan. Alle multinationale bedrijven die hun grondstoffen nu tegen belachelijk lage prijzen weghalen uit Afrika (diamant, olie, uranium, koper en andere ertsen, tropisch hout, fruit, koffie...) zouden moeten bereid zijn hiervoor eerlijke prijzen te betalen. De internationale hulporganisaties (W.H.O., F.A.O., U.N.I.C.E.F. W.F.P. en andere grote geldopslopende organisaties van de ontwikkelingsbusiness), die vaak leven op een provocerend luxueuze manier, moeten hun programma's aanpassen, hun bureaucratie afslanken en hun vetbetaalde ambtenaren decimeren. Tenslotte moet er een eerlijke oplossing worden gezocht door het I.M.F. en de Wereldbank om de desastreuze gevolgen van de "structurele aanpassingsprogramma's" op te vangen die in bijna alle landen van het Afrikaanse continent een politiek van gezondheidszorg en onderwijs onmogelijk maken.

Maar de meeste van de hierboven opgesomde maatregelen zullen wel dode letter blijven omdat er veel te veel westerse economische belangen op het spel staan. Zolang deze economische belangen de wereldpolitiek blijven beheersen zal Afrika aan zichzelf overgelaten worden en de ziekte zijn explosieve expansie voortzetten.

IS ER NOG HOOP VOOR AFRIKA?

Er dient onderscheid gemaakt te worden tussen verwachtingen op korte en verwachtingen op langere termijn. De eerste jaren is er inderdaad geen beterschap is te verwachten. Het rijke westen blijft, voorlopig althans, geloven in zijn "goede nieuws show". Nog altijd beloven politici de hemel op aarde met opgesmukte werkloosheidscijfers, een steeds groeiend aanbod van (meestal nutteloze) consumptie- en genotgoederen, een ongebreidelde geloof in de nieuwe economie, de Informatie- en communicatietechnologie en in de waanzinnige beurs- en aandelenwinsten. Via media en vooral via de televisie worden steeds meer mensen dommer en kritieklozer gemaakt; de VTM-actie draait op volle toeren zowel in de politiek, de kunst, de economie...

Weinig mensen stellen zich blijkbaar vragen bij het 'brood- en spelen showspel' van sportmanifestaties, wereldkampioenschappen, "big brothers" of "big sisters", song- en andere festivals of bij de obscene wedden en verdiensten van z.g. topvedettes. Wat we hier in Vlaanderen voorgeschoteld krijgen, kan zeker model staan voor wat zich in de andere Europese landen aandient en we moeten ons geen illusies maken over het gehalte in de Verenigde Staten, Australië of Japan.

Hoe wij het ook draaien of keren en hoe graag wij het ook anders zouden hebben, veel interesse voor het Afrikaanse

continent is er niet; niet bij de politici, niet bij wetenschappers of universiteiten en nog het minst van al bij degenen die de economische en financiële touwtjes in handen hebben.

In de wereldpolitiek en de wereldhandel bestaat het zwarte continent en zeker de zwarte mens, niet meer. Maar op langere termijn, (binnen 5 jaar, binnen 10 jaar?) zal het beeld er wellicht helemaal anders en positiever uitzien. Vroeg of laat zal het rijke westen uit zijn droom ontwaken en ontdekken dat zijn opvattingen over wereldeconomie en globale politiek niet meer kloppen en moeten worden bijgesteld. Het spanningsveld tussen economie en ecologie, tussen rijk en arm en tussen ontwikkeling en onderontwikkeling, gaat onvermijdelijk op een breekpunt uitdraaien. Wellicht gedreven door eigenbelang en de vrees zelf ten onder te gaan in de toenemende migrantenstromen, onbetaalbare grondstofprijzen en de steeds luider wordende protesten van de "wereldparia's", zal bij ons het besef groeien dat wij niet meer kunnen zonder onze zwarte broeders. Wij zullen, misschien voor het eerst in de geschiedenis, gedwongen worden om echt naar hen te luisteren, kennis te nemen van de grote waarheden en rijkdom van hun levenswijze en hen eindelijk integreren in de echte "Nieuwe Wereldorde".

De oplossing voor de vele problemen van Afrika en ook voor het immense Aids-probleem, zal echter niet komen uit het westen. Die hoop hebben de Afrikanen tot eigen scha en schande reeds lang opgegeven. De oplossing zal in Afrika zelf en door hen zelf worden gevonden; wat natuurlijk niet wil zeggen dat wij hen daarbij niet kunnen helpen... Het moet tot een echte dialoog komen waarbij wij op de eerste plaats zullen moeten leren luisteren.

Maar er is zeker nog hoop! Men moet in Afrika gewoon en geleefd hebben om te beseffen hoe sterk de Afrikaanse mens, vooral de Afrikaanse vrouw, is. Wereldwijd bestaat er zeker geen mensenras met een zo sterke overlevingsdrang en inventiviteit, met een zo fundamenteel optimisme en aanstekelijke vitaliteit, als het zwarte Afrikaanse volk. Waarschijnlijk komt dit omdat zij nog zo dicht bij de natuur staan, een natuur die er ongemeen hard en ongenadig kan zijn, maar die tevens zo rijk en krachtig is dat zij in staat is om in enkele decennia weer alles, wat misgelopen is en verknoeid, terug op te bouwen en tot nieuw leven te roepen.

Misschien is dit beeld van de "catastrofe voor Afrika" niet realistisch en de hoop utopisch. Waarschijnlijk ontbreken er statistieken en wetenschappelijk gefundeerde analyses. Maar het was niet de bedoeling om in het tijdschrift "Vrede" een artikel te plegen zoals er honderden zijn verschenen in medische, epidemiologische of andere geleerde tijdschriften en rapporten van de Verenigde Naties ... De enige bedoeling is een getuigenis te brengen van iemand die het probleem van heel nabij heeft leren kennen en die een (wellicht vruchteloze) hartenkreet wil laten horen in naam van de miljoenen naamlozen en onbekenden van deze, zoveelste, verzwegene "genocide" van deze (twintigste) eeuw!

GEWELD, UITSLUITING EN HIV: DE STILTE DOORBREKEN

| Marie Jeanne Vanmol |

Vrouwen die afhankelijk zijn van de mannen waar ze seks mee hebben lopen meer risico. Seks weigeren kan soms meer bedreigend zijn dan de gezondheidsrisico's tgv van onveilige seks. In studies uitgevoerd in de Verenigde Staten en Kenia rapporteert 1/5 van de vrouwen dat hun HIV-positieve status te wijten is aan de gevolgen van één of andere vorm van geweld. Echtgenoten, partners, familieleden en de omgeving zijn de oorzaak. Sommige vrouwen willen hun positieve HIV status niet kenbaar maken uit schrik voor fysisch geweld, emotionele druk of uitsluiting. In de meeste maatschappijen hebben mannen meer macht dan vrouwen. Dit belet de vrouwen zich vrijwillig te laten testen, advies te vragen en om hun partner te vragen een condoom te gebruiken. Ze zijn ook niet bereid geen borstvoeding te geven omdat ze vrezen dat hun omgeving zou twifelen aan hun HIV-status. Schrik om uitgesloten te worden belet zwangere vrouwen om medicatie te nemen. "De eerste stap naar HIV-preventie", zegt Gro Harlem Brundtland, directeur van de Wereldgezondheidsorganisatie (WGO), "is zich kordaat uit te spreken tegen alle vormen van geweld tegen vrouwen: huiselijk geweld, verkrachting en seksueel misbruik. De vrouwen moeten het gevoel krijgen dat de maatschappij hen ondersteunt wanneer ze nee zeggen tegen niet gewenste seksuele avances en tegen onveilige seks".

De aids-epidemie is sterk gebonden aan de ongelijkheid, geweld en discriminatie omdat sociale uitsluiting individuen isoleert en de mensen belet om zich collectief in te zetten en hun verantwoordelijkheid op te nemen. De directeur van het aids-programma van de VN (UNAIDS), Peter Piot, legde in zijn toespraak voor de Wereldaidsdag de nadruk op betrokkenheid van elk individu in de strijd tegen aids. "Aids is een sociaal en economisch probleem en niet alleen van de medische wereld. Sociale onrechtvaardigheid en de kloof tussen arm en rijk zijn even belangrijke risicofactoren als de absolute armoede waardoor geen medicatie en goede gezondheidsstructuren voorhanden zijn."

AIDS IN OOST-EUROPA

In Oost-Europa leven nu 700 000 mensen met HIV. Vergeleken met de 420 000 vorig jaar is dit een formidabele stijging die vooral het gevolg is van druggebruikers die besmette naalden voor hun inspuitingen gebruiken. De overgrote meerderheid van de drugsputters zijn jonge mannen. Mannen controleren het gebeuren rond druginjecties. In het groepsgebeuren spuiten mannen zich het eerst in en geven de mogelijke HIV-geïnfecteerde naald door aan de drugsputtende meisjes. De sociale en economische achteruitgang stimuleert zowel druggebruik als commerciële seks.

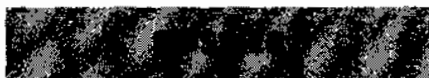
De situatie is vooral dramatisch in de Russische federatie. Tussen januari en september 2000 waren er 50 000 nieuwe infecties. Tussen 1987 en 1999 waren er 29 000 nieuwe infecties. Deze snelle stijging is een onderschatting. Het Russisch registratiesysteem capteert maar een fractie van de infecties. De eerste HIV-epidemie bij drugsputters deed zich voor in de

haven van Kaliningrad. In vier jaar verspreidde de epidemie zich over dertig steden in Rusland. In 1999-2000 brak een nieuwe HIV-epidemie uit in grote steden zoals Moskou, Sint-Petersburg, en Irkoetsk. "Ondanks de snelle uitbreiding van het HIV-virus heeft Rusland nog altijd een waaier aan mogelijkheden om de strijd tegen aids effectief te lijf te gaan" zegt Gro Harlem Brundtland, directeur van de WGO. "De epidemie blijft nu nog grotendeels in het midden van de druggebruikers maar een tweede golf van verspreiding kan volgen via seksueel contact. Indien nu niet wordt ingegrepen zal Rusland een algemene epidemie kennen."

Een aantal staten en niet-gouvernementele organisaties hebben aids op de politieke agenda geplaatst. Zij gebruiken verschillende kanalen om de informatie te verspreiden. In Belarus coördineert een interministerieel comité de informatie, preventie en sensibilisering langs de spoorwegen en in de stations. Van 1996-1999 verminderde het aantal nieuwe infecties. In Kazakstan gaat een preventieteam de straat op om veilige seks en condoomgebruik te promoten. Tsjechië en Slovenië verscherpen hun waakzaamheid bij de risico-populatie: prostituees, zwangere vrouwen, intraveneuze druggebruikers of mensen met Seksueel Overdraagbare Ziekten (SOZ). In Oekraïne stimuleert de overheid vrijwillige HIV-testen en verschaft brede informatie en sensibilisering rond aids. De gevangenen met HIV worden niet langer meer in een getto geplaatst.

AIDS IN CHINA

Toen in 1985 de eerste aids-patiënt stierf werden al zijn bezittingen en zelfs zijn meubels verbrand. Vele hospitalen en gezondheidsinstellingen negeerden de ziekte. HIV was een vreemde ziekte, geïmporteerd uit het buitenland. Toen het virus

zich meer verspreidde werd de ziekte afgedaan als de gesel voor criminelen en sociale delinquenten. Vandaag verspreidt de ziekte zich onder de Yuppies en de soldaten van het Rode leger. China rapporteert slechts 20 000 HIV-positieve mensen maar UNAIDS schat dat de HIV-populatie de 500 000 benadert.

Belangrijkste besmettingswegen in China

<i>Intraveneus druggebruik</i>	33,8%
<i>Heteroseksueel contact</i>	17,7%
<i>Niet gekend</i>	12,9%
<i>Bloedproducten</i>	5,8%
<i>Homoseksueel contact</i>	1,9%
<i>Overdracht van moeder op kind</i>	0,2%

Enkel een paar mensen met veel geld en de nodige connecties kunnen zich de dure therapie uit het westen veroorloven. Maar verder is er slechts weinig kennis over de ziekte. Onwetendheid en vooroordelen en een gebrek aan sociaal activisme hebben in dit bijna uitsluitend agrarisch land een muur van stilte rond HIV opgetrokken. De meeste Chinezen zien aids met afschuw aan en mijden de zieken. Voor de regering zijn drugverslaafden, prostituees en homo's criminelen. Lokale autoriteiten zien niet-gouvernementele organisaties en onderzoekers wantrouwig aan. Dokters en gezondheidswerkers verliezen hun plaats wanneer ze publiek verklaren dat ze aids hebben. In de meest getroffen streken en grote steden is er nu stilaan een begin van activisme. Maar uitsluiting en vooroordelen tav de HIV/aids-problematiek blijven een grote handicap.

Het continent Afrika hoeft niet verwoest te worden door HIV/aids zoals dat nu het geval is. Dat het zo ver gekomen is hadden we niet moeten laten gebeuren. Daarom hebben wij de verantwoordelijkheid om de situatie te keren...

MEDIA EN AIDS

Onder druk van de aids-activisten in de VS waren de Clinton-administratie en de farmaceutische industrie bereid de prijs van de geneesmiddelen voor de arme landen te drukken. Het maakte de media wakker voor de aids-problematiek in Afrika. In dit kader werd de uitspraak van Mbeki waarin hij de armoede aanwees als de oorzaak van aids plots een wereldwijd item. Men kan zich afvragen waarom de media zo plots bekommerd waren voor Afrikanen met HIV/aids en waarom zich dat zo manifesteerde in de veroordeling van Mbeki. De pers wierp zich op de pseudo-wetenschap van de Zuid-Afrikaanse president en beschuldigde hem ervan zijn volk de nodige medicatie te onthouden. Zij verweten hem ook de slecht functionerende gezondheidstructuren en sociale stigmata. Wat ze er echter vergaten bij te vertellen waren de hoge kosten voor de geneesmiddelen, en verder de armoede, kolonialisme en de erfenis van de apartheid die allemaal essentieel zijn om de gezondheidszorg in Zuid-Afrika te begrijpen. Werden ook niet vermeld het kolonialisme, urbanisatie, de onrechtvaardige landverdeling en andere erfenissen van de onderdrukking en

uitbuiting van Afrika die de sociale implicaties van HIV/aids verscherpen.

APARTHEID VAN DE GENEESMIDDELENINDUSTRIE

Meer dan 25 miljoen Afrikanen zijn seropositief, dat is 65% van de geïnfecteerde populatie wereldwijd. Aids vermindert het afweersysteem van HIV/aids-patiënten zodat andere infecties weer opgang maken. Dit noemt men de opportunistische infecties. Niet alleen de behandeling van aids maar ook de behandeling van deze opportunistische infecties zijn buiten het bereik van de arme landen. Tuberculose, bacteriële meningitis en tal van andere infectieziekten manifesteren zich heden ten dage in een resistente vorm zodat de vroegere vaccinaties en geneesmiddelen niet meer effectief zijn. De kost voor de productie van nieuwe medicatie is zeer duur. Dus wordt er bv. geen ernstig onderzoek gevoerd voor een vaccin tegen tuberculose alhoewel 8 miljoen mensen elk jaar wereldwijd geïnfecteerd worden.

Een geneesmiddel is commercieel rendabel wanneer er een grote afzetmarkt is, maar er moet ook winst gemaakt worden en zo vlug mogelijk. 4/5 van de uitgaven wereldwijd aan gezondheidszorg gaat naar 1/5 van de wereldbevolking. In het geval van aids moet 92% van de wereldbevolking het stellen met 8% van de uitgaven.

De wetenschap van vandaag kan epidemies behandelen. Maar is het gebrek aan goed functionerende gezondheidssystemen in de arme landen een reden om medicatie te weigeren? Er zijn belemmeringen genoeg: oorlogen en migratie van massale bevolkingsgroepen hebben het gezondheidssysteem vernietigd. Politieke beleidslijnen opgedrongen door het IMF en de Wereldbank hebben hetzelfde resultaat door de uitgaven voor deze sectoren drastisch te verminderen.

De farmaceutische industrie ziet niet in waarom zij zich meer zou inspannen dan wat geld te geven aan liefdadigheidsfondsen en tijdelijke prijsverminderingen voor aids-medicatie toe te staan. De directeur van Bristol Meyer Squibb, de farmaceutische firma die het AZT op de markt brengt gaf 100 miljoen\$ aan een liefdadigheidsorganisatie. De man heeft een jaarloon van 56 miljoen\$ en voor 200 miljoen\$ beursaandelen: "De kosten voor het patent, de klinische testen lopen op en er moet winst gemaakt worden om nieuw onderzoek te financieren" zegt de PDG. Wat hij vergeet te vermelden is dat het onderzoek naar het AZT gefinancierd werd door de Amerikaanse regering en dus door de Amerikaanse belastingbetaler.

Het is onverantwoord, dat het westen 40 biljoen dollar spendeert voor de deelname aan de oorlog in Kosovo, terwijl minder dan 1% van deze som gebruikt wordt voor het redden van onschuldige aidsslachtoffers.
Stephen Lewis, directeur UNICEF

De farmaceutische industrie bepaalt haar eigen prijzen en selecteert de afzetmarkten. Zij verzetten zich ook tegen elk initiatief van buitenuit. Voor de behandeling van meningitis, één

van de opportunistische infecties bij aids-patiënten, waren twee farmaceutische bedrijven in Thailand er in geslaagd een veel goedkoper equivalent te produceren dan het triflucan van het Amerikaanse bedrijf Pfizer. Zes maanden later werd Thailand door de Amerikaanse regering onder druk gezet om de verkoop te stoppen. De Amerikanen dreigden ermee de import van hout, juwelen en microprocessoren te belasten. Grote Amerikaanse farmaceutische bedrijven waren gealarmeerd toen Zuid-Afrika een wet stemde die toelating gaf aan lokale bedrijven de patentenwetgeving te omzeilen. Onder druk van de aids-organisatie in de VS en de hardnekkigheid van de Zuid-Afrikaanse regering heeft Gore alle procedures laten varen maar het zal nog wel een tijd duren eer Zuid Afrika zijn eerste generische geneesmiddel zal produceren.

Sinds 1994 zijn de leden van de WTO onderhevig aan de TRIPS¹. Afrika is een medische noodsituatie die onder de uitzondering van de Akkoorden van de TRIPS valt. De grote farmaceutische firma's weten dat maar houden het been stijf. Alle landen in een medische noodsituatie staan onder enorme druk. Indië waar slecht 1/3 van de bevolking zich medicatie kan

veroorloven wordt er met de haverklap op gewezen de productie van hun generische geneesmiddelen te staken. Het gevolg is de sluiting van kleine bedrijven en nog minder mensen die geneesmiddelen kunnen kopen. In Latijns-Amerika werden landen verplicht te dereguleren. De WHO rekende uit dat in vier jaar tijd de prijzen van de geneesmiddelen escaleerden (Mexico met 44%, Brazilië met 24%, Argentinië met 16,6%).

De farmaceutische lobby hoopt de WTO te kunnen gebruiken om alle uitzonderingsmaatregelen inzake de patentenwetgeving af te schaffen.

Marie Jeanne Vanmol

¹ Trade Related Aspects of Intellectual Property: onder deze akkoorden is het niet meer mogelijk om een medicament te maken zonder de toestemming van de maker (gegeven in ruil voor royalties of een betaling). Hij behoudt dit recht zo jaar. Slechts in een medische noodsituatie kan een land zonder de toestemming van de eigenaar van het patent een geneesmiddel namaken en het ook verkopen (gedwongen licenties en parallele import.)

Streek	Start van de epidemie HIV/AIDS	Volwassenen en kinderen met hiv geïnfecteerden volwassenen en kinderen	Recent aantal bijgekomen volwassen die vrouwen zijn	% van de hiv positieve besmetting	Voornaamste wegen van
Afrika Sub-Sahara	Einde van de jaren '70 Begin van de jaren '80	25,3 miljoen	3,8 miljoen	55%	Heteroseksueel contact
Noord-Afrika en het Midden-Oosten	Einde van de jaren '80	400 000	80 000	40%	Heteroseksueel contact en druginjectie
Zuid- en Zuidoost Azië	Einde van de jaren '80	5,8 miljoen	780 000	35%	Heteroseksueel contact en druginjectie
Verre Oosten en de Pacific	Einde van de jaren '80	640 000	130 000	13%	Druginjectie, heteroseksueel en homoseksueel contact
Latijns-Amerika	Einde van de jaren '70 Begin van de jaren '80	1,4 miljoen	150 000	25%	Homoseksueel contact, druginjectie en heteroseksueel contact
De Caraïben	Einde van de jaren '70 Begin van de jaren '80	390 000	60 000	35%	Hetero- en homoseksueel contact
Oost-Europa en Centraal-Azië	Begin van de jaren '90	700 000	250 000	25%	Druginjectie
West-Europa	Einde van de jaren '70 Begin van de jaren '80	540 000	30 000	25%	Homoseksueel contact en druginjectie
Noord-Amerika	Einde van de jaren '70 Begin van de jaren '80	920 000	45 000	20%	Homoseksueel contact, druginjectie en heteroseksueel contact
Australië en Nieuw-Zeeland	Einde van de jaren '70 Begin van de jaren '80	15 000	500	10%	Homoseksueel contact
Totaal		36,1 miljoen	5,3 miljoen	47%	

HET SCHANDAAL VAN DE F.P.Ö. VAN HAIDER

Het F.P.Ö. van Jorg Haider heeft zijn ware aangezicht getoond.

Een zekere Jozef Kleindienst, gewezen verantwoordelijke van het politiesyndicaat AUF, afhankelijk van Haider's partij, heeft een boek met bekentenissen gepubliceerd. Hieruit blijkt dat hij en andere collega's uit de politie, in ruil voor financiële vergoedingen politie informatie doorspeelden van personaliteiten uit de politieke, religieuze en kunstwereld. Journalisten herinnerden zich nu dat Haider in 1997 tijdens een persconferentie publiek verklaarde over informatie te kunnen beschikken "wanneer en over wie hij wilde" dank zij de dossiers van de politie.

Op 2 oktober werd door de minister van buitenlandse zaken een onderzoek ingesteld en werden overal huiszoekingen gehouden, tot zelfs in Karinthië, waar Haider gouverneur is. Daar werden documenten gevonden die nooit het archief van de Nationale Veiligheid hadden mogen verlaten.

Tijdens een uitgebreide documentaire op een Nederlandse T.V.-zender heeft Kleindienst dit allemaal van A tot Z uitgelegd. Hij toonde beelden, een paar jaar geleden genomen, waarop hij in gezelschap van Haider vertoefde. (ads)

HET EUROPEES PARLEMENT EN TURKIJE

Naar aanleiding van de aangekondigde toetreding van Turkije tot de Europese Unie stemde het Europees parlement op 15/11 over een resolutie met betrekking tot de mensenrechten in dit land. Hierin werd eveneens de terugtrekking gevraagd van de Turkse troepen uit Cyprus, en een speciale oplossing voor het Koerdisch probleem.

Tal van leden dienden amendementen in waarin eveneens de aandacht gevestigd werd op de Armeense minderheid en de erkenning door Turkije van de genocide van de Armeense bevolking in het begin van deze eeuw. Toen werden één miljoen mensen vermoord.

Een resolutie over deze laatste kwestie werd tijdens de laatste maanden, ondanks

de woede van de Turkse regering, ook reeds door de Franse Kamer van Volksvertegenwoordigers en de Senaat eenparig goedgekeurd.

De Franse generaal Phillipe Morillon (UDF), verslaggever van de commissie riep op onder deze voorwaarden geen resolutie te stemmen. Noch zijn politieke fractie, noch het parlement weigerden hier op in te gaan en stelden voor dat ieder lid persoonlijk in eer en geweten zou stemmen.

De resolutie werd goedgekeurd met 234 tegen 213 stemmen.

Voor de Europese Volkspartij (waarvan de CVP lid is) stemden 65 voor, 105 tegen en waren er 37 onthoudingen. Bij de Europese socialisten stemden 72 voor, 68 tegen en waren er 18 onthoudingen. Alleen de leden van Verenigd Links (communisten) stemden in blok voor. Cohn Bendit van de Groenen, voorzitter van de delegatie van de commissie Europese Unie - Turkije onthield zich. (ads)

SLAVENSCHEPEN ZOALS IN DE 19E EEUW

De Spaanse kwaliteitskrant "El País" vestigde er eind oktober de aandacht op dat door het ministerie van binnenlandse zaken honderden Marokkaanse emigranten over zee in het ruim van vrachtschepen werden teruggestuurd. De krant citeerde een eerste inscheping in Andalusië van 445 emigranten zonder papieren en een paar dagen later van 539 anderen. De emigranten vertrokken in Algesras met bestemming Ceuta (een Spaanse kolonie in Marokko).

Deze waren in politiewagens opgesloten en zo in het ruim geparkeerd. "El País" die hierover inlichtingen vroeg aan een van de bazen van het vrachtschip, o.m. over de veiligheidsfactor, kreeg als antwoord dat ze onder druk waren gezet ook al hadden ze opgeworpen dat een dergelijk transport een overtreding was van de internationale zeeconventie. Een kapitein erkende dat "alle reddingsgordels en ander evacuatiemateriaal zich vanzelfsprekend op het dek bevinden". De minister, Mayor Orija, was reeds vier jaar geleden in opspraak gekomen na een honderdtal emigranten, voor hun

terugzending, verplicht te hebben medicamenten in te nemen.

In antwoord op een vraag in het parlement bij dit soort vervoer zegde de minister dat hij vroeger reeds getracht had commerciële ferryboten in te zetten en militaire schepen maar dat dit niet gelukt was. (ads)

WOORD EN DADEN

Op de 32 armste landen die in aanmerking kwamen voor een gedeeltelijke kwijtschelding van hun schuld werden er door de G-7 20 uitgekozen. Elf ontvingen reeds een gedeeltelijke vermindering. Het zijn Benin, Burkina Faso, Mali, Mauretanië, Senegal, Tanzanië, Oeganda, Honduras, Mozambique en Kameroen. Eind van het jaar 2000 werd het volledig vastgelegd objectief van 50 miljard dollar niet bereikt. In de loop van de maand oktober werd door de V.S. (de belangrijkste aandeelhouder) aan het I.M.F. de toelating gegeven om een deel van het goud uit haar stock te verkopen. De V.S.-administratie kreeg echter van het Congres nog geen toelating om de 435 miljoen dollar, waartoe Clinton zich verbonden had voor het internationaal plan, ter beschikking te stellen. (ads)

BLAIR IN DE DOME

We vestigden in Vrede reeds de aandacht op de ontzaglijke flop van wat de Britse nationale trots moest worden: de Dome van Londen. De Dome zou het grootste gebouw van de wereld worden met een dak van één kilometer of maar liefst 13 keer groter dan de Royal Hall. De kosten van het project dat aan de oever van de Theems was gepland, ging 50 miljard frank kosten maar de Britse schatkist betaalde maar eventjes 57% meer dan voorzien. De doelstelling was 12 miljoen bezoekers per jaar maar eind december was men amper aan de helft. Na een jaar dienst, het werd met een groot feest ingehuldigd op 1 januari 2000, sterft de Dome een roemloze dood. De gemeenschap zal echter de kosten betalen van deze groothedswaanzin waarvoor Thatcher en Blair verantwoordelijk zijn.

NICE: EUROPESE UNIE NIET VOORBEREID OP UITBREIDING

| Wouter De Vriendt |

FWO-aspirant verbonden aan de Vrije Universiteit Brussel (VUB)

Een zwak Frans voorzitterschap en een gebrek aan visionair talent in een context waarin iedere tijdsdruk ontbrak, zorgden ervoor dat de statelijke belangen ditmaal slechts in beperkte mate werden overwonnen.

De Intergouvernementele Conferentie (IGC) van Nice had als voornaamste bedoeling de Europese Unie op institutioneel vlak voor te bereiden op de nakende uitbreiding. De lidstaten zijn al een aantal jaren overtuigd van het politieke belang om de Unie te laten overeenstemmen met geografisch Europa en aanvaarden de instrumentele noodzaak om de instellingen met dit doel voor ogen te hervormen. Logischerwijze dienen de institutionele veranderingen de uitbreiding vooraf te gaan en in 1997 werd in Amsterdam dan ook besloten tot het organiseren van een institutionele top in Nice. Wat toen niet kon worden voorzien, is dat de uitbreidingsplannen ondertussen vertraging opliepen. Een nieuwe lidstaat moet aan een aantal criteria voldoen, zoals het integreren van het Acquis Communautaire (het verzamelde Europese recht) in het eigen recht en het bereiken van convergentie inzake enkele politieke en economische normen. Omdat dit alles bij de dertien kandidaat-lidstaten minder vlot blijkt te verlopen dan verwacht, worden de prognoses over een eerste fase van toetredingen in 2003 door de meeste commentatoren als te optimistisch beoordeeld. De Europese Commissie schuift momenteel 2005 als breekdatum naar voor. Rekening houdend met deze stand van zaken, was Nice allesbehalve de top van de laatste kans. Het tijdsinterval tussen Nice en de eerste toetredingen was te groot om te spreken van een dwingende noodzaak om echt diep te gaan hervormen.

KLEIN TEGEN GROOT

In oktober van dit jaar bleek reeds tijdens de voorbereidende top in Biarritz dat in Nice vooral de belangen van de kleine landen op het spel stonden en zowel voorzitter Frankrijk als de andere grote landen de nodige Europese bezieling ontbeerden. De verwachtingen voor de top waren dan ook miniem, zeker wanneer men een blik wierp op de goedgevulde en zeer ambitieuze agenda. Alle punten waarover in Amsterdam geen overeenstemming kon worden bereikt, lagen opnieuw op tafel. We sommen er een zestal op. Ten eerste was het evident dat unanimiteit in de besluitvorming van de Raad van Ministers zoveel mogelijk zou moeten worden teruggedrongen ten voordele van gekwalificeerde meerderheid. Unanimiteit impliceert immers dat één lidstaat van de 27 (na uitbreiding) de volledige Europese besluitvorming kan lamleggen. In het verlengde hiervan was het ook de bedoeling om de procedures inzake het bereiken van versterkte samenwerking te versoepelen. De zogenaamde versterkte samenwerking is een handig mechanisme dat een kopgroep van Europees-gezinde lidstaten toelaat om op een bepaald terrein dieper te gaan samenwerken (bestaande voorbeelden hiervan zijn de Schengengroep of de eurozone). Ten tweede moesten in het kader van deze gekwalificeerde meerderheid de stemmen in de Raad herwogen worden. Iedereen was het immers eens over de legitimiteit van de vraag van de grote lidstaten naar meer invloed. In het licht van de

uitbreiding is hun vrees om te worden overvleugeld door coalities van kleine lidstaten begrijpelijk. Als derde puntje diende de samenstelling van de Europese Commissie te worden herbekeken. Een Commissie met meer dan 20 leden is niet werkbaar. Reeds voor de top bestond er consensus over het feit dat de grote lidstaten hun tweede commissaris zouden moeten opgeven, hoewel het onmiddellijk duidelijk werd dat ingrijpendere maatregelen noodzakelijk waren en de lidstaten hun eigen, gegarandeerde commissaris wel eens konden verliezen. Een vierde opdracht bestond erin om het aantal zetels in het Europees Parlement te herverdelen. Een parlement met méér dan 1000 leden is irreal, waardoor elk land hoe dan ook zetels zou moeten inleveren. Het Verdrag van Amsterdam bepaalt trouwens dat het parlement na uitbreiding nooit meer dan 700 zitjes zou mogen tellen. Ten vijfde stonden ook de structuurfondsen ter discussie. De verdeling van deze ontwikkelingsgelden voor achtergestelde gebieden moest immers aangepast worden aan een groter aantal behoeftigen na uitbreiding van de Unie. Tenslotte stonden nog enkele eerder formele beslissingen op de agenda, zoals het nemen van maatregelen ter bestrijding van de dolle-koeien-ziekte en het officieel goedkeuren van de oprichting van een Europese rapid-reaction force.

In het vervolg van dit artikel willen we een poging doen wat meer inzicht te verkrijgen in de onderhandelingen en de uiteindelijke uitkomst ervan. Het onderstaande is dan ook niet zozeer een

accuraat verslag, maar wel de weergave van een aantal interessante breekpunten en onderhandelingsfazen die naar onze mening duidelijk maken welke de mechanismen zijn waaraan Europese integratie onderhevig is. Vanuit deze optiek lijkt het ons interessant wat dieper in te gaan op de rol van Frankrijk en de daarmee vaak tegenstrijdige rol van België, achteraf terecht geprezen als de voorvechter van de belangen van de kleine lidstaten.

MATCH BELGIË-NEDERLAND

In de aanloop naar de top leek het er op dat Frankrijk aan België een betrouwbare bondgenoot had en vice versa. Inzake de stemmenherverdeling in de Raad liepen hun belangen immers parallel: Frankrijk wou een gelijk aantal stemmen behouden t.o.v. Duitsland en België wou hetzelfde bereiken t.o.v. Nederland. Dit was in strijd met de demografische logica waarvan men nochtans akkoord was dat ze de leidraad moest zijn bij de herweging. Deze logica volgend, zouden België en Frankrijk hun steeds gelijk gebleven gewicht met respectievelijk Nederland en Duitsland moeten opgeven. Na analyse van de onderhandelingen kan men echter stellen dat beide strijdpunten minder zwaar doorwogen dan werd verwacht. Frankrijk had al gauw door dat het Duitsland niet te doen was om een dominante positie in de Raad en had dan ook geen enkele reden meer om het Belgische dossier te steunen. België kwam alleen te staan en besepte waarschijnlijk al tijdens de eerste onderhandelingsbeurten dat ze op dit punt sowieso zou moeten inbinden. De Belgische tactiek bestond er vervolgens in om deze evaluatie te verhullen en de zaak op te blazen tot één van nationaal belang. De media volgden gretig, dankbaar dat ze de top kon reduceren tot een gemakkelijk te verkopen en spectaculaire match België-Nederland. Op het hoogtepunt van de onderhandelingen dreigde België met het gebruiken van haar vetorecht en het doen mislukken van de top, maar dit is naar ons gevoel nooit een optie geweest. Het is onze overtuiging dat de Belgische onderhandelaars, met premier Guy Verhofstadt op kop, een uitgekookt

spelletje bluffpoker hebben gespeeld en de aandacht hebben afgeleid van waar het hen echt om te doen was. Door de gelijke stemmenweging met Nederland voor te

Verhofstadt zich om het strijdpunt te herleiden tot haar ware, louter symbolische proporties en te wijzen op het feit dat hij er in geslaagd was om voor

stellen als te nemen of te laten, kregen de onderhandelaars de kans het laken op andere terreinen naar zich toe te trekken. Bang om België nog meer voor het hoofd te stoten en bewust van het feit dat Jacques Chirac België in feite als een baksteen had laten vallen, kreeg Verhofstadt de ruimte om zich als leider van de kleine landen te profileren. Commentaren achteraf laten er geen twijfel over bestaan dat Verhofstadt een belangrijk aandeel had in de uiteindelijk al bij al billijke stemmenverdeling en dito meerderheidsdrempel. Ook inzake de versterkte samenwerking werd enige vooruitgang geboekt. De kleine landen behielden (voorlopig) hun commissaris en Brussel kreeg er met de belofte aangaande de organisatie van de toekomstige Europese topvergaderingen een onverwacht prestigieus cadeau bovenop. Toen het verlies in stemmen aan Nederland bekend raakte, haastte

de verzamelde Benelux een even groot stemmenaantal als Duitsland uit de brand te slepen. Op een aantal belangrijke punten bleek de keiharde onderhandelingsstactiek van de Belgische delegatie lonend.

FRANSE MOTIEVEN

Nochtans is er geen reden tot euforie. Het vermijden van een zeer slecht resultaat impliceert niet noodzakelijk een goed resultaat. Om dit te verduidelijken, is het nuttig de rol van Frankrijk even onder de loep te nemen. Net als België, trachtte Frankrijk te verbloemen waar het haar echt om te doen was. Reeds in Biarritz verdedigde Chirac een constructie waarbij de grote landen hun tweede commissaris opgeven en zich schikken naar een rotatiesysteem waardoor de Commissie zelfs na maximale uitbreiding niet meer dan vijftien leden zou tellen. Frankrijk leek hiermee vooral te willen bewijzen dat het

haar niet om de nationale macht te doen was, maar dat zij wel degelijk het Europese belang voor ogen had. Dit is uiteraard geen correcte weergave van de Franse motivatie. Frankrijk hoopte door dergelijk schijnmanoeuvre eerst en vooral de aandacht af te leiden van waar het Parijs echt om te doen was: een versterking van de Franse positie in de Raad van Ministers (nog altijd het belangrijkste besluitvormingsorgaan in de EU), blijvende gelijkstelling met Duitsland en het vermijden van een al te ingrijpende soevereiniteitsoverdracht aan het Europese niveau. De strategie van Parijs bestond er in om het Franse nationale belang voor te stellen als het bredere belang van de grotere lidstaten en deze via een buitenproportioneel voordelige constructie over de streep te halen. Op de onderhandelingstafel werd dit vertaald in een voor de grote landen bijzonder gunstige stemmenverdeling in de Raad en een minimale uitbreiding van het gekwalificeerde meerderheidssysteem (Chirac had zeer goed gevoeld dat van enig betekenisvol Europees enthousiasme ook bij de andere grote landen geen sprake was.) Om haar nationalistisch doel te bereiken, verklaarde Frankrijk zich bereid in te leveren op het minder essentiële vlak van de Europese Commissie en haar tweede Commissaris op te geven. De kleinere lidstaten betaalden in dit Franse voorstel de prijs van het gelag: verlies van de tot nu toe voor elke lidstaat gegarandeerde Commissaris, een ongunstige stemmenverdeling in de Raad van Ministers en slechts een zeer beperkte uitbreiding van het communautaire karakter van de EU (meer communautarisme betekent dat de kleinere lidstaten de grotere lidstaten in theorie kunnen overstemmen, terwijl intergouvernementalisme vetorecht impliceert).

STATUS-QUO

Dit Franse voorstel schetst min of meer de deplorabele toestand van het Europese debat sinds de voorbereidende top in Biarritz (oktober 2000). De repliek van de

kleine lidstaten, met premier Verhofstadt reeds in Biarritz in een opgemerkte rol, was van meet af aan defensief en geconcentreerd op het behoud van de Commissaris.² Achteraf beschouwd was dit misschien niet meteen de meest optimale strategie. De grote nationale symboolwaarde van een eigen Commissaris werkte immers verblindend en liet Frankrijk toe de buit op essentiële punten binnen te halen: verankering van een intergouvernementele status-quo op die domeinen waar het echt om draait (sociaal en fiscaal beleid, buitenlands - en defensiebeleid, de asiel- en migratieproblematiek), de blijvende gelijkstelling van Frankrijk en Duitsland in de Raad en een voor de grote lidstaten aanvaardbare stemmenverdeling in diezelfde Raad. De grote lidstaten moeten weliswaar vanaf 2005 hun tweede commissaris opgeven, maar dit werd vooraf reeds ingecalculleerd. Uiteindelijk haalden de kleine lidstaten hun (Pyrrhus-) overwinning wel binnen: totdat de Unie 27 leden telt, mag elke lidstaat zijn commissaris behouden. Nadien wordt een roulatiesysteem uitgewerkt.

Aan de hand van deze analyse uit Belgisch en Frans perspectief, kunnen we recapitulieren dat een catastrofe voor de kleine landen kon worden afgewend, wat echter niet belet dat de Unie op institutioneel vlak nog heel wat werk te verrichten heeft vooraleer de eerste landen kunnen toetreden. De stemmenherweging in de Raad van Ministers, de herverdeling van het aantal zetels in het Europees parlement of de aanpassingen aan de samenstelling van de Europese Commissie kunnen niet verhullen dat inzake het grootste probleem, de stieriele besluitvorming, weinig of geen vooruitgang werd geboekt. De noodzakelijke beperking van de unanimiteitsregel ten voordele van een meerderheidssysteem (op basis van hetzij gekwalificeerde, hetzij dubbele meerderheid) werd nog maar eens op de lange baan geschoven. Dit geldt vooral inzake asiel en migratie, sociaal beleid, fiscaal beleid, cultuur, defensie en de structuurfondsen. Tot er aan dit probleem verholpen wordt, is uitbreiding

ondenkbaar. Unanimité is zeker in een groep van 27 of meer lidstaten een té hoge drempel om een daadwerkelijk beleid te voeren.

GEEN STERKE FIGUREN

Laten we ter afsluiting nog even stilstaan bij het waarom van de beperkte resultaten in Nice. Opvallend in zowat alle belangrijke lidstaten en in de Europese Commissie, is de afwezigheid van grote Europese persoonlijkheden in de orde van een François Mitterrand, Helmut Kohl of Jacques Delors. De afwezigheid zowel van een inspirerend voorzitterschap, als van visionaire hoofdrolspelers, heeft onmiskenbaar bijgedragen tot het stieriele en voorspelbare karakter van de top. Zo werd het Franse voorzitterschap gehypothecerd door de gebrekkige cohabitation tussen president Jacques Chirac en premier Lionel Jospin, beiden ook niet meteen grote voorvechters van de Europese Idee. De Duitse kanselier Gerhard Schröder maakte zijn opwachting als Europees staatsman, maar heeft vooralsnog niet het gewicht van zijn voorganger Helmut Kohl. Aanhoudende binnenlandse politieke strubbelingen in Italië verhinderen dan weer dat dit land een voortrekkersrol kan spelen, terwijl de Europese rol van Groot-Brittannië traditioneel gezien eerder negatief dan positief wordt ingevuld (ondanks de recente, pro-Europese koerswijziging van Tony Blair). Onder Jacques Santer ging de Europese Commissie door een legitimiteitscrisis waar ze nu, onder Romano Prodi, nog altijd niet van gekomen is. Alles wijst er op dat de Europese Commissie op korte termijn niet de rol zal kunnen vervullen die de Commissie-Delors in het verleden op zich heeft genomen.

De belangrijkste verklaring voor de resultaten van Nice is echter het ontbreken van tijdsdruk en noodzaak (zie eerder). Opgemerkt persoonlijk optreden had deze ongunstige context misschien wel voor een stuk kunnen compenseren, maar dit was dus niet het geval. Sinds het ontstaan van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal in 1951 (in april dit jaar wordt de vijftigste verjaardag gevierd van

deze mijlpaal in de Europese geschiedenis), werden de grootste stappen voorwaarts telkens bereikt als vooruitgang in het belang van de machtigste lidstaten was. Op dergelijke historische momenten dicteert het nationale belang om een stuk van de soevereiniteit te laten opgaan in een Europese sovereignty pool. Zo bleek Europese integratie mogelijk te zijn wanneer na oorlogs Duitsland moest worden ingesloten en gecontroleerd, wanneer er druk werd gezet vanuit economisch-financiële kringen, wanneer Europa bezorgd werd over de duurzaamheid van Amerikaanse militaire engagementen of wanneer datzelfde Europa het schaamrood op de wangen kreeg nadat bleek hoezeer de Unie in Bosnië-Herzegovina en Kosovo uitblonk in immobilisme en inefficiëntie.

De nakende uitbreiding is logischerwijze een even krachtige katalysator, met dien verstande dat zij nog niet aan de orde is. Sterkere garanties op vrede en afzetmogelijkheden binnen een vrije eenheidsmarkt zijn de voor de hand liggende motieven die achter de uitbreiding schuil gaan, maar zullen pas hun rol spelen wanneer de uitbreiding echt voor de deur staat. Dit is momenteel hoegenaamd het geval niet en een simpele kosten-baten-analyse leert de grotere lidstaten dat het nationale belang voorlopig gediend wordt met een status-quo. De kleinere lidstaten, die een evident belang hebben bij méér integratie, moesten in Nice dan ook knarsetandend genoeg nemen met het gevreesde minimalistische scenario.

EN HET SOCIALE EUROPA?

Toch hoeven zij niet te wanhopen: uiteindelijk zal blijken dat ook de protagonisten belang hebben bij méér Europa. De meest voor de hand liggende redenen hiervoor zijn uiteraard de uitbreiding, maar ook het asiel- en migratievraagstuk, de grensoverschrijdende criminaliteit en, tenslotte, die van een instabiele unipolariteit naar multipolariteit overhellende wereldstructuur. Deze laatste ontwikkeling zal onvermijdelijk

internationaal-politieke windows of opportunity creëren waardoor Europa de logische stap zal zetten en bepaalde verantwoordelijkheden zal opnemen.

burger zichzelf hoe langer hoe minder nog kan terugvinden in het ooit zo glorieuze en bevlogen Europese project.

Het valt onze West-Europese democratieën blijkbaar moeilijk een zelfde soort enthousiasme aan de dag te leggen wanneer het gaat over zaken als werkgelegenheid, huisvesting, armoedebestrijding of loonpolitiek.

Dergelijke stimuli ontberen momenteel het streven naar een "sociaal Europa". De politieke wil om de lidstaten een sociaal handvest op te leggen met criteria gelijkvormig aan de Maastrichtnormen, is quasi onbestaande. Vanuit rationeel standpunt is dit overigens perfect verdedigbaar; de lidstaten hebben er immers geen enkel belang bij om hun binnenlandse politiek te belasten met Europese sociale normen. De impact van de vakbonden, het electoraat of anti-Europese protestgroepen is in deze neoliberale tijden al bij al controleerbaar, waardoor de lidstaten er niet aan denken het zichzelf moeilijk te maken door zich te onderwerpen aan bindende criteria. We herinneren ons een niet zo ver verleden waarin dit ooit anders is geweest en de nationale regeringen zich bereidwillig schikten naar de asociale Maastrichtcriteria. Druk vanuit financieel-economische groepen leverde toen een eensgezind streven naar de vrije eenheidsmarkt en de Europese muntunie op. Het valt onze West-Europese democratieën blijkbaar moeilijk een zelfde soort enthousiasme aan de dag te leggen wanneer het gaat over zaken als werkgelegenheid, huisvesting, armoedebestrijding of loonpolitiek. Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat de

- 1 De meerderheidsdrempel is het aantal stemmen dat in de Raad van Ministers nodig is om een beslissing door gekwalificeerde meerderheid goed te keuren. De blokkeringsminderheid is het aantal stemmen dat nodig is om te verhinderen dat de gekwalificeerde meerderheid gehaald wordt. De grote landen wilden die minderheid zo laag mogelijk houden om een beslissing van een coalitie kleinere lidstaten makkelijker te kunnen blokkeren. Hoewel nu nog enige verwarring bestaat over het precieze aantal, werd ten nadele van de grote landen bereikt dat drie grote landen en een klein land niet voldoende zijn om een beslissing te blokkeren en bijkomende steun moeten verwerven van tenminste één middelgrote lidstaat.
- 2 In een vlag van voorbijgestreefd nationalisme liet de huidige regering het behoud van de commissaris zelfs in het regeerakkoord opnemen. De filosofie achter dergelijke houding is flagrant in strijd met de Europese basisverdragen die bepalen dat een commissaris niet de nationale staat vertegenwoordigt, maar enkel en alleen de belangen van de Unie.

W.T.O. IJVERT VOOR LIBERALISERING VAN OPENBARE DIENSTEN

| André De Smet |

Op 5 en 6 oktober 2000 waren de functionarissen van de W.T.O. (Wereldhandelsorganisatie) en de afgevaardigden van de 138 lidstaten te Genève samen voor de onderhandelingen in het perspectief van de uitbouw van het "Algemeen akkoord voor de commercialisering van de diensten".

Een gelijkaardige operatie werd een tweetal jaren geleden door de OESO uitgewerkt. Na geheim gehouden onderhandelingen werd toen het "Muitlateraal Investeringsakkoord" (MAI) voorgesteld. Uiteindelijk moest dit de verwezenlijking worden van de afspraken die, in het kader van het GATT, in 1994 in Marrakech (Marokko) genomen werden. Het doel is, in het kader van de globalisering, de diensten te privatiseren. In 1999 werd de waarde van deze markt geschat op 1.340 miljard dollar. Een belangrijke brok dus voor de multinationale ondernemingen.

Toen het project van de OESO bekend werd, o.m. in het Franse blad 'Le Monde Diplomatique', kwam er protest los in de openbare opinie. De Franse regering stelde haar veto, er kwam verzet van de derdewereldlanden en de grote mobilisering in Seattle zorgde er mede voor dat het MAI werd afgevoerd. Maar de voorstanders van de liberalisering legden zich hier niet bij neer. Mevrouw Barsbrewghy, V.S.-verantwoordelijke in de W.T.O. verklaarde: "Het algemeen akkoord voor de commercialisering van de diensten moet worden uitgewerkt om maatregelen vast te leggen die beletten dat de nationale regeringen zouden verhinderen dat de diensten over de grenzen heen vrij zouden kunnen verleend worden". In tegenstelling tot de MAI kwam er dus een nieuwe aanpak. Er zou niet meer van boven maar van onderaan gestart worden. Aan de 138 lidstaten werden dus de onderhandelings-thema's voorgelegd waarover ze zich zouden moeten

uitspreken.

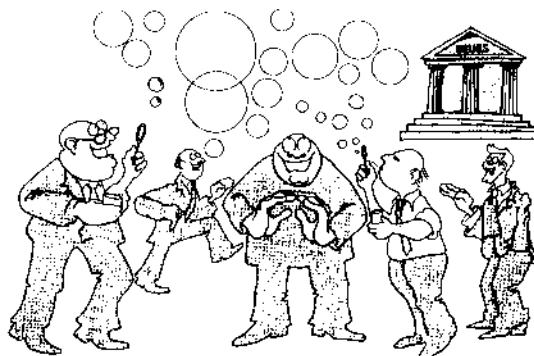
Sinds het begin van dit jaar komen werkgroepen samen om de thema's op punt te zetten. De onderhandelingen van de functionarissen en van sommige afgevaardigden verlopen volgens de principes van de Verenigde Naties, d.w.z. ingedeeld in 12 sectoren en 160 ondersectoren.

Wat houdt dit Algemeen akkoord voor de commercialisering van de diensten eigenlijk in? Uit wat volgt zal blijken dat het enorm is. Immers, "alle diensten van alle sectoren, met uitzondering van de diensten geleverd voor de uitvoering van de regeringsmacht, zouden kunnen geprivatiseerd worden". Dit omvat: de diensten van de communicatie waaronder de audiovisuele, de bouw, de distributie, de energie, het onderwijs, de gezondheidszorg, de sociale diensten, cultuur, sport, verzekeringen, transport, de financiële diensten, de diensten aan bedrijven, juridische, boekhouding, informatica, publiciteit, enz.. Kortom: alle aspecten van de samenleving. Alle landen zullen in de volgende

maanden een lijst moeten neerleggen waarin ze vermelden wat zij van de andere lidstaten verwachten inzake liberalisering.

Wie zich na het akkoord wil terugtrekken zal dit slechts kunnen doen

% ATTAC % tegen de dictatuur van het kapitaal

auteurs:
Marc Vandepitte
Christophe Callewaert
inleiding:
Eric Goeman

een uitgave van ATTAC-Vlaanderen

*De prijs van deze uitzonderlijk interessante brochure kost 150 fr. + port.
Ze is te verkrijgen bij ATTAC-Vlaanderen
rekening: 123-6163848-19 of bij de plaatselijke kernen -
tel. & fax 09 372 44 91 - email: egoeman@worldonline.be.*

na drie jaar en dan nog na afspraak over compensatie voor de nadere lidstaten. Onbetaalbaar dus!

Wie onderhandelt? Niet België maar de Europese Unie onderhandelt in blok namens de 15 lidstaten. De functionarissen en de vertegenwoordigers van de verschillende landen nemen bij consensus een gemeenschappelijk standpunt in. Alles wordt dus een kwestie van krachtsverhouding. Het artikel 113 van het Verdrag van Maastricht gewijzigd tot het artikel 133 van het Verdrag van Amsterdam, voorziet echter dat, wat binnenlandse handel betreft de Europese commissie en de nationale lidstaten gemeenschappelijk verantwoordelijk zijn. Maar bij beslissingen over diensten, intellectuele eigendom en investeringen is een consensus vereist. Deze zienswijze staat haaks op de standpunten van de W.T.O. De organisatie wijst er op dat de openbare diensten in de lidstaten van de E.U. onvoldoende geliberaliseerd zijn en dat ze nog 14 % van het B.B.P. (1.000 miljard dollar) van de E.U. vertegenwoordigen. Het gaat in eerste instantie over communicatie, transport, energie en audiovisuele diensten.

In Europa willen de U.N.I.C.E. (syndicaat van het Europees patronaat) en de Ronde Tafel van Europese industriëlen (de 45 P.D.G.'s van de belangrijkste multinationals) het artikel 133 wijzigen en het aanpassen aan de W.T.O.stelling. Om aan de verzuchtingen van de lobbygroepen tegemoet te komen stelde Romani Prodi (voorzitter van de Europese commissie) een commissie van wijzen samen. Deze is samengesteld uit Lord Simon (gewezen voorzitter van de Ronde Tafel en gewezen vicevoorzitter van B.P.), Richard von Weissacker, gewezen president van de Duitse Bondsrepubliek en onze expremier Jean Luc Dehaene.

Als besluit stelden deze drie wijzen een amendement voor waarin toegelaten wordt het artikel 133 te wijzigen met een gekwalificeerde meerderheid in de Europese ministerraad, na consultatie van het Europees parlement. De nationale parlementen worden echter buiten spel gezet. De druk op Europa wordt dus niet alleen van buitenaf maar ook van

binnenuit opgevoerd. We kennen reeds de boetes die met betrekking tot de bananenhandel en het verbod op het V.S. hormonenvlees aan Europa werden opgelegd. Via dezelfde weg wil de V.S. het verlenen van subsidies aan openbare diensten als gezondheidszorg, onderwijs, transport enz. verhinderen.

Tijdens de top van de E.U. in Lissabon werd door de ministers, naast projecten voor tewerkstelling en de nieuwe economie, reeds het principe onderschreven van de liberalisering van de openbare diensten, meer in het bijzonder de post, de spoorweg, het stedelijk transport, elektriciteit en gas. In het document voor de slotverklaring van de bijeenkomst in Nice, voorbereid op de Europese top in Biarritz werd ook geen rekening gehouden met de verzuchtingen van de Europese arbeidersbeweging om de nadruk te leggen op de sociale aspecten in de concurrentiepolitiek. Zelfs het stakingsrecht, het recht op woonst en sociale hulp komen hierin niet voor. De internationale Federatie voor Mensenrechten en meer dan 50 Franse N.G.O.'s hebben een nieuwe tekst opgesteld waarin hoger genoemde punten zijn verwerkt en die als voorbereiding moeten dienen voor een eventuele Europese grondwet. Een meerderheid van Europese parlementsleden heeft zich hierachter geschaard.

Twee sectoren zijn voor de toekomst van de bevolking van uitzonderlijk belang: gezondheidszorg en onderwijs. Beide sectoren worden in alle landen als fundamentele opdrachten van de staat beschouwd. In beide sectoren bestaat reeds een soort privé-sector. Volgens de W.T.O.-normen zouden deze privé-netten ook nu reeds klacht kunnen neerleggen tegen de openbare instellingen voor onrechtmatige concurrentie.

Tot op heden hebben 48 landen landen zich akkoord verklaard om de gezondheidszorg in de onderhandelingen op te nemen; voor onderwijs zijn het er 46. De Europese Unie, die onderhandelt voor 15 landen, komt op de twee lijsten voor. In de gezondheidszorg gaat de prioriteit naar ziekenhuizen, sociale diensten en

ziekteverzekering. Voor het geheel van de OESO (de 29 rijkste landen) is er sprake van 2.000 miljard dollar. De W.T.O. zegt dat het hier om een voordeel gaat voor de nationale regeringen, gezien er nu 75 %

LIBERALISERING: DE POST WORDT AANGEPAKT

We vestigden reeds in vorige nummers van Vrede de aandacht op het feit dat de Wereldhandelsorganisatie (WTO) met de steun van de Europese Unie, in het kader van de mondialisering zich voorbereidt op de privatisering van de openbare diensten. De post is hierbij een van de eerste doelwitten.

De Nederlandse liberale commissaris Bolkestein, de vroegere conservatieve liberale vice-premier, heeft in het Europees Parlement zijn plannen voor de postsector bekend gemaakt. Voor Bolkestein zouden nog slechts de poststukken tot 50 gram, tweemaal het basistarief (voor België 17 BF) buiten de liberalisering mogen blijven. Het Europees Parlement is hem hierin niet gevolgd. Deze stelt als basistarief 150 gram voor (vier keer het basistarief). Koerierbedrijven als het Amerikaanse DHL, andere multinationals en de reeds gedeeltelijke geprivatiseerde postbedrijven van Duitsland, Nederland en Zweden liggen hier op de loer om hun slag te slaan.

Het is bekend dat de privatisering van de post in Europa van 20 tot 30000 jobs zal kosten. Voor België voorziet men het verlies van 6 tot 8000 werkplaatsen.

De burger zal er het slachtoffer van zijn. In Zweden worden de mensen uit afgelegen gebieden reeds verplicht op een centraal punt hun post te gaan afhalen. Ook in Zwitserland wenste de regering een aanzienlijk aantal postkantoren af te schaffen. Tegen dit initiatief bracht ATTAC Zwitserland een brede actie op gang waarbij reeds een eerste resultaat bereikt werd. (ads)

van de uitgaven door de staten betaald wordt.

Maar ... door de privatisering zal de patiënt cliënt worden, de burger zal meer betalen en de gemiddelde kwaliteit van de verstrekte zorgen zal dalen.

Voor onderwijs worden alle niveaus geïmplementeerd: basisonderwijs, secundair, hoger onderwijs en het onderwijs voor volwassenen.

Het is duidelijk dat hier veel op het spel staat: het is een cruciale inzet voor de toekomst. Het is de hoogste tijd om te reageren.

Op initiatief van professor Pierre Bourdieu ondertekenden een honderdtal intellectuelen uit de gehele wereld een open brief aan de voorzitter van UNICEF waarin ze er op wijzen dat de principes van de Verenigde Naties op de helling komen te staan.

Professor Suzan Georges, auteur, economiste, voorzitter van het Observatorium tegen de Mondialisering en ondervoorzitter van ATTAC, schreef een brief aan de 577 Europarlementsliden. Een oproep tegen de liberalisering van de Openbare Dienst werd in Frankrijk door talrijke parlementairen en vakbondsmensen ondertekend. Door de Confederatie van Europese Vakbonden werd op 6 december, vooravond van de Europese Topconferentie in Nice, een internationale manifestatie georganiseerd.

Men spreekt de laatste tijd veel over democratie en over de kloof tussen de politiek en de burger. Is het niet opvallend dat noch vanuit de politieke wereld, noch vanuit de media veel informatie loskomt over wat er bekostigd wordt?

De inzet is te belangrijk om passief te blijven.

7 november 2000

HET VERZET KOMT OP GANG

Het is niet meer zoals weleer. Een belangrijk deel van de openbare opinie legt zich niet willoos neer tegen de ondemocratische beslissingen die door de machtigen van de aarde - financiële,

TONY BLAIR EN JOSE MARIA AZNAR HAND IN HAND

De christen-democratische rechtse Spaanse premier José Maria Aznar en de sociaal-democratisch Britse premier Tony Blair hebben de handen in elkaar geslagen. Op 27 oktober hebben ze een gemeenschappelijke oproep gericht aan Romano Prodi, voorzitter van de Europese Commissie en de regeringsleiders van de vijftien lidstaten.

Madrid en Londen vragen hierin de versnelling van de kalender voor de verwezenlijking van wat ze hun ambitieus realistisch sleutelprobleem noemen. Hierbij geven ze de prioriteit aan een snelle en globale opening van de markten voor de telecommunicatie (te verwezenlijken in 2001), de luchtvaart (2004), enz.

Madrid en Londen eisen eveneens een verbetering en de reglementering van het milieu en een daling van de staatssubsidies zoals tevens het vastleggen van een kader voor wat de financiering van de openbare diensten betreft. En zo willen ze een duwtje geven in de rug van de Wereldhandelsorganisatie en de multinationals. (ads)

economische en politieke machten - tegen haar belangen in genomen worden. Een eerste bilan: *Seattle*: 3 december 1999 - Top wereldhandelsorganisatie (WTO). *Bangkok*: 12 februari 2000 - UNCTAD - VN. Conferentie voor handel en ontwikkeling. *Washington*: 16 april 2000 - Conferentie - IMF - Wereldbank. *Genève*: 25 juni 2000 - Sociale Top - VN. *Millau*: 30 juni 2000 - Proces tegen José Bové e.a. *Praag*: 26 september 2000 - Top IMF - Wereldbank. *Nice*: december 2000 - Europese ministerraad.

DE GEPRIVATISEERDE BRITSE SPOORWEGEN

Voor de zoveelste maal is er in Groot-Brittannië, in de voorbije weken, een trein ontspoord.

De privatiseringen werden destijds door Thatcher ingezet en met enthousiasme door Tony Blair verder gezet. Het is goed om weten dat in Groot-Brittannië nu niet minder dan 25 maatschappijen voor het spoorwegvervoer instaan.

Tientallen mensen betaalden dit reeds met hun leven maar Blair heeft hieruit niet de gepaste conclusies getrokken. In een recente opiniepeiling sprak een meerderheid van de Britten (56 %) zich uit voor de hernationalisering van de spoorwegen. Zo sprak zich eveneens 49 % van de burgers zich uit tegen de inbreng van privé kapitaal bij de investeringen voor de Londense metro.

Maar Blair verwerpt het verzet van de bevolking en blijft vasthouden aan de privatiseringen.

Zo streeft hij nu zelfs de privatisering na van het organisme dat belast is met controle van het luchtverkeer. Samen met de rechtse Spaanse premier Aznar heeft hij kort geleden nog een oproep gedaan tot de lidstaten van de E.U. om spoed te zetten bij de verwezenlijking van dit project.

Ondertussen zijn het de rechtse Britse Conservatieven die, met 112 tegen 90 stemmen in het Britse Hogerhuis het voorstel van Blair verworpen hebben. Ongelooflijk maar waar. (ads)

COCA COLA AAN DE SCHANDPAAL

Het zwart personeel van Minute Maid, een filiale van Coca Cola voert sinds verschillende jaren een strijd tegen de discriminatie waarvan ze het slachtoffer zijn o.m. lage lonen en geen promotie. Uiteindelijk hebben ze voor de rechtbank hun slag gewonnen. Coca Cola zal de lonen van de zwarte arbeiders in de volgende maanden moeten aanpassen wat aan het bedrijf 43,5 miljoen dollar zal kosten. Bovendien zal een bedrag van 192,5 miljoen dollar moeten betaald worden als vergoeding aan de ongeveer 2000 huidige en vroegere werknemers. Dit verklaarde Elvynia Barton Gibson het zwarte personeelslid dat sinds jaren de actie leidt. (ads)

VIJF VALSTRIKKEN VOOR HET ONDERWIJS

| Riccardo Petrella |

Aangemaand om zelf en alleen in te staan voor de uitdaging van de sociale promotie, wordt de school stelselmatig in diskrediet gebracht en onderworpen aan de voorschriften van de arbeidsmarkt. In de "kennismaatschappij" - waarin de promotie van nieuwe technologieën de dienst uitmaakt - is het onderwijs niet meer dan een instrument ter legitimering van een ongelijke sociale verdeling. Deze inperkende visie vergeet dat de school eerst en vooral een plaats is, waar een sociale band wordt opgebouwd, een ruimte waar "de levensdemocratie" moet verwezenlijkt worden.

De onderwijswereld wordt geconfronteerd met 5 belangrijke valstrikken, die een gevolg zijn van de politieke, sociale en economische veranderingen van de jongste dertig jaar, waarin de maatschappij zich concentreerde op het overdadige verbruik en de veralgemeende verhandeling van alle goederen en diensten met een explosieve ontwikkeling van nieuwe technologieën met een wereldwijde verspreiding.

De eerste valstrik is de groeiende aanwending van het onderwijs ten dienste van de vorming van "menselijke grondstof". Die functie overstijgt het onderwijs voor en door de persoon. De oorsprong van deze ontwikkeling ligt in het terugbrengen van de arbeid tot een "grondstof", georganiseerd, op- of afgewaardeerd, gerecycleerd en zo nodig opgegeven volgens de waarde ervan voor het bedrijf. Zoals elke andere materiële of immateriële grondstof wordt de menselijke grondstof behandeld als een economische koopwaar, die overal beschikbaar moet zijn. Geen burgerlijke noch andere rechten, of het nu politieke, sociale of culturele zijn, de enige beperking heeft een financiële inslag (de kosten). Het enige bestaansrecht met mogelijkheid op een inkomen is afhankelijk van de prestatie, van de rentabiliteit. Men moet aantonen dat men bruikbaar is, vandaar de vervanging van het "recht op arbeid" door een nieuwe verplichting: het bewijs van "bruikbaarheid".

Dat noemen bepaalde leidende figuren "een actieve sociale

arbeidspolitiek". Dat betekent voor hen, dat indien het onderwijs zijn belangrijkste rol mag spelen, het vooral moet gericht zijn op die verplichting tot

over de 'opvoedkundige ondernemingen' en de 'leerkrachten- en leerlingenmarkten'. Het was dan ook bijna vanzelfsprekend dat de eerste

De menselijke grondstof wordt behandeld als een economische koopwaar, die overal beschikbaar moet zijn.

"bruikbaarheid". En dat een heel leven lang, dank zij de voortdurende vorming, met als doel de menselijke grondstof van een land bruikbaar en rendabel te houden. Zodoende heeft de arbeid opgehouden een sociaal onderwerp te zijn.

De tweede valstrik zit in de verschuiving van het onderwijs uit het 'handelsvrije' kamp naar het verhandelbare. Op een bepaald ogenblik bestond de belangrijkste opdracht erin om menselijke grondstof te leveren ten dienste van de ondernemingen. Het hoeft dan ook niet te verbazen, dat de handels- en financiële principes van het privé-kapitaal geneigd zullen zijn het onderwijs zijn eigen doelstellingen en prioriteiten op te dringen. Het onderwijs belandt zo meer en meer op de 'markt'.

In Noord-Amerika heeft men het voortdurend over de 'onderwijsmarkt', de 'onderwijsbusiness', de 'markt voor opvoedkundige producten en diensten',

Wereldonderwijsbeurs (World Education Market) van 23 tot 27 mei 2000 in Vancouver, Canada plaatsvond. Voor de grote meerderheid van de aanwezigen, privé en openbaar, staat de verhandelbaarheid van het onderwijs buiten kijf, waarbij de belangrijkste opdracht is te ontdekken wie wat zal verkopen op de wereldmarkt en volgens welke voorschriften.

Wie zal verkopen, wordt stilaan duidelijk: uitgevers van multimediatproducten, ontwerpers en leveranciers van computerdiensten of televisie-onderwijs, telecommunicatie-operatoren, informaticabedrijven, allemaal sectoren waarbinnen fusies, overnames en allianties zich de jongste jaren in een hectisch tempo hebben opgevolgd. Die ondernemingen hebben al heel wat binnen dit kader geïnvesteerd. Heel wat van deze bedrijven beschikken over een catalogus met sleutelprogramma's op het

vlak van computeronderwijs. De 'virtuele universiteiten' verrijzen als paddestoelen over de 'nationale' grenzen heen. Volgens schattingen van de Amerikaanse zakenbank Merrill Lynch zal het aantal jongeren, dat op wereldvlak hogere studies zal volgen, stijgen tot ongeveer 160 miljoen in 2025. Ze zijn vandaag met 84 miljoen, waarvan 40 miljoen een gecomputeriseerde onderwijsvorm volgt. U kan zich voorstellen wat dit binnen een kwarteeuw aan handelscapaciteiten kan betekenen!

In alle "ontwikkelde" landen bestaat de neiging om een onderwijssysteem naar voor te schuiven, dat op een individuele basis georganiseerd zal worden, van op afstand (via Internet), aanpasbaar in de tijd, levenslang qua duur en à la carte. Wat de voorschriften betreft heeft het mislukken van de WTO-onderhandelingen in Seattle (Millenniumronde van de Wereldhandelsorganisatie in december 1999) voorlopig verhinderd, dat de vrije marktprincipes ook op het onderwijs zouden toegepast worden: dat stond op het menu van het AGCS (Algemene overeenkomst over de verhandeling van diensten). Maar nu deze onderhandelingen over de betrokken diensten hervat werden op de zetel van de WTO in Genève, kan niets waarborgen, dat de liberalisering en dereglementering van de onderwijssectoren niet opnieuw op de dagorde zullen ingeschreven worden. Eigenlijk zien we meer en meer politiek verantwoordelijken in de ontwikkelde landen klaarstaan om te aanvaarden, dat de marktprincipes, de doelstellingen en de organisatie van het onderwijs bepalend moeten zijn. De syndicale organisaties (zeker de Onderwijsinternationale), de regeringsorganisaties en de burgerbewegingen zouden hun inspanningen moeten verdubbelen om dat scenario te dwarsbomen.

EEN OORLOGSCULTUUR

Derde valstrik: het onderwijs wordt voorgesteld als de sleutel tot het overleven van elk individu, zelfs van elk land in dit tijdperk van wereldconcurrentie. Zodoende wordt de onderwijsfeer omgebouwd tot een

'ruimte' waarbinnen men een oorlogscultuur aanleert (ieder voor zich, beter doen dan de anderen en in hun plaats treden), eerder dan een levenscultuur te koesteren (samenleven met de anderen in het belang van iedereen). De universiteiten, de openbare machten, de studenten, de ouders en zelfs heel wat vakbonden hebben - in het

mondialisering een dochter van de technologische vooruitgang. Zich daartegen verzetten is dwaas. De belangrijkste rol van de opvoeding zou dus moeten zijn: de nieuwe generaties de capaciteiten bezorgen om de wijzigingen te begrijpen en hun de werktuigen leveren om zich te kunnen aanpassen aan de evolutie.

algemeen - deze cultuuromslag aanvaard. Ondanks de inzet van een groot aantal opvoeders is het systeem er zo op gericht geraakt de besten te selecteren, eerder dan de specifieke eigenschappen van elke leerling te waarderen.

Vierde valstrik: de onderwerping van het onderwijs aan de technologie. In het geloof dat de technologie sedert de jaren 70 de belangrijkste drijfveer is geworden achter de maatschappelijke veranderingen, hebben de leidende figuren de belangrijkheid ervan en de noodzaak tot aanpassing eraan opgedrongen. Wat ook het toepassingsgebied mag wezen (de energie, de communicatie, de gezondheid, de arbeid) men is geneigd de technologie als onvermijdelijk en onweerstaanbaar te beschouwen voor elke economische en sociale verandering, terwijl de ontstane verbeteringen eerder toch als afhankelijk van de vooruitgang van mens en maatschappij werden gezien. Voor een zeer grote meerderheid van leidende figuren is de huidige

Vijfde valstrik: het gebruik van het onderwijssysteem als een middel om de nieuwe sociale breuklijnen te legitimeren. Als we het dominante standpunt mogen geloven zijn de economische en sociale geleidingen in de ontwikkelde landen uit het industriële tijdperk, gebaseerd op materiële bronnen en fysische kapitalen (de aarde, de energie, het staal, het beton, de rails) het kennistijdperk ingestapt, dat vooral steunt op immateriële kapitalen (de kennis, de informatie, de communicatie, de logistiek).

De kennis zou de belangrijkste bron voor de nieuwe economie geworden zijn, geboren uit de multimedia, de computernetwerken en hun kinderen: de 'e-commerce', het 'e-transport', het 'e-onderwijs', het 'e-bedrijf', de 'e-werknemer'.

In die optiek wordt een bedrijf beschouwd als hoofdzak en als het belangrijkste trefpunt voor de promotie, de organisatie, de productie, de valorisatie en de verdeling van 'de kennis die telt'. De verspreiding van de ondernemersgeest

bevorderen, de creatie in de hand werken van ondernemingen binnen het wetenschappelijk milieu en op de secundaire en hogere onderwijsinstellingen, het onderwijsstelsel herdynamiseren om er een terrein van te maken dat bij voorrang jonge generaties vormt, die gekneed zijn voor de 'kennismaatschappij', dat worden dus de belangrijkste opdrachten voor de politici, die zich bezighouden met onderzoek en onderwijs. Welnu, deze opdrachten zullen uitgevoerd worden, zodra een nieuwe sociale verdeling in werking treedt, een verdeling tussen de 'gekwalificeerden' - dus zij die toegang hebben tot 'de kennis die telt' en de 'niet-gekwalificeerden' - zij die geen toegang krijgen tot die kennis, of er niet in slagen deze te verwerven. Deze verdeling zal de bestaande verschillen nog aanscherpen, zoals onder andere de ongelijke toegangsmogelijkheden tot basalfabetisering. De kennis wordt het belangrijkste bouwmiddel voor de nieuwe muur (de 'kennismuur') die zal oprijzen tussen de nobele menselijke bronnen (georganiseerd in nieuwe professionele gilden op wereldschaal) en de volkse menselijke bronnen, het nieuwe proletariaat van het wereldkapitaal.

Het is beslist niet door een keuze te maken zoals de staatshoofden en Europese regeringsleiders tijdens de Europese raad te Lissabon in maart 2000 deden, dat de Europeanen zich zullen bevrijden van deze vijf valstrikken. De bewuste keuze, zoals vastgelegd in een Actieplan door de Europese raad te Feira in juni 2000, onderstreept op een besliste manier, dat de 15 volgende jaren de ontwikkeling van 'e-Europa' als belangrijkste prioriteit zullen hebben, zodat in 2015 de "Europese e-economie" de meest competitieve van de wereld zal worden.

Met dat doel zal primordiaal aan alle Europeanen toegang tot computeralfabetisering moeten geboden worden vanaf de kleuter- en basisscholen, zodat ze een voorbeeldig aantal 'menselijke kennisbronnen' worden, die kunnen concurreren met deze uit Noord-Amerika, die een voorsprong hebben van

een tiental jaar.

Op dat vlak is de eensgezindheid tussen de Europese leiders erg groot. Hebben ze nochtans na 20 jaar van politiek in dienst van de competitiviteit volgens de wetten van de markt nog altijd niet gesnapt, dat deze logica maar weinig winnaars voortbrengt en dat op elk vlak, inbegrepen dat van het onderwijs? Hoe kunnen ze uit het oog verliezen, dat de VS, het land dat het best 'ontwikkeld' is op het vlak van de informaticatechnologie en de communicatie, de multimedia, het internet enz. nu een erbarmelijk onderwijsniveau bereikt hebben volgens een studie van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)?

Waarom sluiten ze de ogen voor de ellendige staat, waarin het Britse basisonderwijs verkeert, waar de grote sociale ongelijkheden hun weerslag hebben op de toegang tot het hoger onderwijs? Hoe kunnen ze de resultaten opzij schuiven, die voortvloeien uit jaren multidisciplinair onderzoek over de ontwikkeling van kinderen, waarbij aangetoond wordt, dat zij fundamenteel nood hebben aan ernstige persoonlijke bindingen met volwassenen en dat de nadruk leggen op contact via beeldschermen vanaf de prille jeugd hen van deze bindingen kan doen vervreemden?

Duidelijke en realistische voorstellen voor een andere onderwijspolitiek ontbreken nochtans niet, zoals bij voorbeeld deze, die Oxfam International en de Internationale voor Onderwijs in maart 1999 aanboden met het oog op 'Een publieke kwaliteitsopvoeding voor iedereen'.

De anderen leren kennen is een belangwekkend vertrekpunt voor een 'andere' opvoeding. Dat betekent, dat het onderwijsstelsel als basisopdracht iedereen moet aanleren, dat het bestaan van anderen de basis vormt van zijn eigen bestaan en van de hele samenleving.

CREATIEVE SPANNINGEN

Direct communiceren van persoon tot persoon is leren aanvaarden dat de veranderlijkheid een centraal gegeven is in

de geschiedenis van de menselijke samenlevingen, als middelpunt van creatieve en conflict geladen spanningen tussen de eenvormigheid en de veelzijdigheid, tussen de universaliteit en de specificiteit, de globaliteit en de beperkte visie. Dat betekent ook het aanleren van de democratie en het leven zelf. Dat betekent solidariteit aankweken en het vermogen om de waarde van elke bijdrage van ieder menselijk wezen tot dat samenleven te erkennen - hoe mager die ook uitvalt tegenover de criteria van productiviteit en rendabiliteit. Uitgaand van dat algemeen principe zal een opvoedingspolitiek gericht op de ontwikkeling, het behoud en de verdeling van de 'gemeenschappelijke goederen', gevormd door de kennis en de wetenschap, kunnen bijdragen tot de ontwikkeling van een wereldsolidariteit op economisch vlak, doeltreffend op sociaal gebied en democratisch op politiek vlak. Toegepast op "e-Europa" zou dan voorrang verleend worden aan de vorming van een generatie burgers, die competent en gekwalificeerd zijn om te beantwoorden aan de eisen van deze nieuwe logica: de sociale economie, de solidaire economie, de lokale economie, de coöperatieve economie.

Dan zou ook primordiaal voorrang worden gegeven aan samenwerking met andere gemeenschappen, regio's en volkeren op de wereld om zo de huidige neiging om kennis te privatiseren kan worden teruggedrongen. Zo zou alle kennis ten dienste worden gesteld van een gelukkige wereld, die aan iedereen het recht op leven zou waarborgen. ■

Met instemming van de auteur
overgenomen uit *Le Monde Diplomatique*
- oktober 2000)
vertaling: Noël Gijbels

TURKIJE KRIJGT CADEAU VAN IMF EN WERELDBANK

| Ludo De Brabander |

IMF en Wereldbank hebben beslist om Turkije met 11 miljard dollar (zo'n 500 miljard fr.) te financieren om een dreigende crisis af te wentelen. In ruil moet Turkije de banksector hervormen en sneller privatiseren. Ze reppen evenwel met geen woord over de grootste slokop in de Turkse begroting: defensie. Tal van westerse wapenbestellingen mogen geen gevaar lopen.

IMF-directeur-generaal Horst Köhler liet weten dat hij zijn Raad van Bestuur zou adviseren om Turkije een krediet te verstrekken van 10 miljard dollar. Een deel van het geld moet dienen om een zware financiële crisis te vermijden als gevolg van een plotse vertrouwenscrisis op de financiële markt, waardoor Turkse lires massaal werden ingeruild voor dollars. Aanleiding voor de vertrouwenscrisis is een grote corruptie-affaire waarbij een twaalftal banken betrokken zijn. Die hadden voor 7,3 miljard dollar oninbare kredieten op hun balans staan, waardoor investeerders op enkele weken tijd verschillende miljarden dollars het land lieten uitvloeien. De aandelen op de Beurs van Istanbul kregen forse klappen te verwerken. De kortetermijnrente steeg op een gegeven ogenblik tot 1.700 % op het hoogtepunt van de crisis!

Het IMF-pakket bevat 7,5 miljard dollar aan SRF-kredieten (Supplemental Reserve Facility). SRF werd in 1997 in het leven geroepen om landen te helpen die geconfronteerd worden met financiële problemen op korte termijn. Het IMF en de Wereldbank, die eerder al een krediet van 1 miljard dollar had toegezegd, toonden zich tevreden over de bankhervormingen en de nieuwe privatiseringsronde die de Turkse premier Bülent Ecevit in het vooruitzicht heeft gesteld. Zo heeft hij 33,5 % van Turk Telekom te koop aangeboden en 51 procent van Turkish Airlines. In de komende weken dient ook de wetgeving die de privatisering van de elektriciteitssector moet regelen aangenomen te worden. Premier Ecevit hoopt de nog steeds hoge inflatie in Turkije, die eind vorig jaar 44 % bedroeg in

2001 kan worden teruggedrongen tot 12 %.

De IMF-maatregelen zijn op het lijf geschreven van grote westerse multinationals, die zich gespecialiseerd hebben in het opkopen van overheidsondernemingen om ze in te schakelen in hun wereldwijd netwerk van geprivatiseerde nutsbedrijven. Het is evenwel ook geen precedent dat militaire uitgaven van de saneringswoede van IMF en Wereldbank bespaard blijven. In Turkije zijn het inderdaad vooral de zware militaire uitgaven die mee de basis hebben gelegd voor de torenhoge inflatie en de schuldenlast die 61 % van het BNP bedraagt.

Sinds 1960 en drie staatsgrepen verder, heeft het Turkse leger ontzettend veel politieke macht naar zich toegetrokken. Via de Nationale Veiligheidsraad tekent het leger de krijtlijnen van de Turkse politiek en worden ook de belangrijkste beslissingen genomen. In 1997 maakten de generaals hun budgettaire noden bekend voor de modernisering van het leger. Er is de

komende 25 jaar voor 150 miljard dollar aan wapens en militaire uitrusting nodig. Een eerste schijf van 31 miljard voor de periode tot 2007 werd onmiddellijk goedgekeurd. Het aankoopprogramma is nu volop aan de gang. Onlangs bestelde het leger 7 AWACS (radarvliegtuigen) bij Boeing. Ondanks het conflict met de Koerden in het zuid-oosten van het land en de grootschalige mensenrechtenschendingen staan alle westerse landen te dringen om de contracten binnen te rijden: o.a. aanvalshelikopters (4,5 miljard dollar) en meer dan duizend pantservoertuigen (5 miljard dollar). Defensie is dan ook veruit de grootste post op de Turkse begroting. In 1999 ging het maar liefst om 10,6 procent van de begroting en in 2000 ging 6 procent van het BNP naar defensie, dat is het hoogste percentage van alle NAVO-landen en 1 procent meer dan het jaar ervoor. Ten opzichte van 1999 is defensie in reële prijzen (dus na het uitschakelen van het inflatiecijfer) met meer dan 10 procent gestegen.

IMF en Wereldbank zwijgen daarover omdat zij de belangen van de westerse wapenindustrie niet in het gedrang willen brengen. Hetzelfde stilzwijgen zagen we al in 1995 i.v.m. Saudi-Arabië. Het IMF vroeg toen om de "niet-productieve uitgaven" drastisch in te perken en de "publieke uitgaven te reorganiseren", zonder ook maar een woord te reppen over de miljarden-bestellingen bij wapenfabrikanten uit Groot-Brittannië, VS, Frankrijk en ook België.

WEBSITEBESPREKING

I Merel De Smet I

Er zijn van de zes miljard mensen op aarde een goede 400 miljoen die het internet gebruiken en dit vooral in de Verenigde Staten en Europa. Ruim tachtig percent van de sites is in het Engels opgesteld. Het wereldwijde web bestaat uit opvallend veel reclame en andere commerciële zaken. Gelukkig bieden het internet en vooral e-mail eveneens interessante informatie- en coördinatiemogelijkheden voor actievoerders en organisaties.

Je kan op het web bovendien allerlei handige informatie vinden omtrent het dagelijkse leven. Ik denk hierbij aan berichtgeving (de naar mijn gevoel beste on-line krant in België: de standaard: www.standaard.be), uurregelingen van treinen (www.nmbs.be), bussen (www.delijn.be), boten, vliegtuigen, prijzen van allerhande producten, ... Ik zal in deze rubriek telkens een algemene website bespreken, een specifiek gericht op informatie en berichtgeving en tenslotte een site waar een bepaalde actie aangekondigd en/of besproken wordt.

ADMINISTRATIEVE VEREENVOUDIGINGSINITIATIEVEN

http://www.vereevoudiging.fgov.be/portaal_nl.htm

De huidige regering is bezig met een plan rond administratieve vereenvoudiging. De hoofdpagina die zij ontwierp is een onderdeel van deze vereenvoudiging. Je kan een keuze maken tussen de portaal naar de officiële sites van de verschillende overheden en een databank met on-line formulieren. Een portaal-site is als een inkomhal met heel veel deuren. Je kan via deze portaal doorklikken naar alle federale overheden, diensten en instanties, alle officiële gemeentelijke, provinciale en gewestelijke sites. Via de on-line formulieren kan je allerhande formulieren aanvragen en voor sommige zaken kan je zelfs via e-mail en invulformulieren op de site je administratie volledig afhandelen. Een voorbeeldje: via deze portaal ga je naar de officiële site van de stad Gent, alwaar je aan het e-loket (het internet-loket) een adreswijziging kan doorgeven,

een identiteitsbewijs of reispas kan aanvragen of een volmacht voor de verkiezingen volledig kan afhandelen. U krijgt dan via e-mail of brief een bevestiging van hetgeen u aangevraagd heeft.

De site is evenwel een

internationale ondernemingen: Directory of Transnational Corporations. Je kan alfabetisch en op geografische ligging zoeken naar een bedrijf waarover je meer wenst te weten. De lijst beoogt evenwel geen volledigheid, maar biedt slechts informatie over die bedrijven die zich op

Gelukkig biedt het internet ook interessante informatie voor actievoerders.

demonstratieversie. Hoewel ze vrij volledig is, enorm veel informatie samenbrengt en gemakkelijk is in het gebruik dankzij de overzichtelijke lay-out, zijn een aantal rubrieken nog niet beschikbaar, met name de zoekfunctie ontbreekt. Dit betekent dat u vrij goed moet weten onder welke overheid/dienst uw vraag valt, geen sinecure in een land als België. Ondanks de genoemde minpunten is deze webpagina een zeer verheiderend initiatief dat u heel wat omslachtig gedoe kan besparen (aanschuiven aan een loket, tijdens de kantooruren een dienst bezoeken, telefonisch de gewenste informatie proberen bemachtigen, de site vinden van de juiste overheid).

PUBLIEKE ACTIE EN GLOBALE ECONOMIE

<http://www.endgame.org/>

Op deze zeer uitgebreide webpagina vind je onder andere een aanzienlijke verzameling met feiten rond

de een of andere manier in een slecht daglicht hebben geplaatst. Je vindt er slechts een beknopte geschiedenis van het bedrijf, gegevens van het hoofdkantoor, een aantal onsmakelijke zaken waarmee het bedrijf te maken heeft (gehad) en eventueel een link naar acties die tegen het bedrijf gevoerd worden. De meest recente feiten zijn van september 2000, hoewel de gegevens bij een aantal bedrijven toch onvolledig zijn.

De site ENDGAME.ORG biedt verder heel wat informatie en nuttige links rond publieke actie en mondiale kwesties. Bij de links vindt je onder andere:

<http://www.purefood.org/>
campagne voor veilig voedsel

<http://hoovers.com/> lijst van de grootste en rijkste ondernemingen

<http://www.ifg.org/> Internationaal forum rond globalisering

<http://www.tradewatch.org>

Burgerlijk toezicht op wereldhandel

Maar dit zijn er slechts enkele van de

enorme lijst. Zo vind je er onder andere rond de thema's activisme, mensenrechten, wereldhandel, globalisering, militarisering, alternatieve economie, toxische stoffen en vele andere, overzichtelijke verzamelingen van relevante links naar officiële en officieuze sites.

ACTIE

<http://www.11.be/index.htm?campagnes/politiek.htm&2>

Stuur je pen naar de premier! Actie voor de invoering van de Tobin Taks

Hier vind je alle details rond het hoe en waarom van een Tobin Taks. Je kan hier direct een brief aan de premier schrijven! Dit kan een actie van groot belang worden als België dit jaar voorzitter zal zijn in de E.U.. Het gewicht van een actie waarbij heel veel burgers betrokken kunnen worden is niet te onderschatten en 11.11.11 biedt hier op zeer eenvoudige wijze een platform voor de eis tot invoering van een taks op financiële speculatie. Je vindt er naast de actie zelf de hele achtergrond van die mondiale speculatie begrijpelijk uitgelegd.

Bezoekje waard!

LE TABLEAU NOIR

| Marie-Jeanne Vanmol |

Mannen met een zwart schoolbord op de rug stappen door een woeste bergstreek. Ze komen moeizaam vooruit: de wegen zijn bezaaid met losse stenen, de wind blaast tegen. Ze lijken op zwarte roofvogels, dreigend. Boven hen een blauwe hemel en onheilspellend geronk van motoren. De mannen zoeken dekking onder hun grote borden. De weerkaatsing van de zon maakt hen gemakkelijke doelwitten voor de luchtaanvallen.

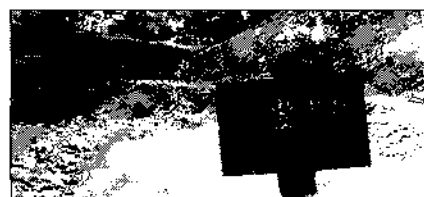
De plaats is Iraaks Koerdistan. De mannen willen in ruil voor een kleine vergoeding de kinderen in de dorpen leren lezen en schrijven. Ze zijn arm en moeten hun familie onderhouden. Maar vele dorpen zijn gebombardeerd en de bewoners op de vlucht. De overige bewoners zijn wantrouwig en sluiten hun deuren.

De film is een aria over het menselijk lijden, solidariteit en de waardigheid van Iraakse Koerden. Opgejaagd en aan hun lot overgelaten zijn ze voortdurend onderweg en op de vlucht. Een groep kinderen sleuren zware pakken smokkelwaar en worden aan de grens onder vuur genomen. Een kolonne vluchtelingen wil terugkeren naar zijn dorp. Hun dagdagelijkse strijd om te overleven laat hen weinig tijd om te leren lezen en schrijven. Een zieke oude man moet getransporteerd worden, een gebroken been dient gespalkt. Het bord doet dienst als berrie en de spalk wordt uit het bord gezaagd. Tijdens de vlucht wordt het bord als scheidingwand gedurende een huwelijksritueel gebruikt. Het dient ook als bruidschat en wordt het eigendom van de vrouw. De man leert er zijn vrouw enkele woorden op te lezen.

Samira Makhmalbaf maakt met weinig middelen van "Le tableau noir" een visueel sterke film. De emoties zijn ingehouden en de dialogen beperkt. Dit is nog maar de tweede film van deze Iraanse

vrouw, dochter van de beroemde regisseur Mohsen Makhmalbaf. Deze jonge vrouw heeft een visie op de westerse filmindustrie: "Film is altijd overgeleverd geweest aan de politieke macht, vooral in het oosten, aan het financieel kapitaal in het westen en aan de concentratie van de productiemethoden overal in de wereld". Met deze openingszin maakte zij een opgemerkte speech in Cannes waarin zij de digitale revolutie in de filmwereld en het gebruik van de digitale camera als een middel zag om aan de censuur te ontsnappen en zware investeringen te omzeilen.

Het schoolbord wordt in de film voor alles gebruikt behalve voor datgene waar het in vreedstijd voor dient: onderwijs

geven. De laatste sequentie van de film toont de Koerdische vluchtelingenvrouw: zij neemt het bord mee naar haar dorp. 'Ik hou van je', staat erop, de zin waarmee de man zijn vrouw tijdens de vlucht probeerde te leren lezen. Misschien zal het bord toch nog ooit kunnen gebruikt worden in de klas op het moment dat de mensheid er werk zal van maken flagrante schendingen van mensenrechten uit de wereld te bannen.

Samira Makhmalbaf
Geboren in Iran, 1979
Dochter van Mohsen Makhmalbaf, Iraanse regisseur
Eerste film: Sib (De appel)
Jongste jurylid van het Locarno Internationaal Filmfestival in 1998

“LE BATEAU IVRE DE LA MONDIALISATION”

| Jordi Lesaffer |

In dit boek wordt de mondialisering voorgesteld als iets onvermijdelijks, een natuurwet als het ware, waar niet aan geraakt kan worden. Wie op de boot zit, laat zich meevoeren met de stroom; wie de boot gemist heeft, en tegen de stroom in zwemt, gaat een gewisse verdrinkingsdood tegemoet. De “kapiteins” van het schip hebben de koers voor ons reeds vastgelegd. Vrije markt, liberalisering, bevorderen van de export, inflatiebestrijding, privatisering, afbouw van de sociale zekerheid, flexibiliteit, competitiviteit, de minimale staat....het zijn maar enkele kenmerken van het neoliberale recept dat ons voorgeschreven wordt.

In dit boek wordt ook duidelijk wie de échte beslissingsmacht in handen heeft: Wereldbank, Internationaal Monetair Fonds, Wereldhandelsorganisatie, G7, Club van Parijs, Forum van Davos....stuk voor stuk instellingen waar van enige democratische besluitvorming of controle geen sprake is. De auteurs tonen met hard cijfermateriaal aan wat de gevolgen zijn van het toepassen van de neoliberale recepten (Structurele Aanpassingsprogramma's). Verbazingwekkend én wraakroepend, is vast te stellen dat de cijfers over armoede, economische groei, sociale ongelijkheid...die deze instellingen in hun jaarrapporten bekend maken, het failliet bewijzen van hun gevoerde politiek. Van een fundamentele koerswijziging is echter geen sprake. Enkele cosmetische operaties en de retoriek van de “armoedebestrijding” ten spijt. Zo werden de Structurele Aanpassingsprogramma's (IMF-kredieten) herdoopt tot “Programma's ter bevordering van economische groei en armoede bestrijding”.

De civiele maatschappij (NGO's) mag de rol van de staat overnemen. Waar de

Wereldbank en het IMF langs de ene kant de rol van de overheid uithollen door drastisch het mes te zetten in de publieke overheidsuitgaven (gezondheidszorg, onderwijs, infrastructuur...), wordt langs de andere kant het belang onderstreept van de “civiele maatschappij”, die de gevolgen van deze besparingspolitiek mag opvangen, door middel van allerhande “armoedebestrijdingprogramma's”. Aangetrokken door gemakkelijk te verkrijgen fondsen, verliezen zo vele NGO's hun kritische stem en worden systeembevestigend. Immers, door de zwaarste noden te lenigen, vermijdt men dat het systeem fundamenteel in vraag gesteld wordt, of erger nog, dat sociale onrust, opstanden of revoluties uitbreken.

Dat het toch anders kan, wordt geïllustreerd in het hoofdstuk over Brazilië, waar de Beweging voor Landloze Boeren (MST) de dagdagelijkse strijd voor land koppelt aan een globale analyse van het economisch wereldsysteem (“Think globally, act locally”). Ook Porto Alegre, waar de burgers inspraak hebben bij het opstellen van het budget, toont aan dat het anders kan.

Niemand ontsnapt aan de gevolgen van de mondialisering en de almacht van de multinationals. Dit wordt treffend geïllustreerd aan de hand van het stuk over de Genetisch Gewijzigde Organismen (GGO's), waarbij de bio-industrie traditionele (maar wel efficiënte, goedkope en ecologisch verantwoorde) landbouwsystemen op de helling zet en de kleine boer uit het zuiden totaal afhankelijk wordt (o.a. voor de aankoop van zaden) van deze multinationals.

In het deel over Afrika wordt dieper ingegaan op de verpletterende verantwoordelijkheid van het Westen bij het totstandkomen - en instandhouden - van het schuldenprobleem.

Ook India blijkt, na het toepassen van

de IMF- en Wereldbankrecepten, in een vicieuze schuldencirkel terechtgekomen te zijn. De “groene revolutie” is vooral de multinationals en de kapitaalsintensieve landbouwbedrijven ten goede gekomen. De kleine boeren én het milieu zijn de grote verliezers.

In Rusland is een casino-economie ontstaan, waar de financiële maffia vrij spel heeft. Een kleine elite verrijkt zich exponentieel, terwijl het grootste deel van de Russen een dagelijkse strijd levert voor het overleven.

Is er dan echt geen kentering mogelijk? In het laatste hoofdstuk gaan de auteurs wat dieper in over de mogelijkheden van een “georganiseerde anti-systeembeweging”. De MST in Brazilië, de Zapatista's in Chiapas, de protestacties in Seattle en Praag, de discussie over de Tobin-taks....dit alles wijst er op dat er stilaan beweging komt in de frontvorming tegen het eenheidsdenken. Internet kan hier een belangrijke katalyserende rol spelen door het met elkaar in contact brengen van de duizenden, gefragmenteerde actiegroepen.

“Le bateau ivre de la mondialisation” biedt de geïnteresseerde leek een klaar en duidelijk overzicht van de mechanismen én de gevolgen van het mondialiseringsproces, aangevuld met enkele landenstudies én een kort verklarend lexicon op het einde van het boek. Ook worden enkele pistes aangegeven voor een alternatief ontwikkelingsmodel.

Het degelijke cijfermateriaal zet de lezer meermaals aan het denken en behoeft veelal geen verdere commentaar.

«Le bateau ivre de la mondialisation»
Red. Arnaud Zacharie en Eric Toussaint.
264 p. Een co-editie van CADTM (Le Comité pour l'Annulation de la Dette du Tiers Monde) en Editions Syllepse.

INTERNATIONALE ORGANISATIE

I Ludo De Brabander I

Kenmerkend voor de periode na de Tweede Wereldoorlog is de groeiende internationale samenwerking. Uit tal van 'oude' en 'nieuwe' problemen bleek de onderlinge afhankelijkheid en kwetsbaarheid, wat aanleiding gaf tot het aangaan van geïnstitutionaliseerde samenwerkingsverbanden of kortweg 'regimes'. Bij Uitgeverij Van Gorcum verscheen een overzichtswerk met een analyse van een dertiental van dergelijke regimes. De afzonderlijke hoofdstukken zijn bij mekaar geschreven door diverse auteurs, met als toetssteen de definitie van het begrip 'regime' volgens Krasner: 'een geheel aan waarden, regels en besluitvormingsprocedures met convergerende verwachtingen van de deelnemende actoren'. Elke auteur probeert om het regimevormend karakter in te passen in een schema met als variabelen het bestaan van een bovenstatelijk regime, de kracht ervan, de mate waarin afzonderlijke soevereine macht zich nog manifesteert, tot 'anarchie'. Er wordt gekeken naar de plaats in het proces van regimevorming, gaande van integratie, over convergentie en multilateralisme tot unilateralisme. De lezer heeft al door dat het niet meteen gaat over een boek dat een breed publiek moet aanspreken. Het is dan ook geschreven voor studenten internationale betrekkingen en aankomende diplomaten.

Dat kan een nadeel zijn, maar dat hoeft niet. Academische teksten kunnen degelijk onderbouwd zijn en toch vlot geschreven. Geen evidentie. Dergelijke literatuur leent zich niet altijd voor scherpe analyses en krijgt daarom gemakkelijk een ietwat steriel karakter. Dat is jammer genoeg voor tal van hoofdstukken uit dit boek het geval. Aan de andere kant vormt het werk inderdaad een mooi overzicht over geschiedenis en werking van instellingen als VN, IMF, EU,

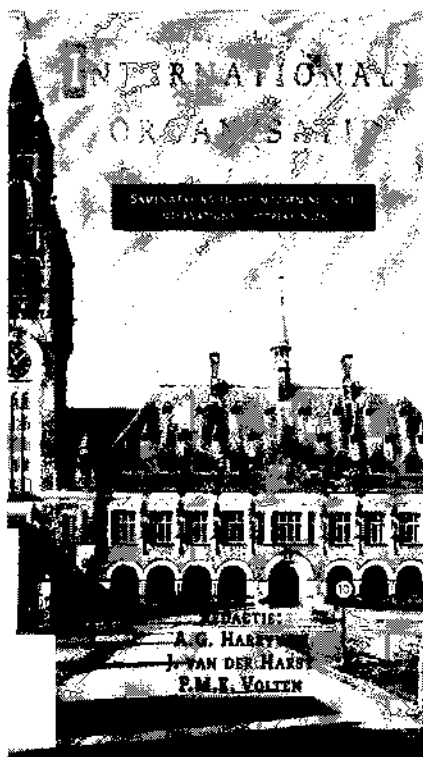
e.d., ook al zijn enkele hoofdstukken wat gedateerd. Dat laatste is onder meer het geval voor het hoofdstuk over de internationale Handel waar de auteur amper ingaat op de oprichting van de WTO en de hele koers die de discussie over de internationale handel sindsdien is gevaren.

Het mag dan al een meer academisch werk zijn, juist in dat soort publicaties is het opletten geblazen voor ideologische valkuilen of twijfelachtige op los zand gebouwde beweringen. Gelukkig loopt het op uitzondering van hoofdstuk 4, nog zo'n vaart niet. Om te eindigen toch even enkele sprekende zinsneden: "Tot op de dag van vandaag zijn de economische en veiligheidsgemeenschappen in sterke mate gescheiden werelden" (p. 68 - je kan evengoed het omgekeerde beweren,

namelijk dat het militaire het pad effent voor het economische bijvoorbeeld); "De NAVO is dan wezenlijk veranderd en is geen militair bondgenootschap meer, maar een Europese VN" (p. 73 - de auteur maakt die analyse in het geval Rusland zou toetreden tot de NAVO - hoe dan ook, het valt te betwijfelen of het militair karakter van de NAVO daarmee verdwijnt); "Het bondgenootschap blijft dat (multilaterale vredesmachts, nvdr) (vooralsnog) doen onder een nadrukkelijk mandaat van de VN of eventueel de OVSE" (p. 74 - het Nieuw Strategisch Concept van de NAVO van april 1999 laat juist de mogelijkheid van niet gemandateerd optreden open - In Kosovo is dat trouwens zo gebeurd); "(In het Midden-Oosten) (...) bestaat er nog altijd het gevaar dat kernwapens in verkeerde handen vallen of worden ontwikkeld door instabiele en agressieve staten, zoals Libië en Irak (p. 87 - een sterk staaltje van ideologische kleuring: Israël wordt niet genoemd, maar is met hoge waarschijnlijkheid de enige staat in het Midden-Oosten met kernwapens - blijkbaar zijn ze in Israël in 'goede' handen); "De militaire strategie van de Sovjet-Unie werd gedomineerd door militairen, terwijl de Amerikaanse strategie hoofdzakelijk door burgerstrategen van civiele instituten werd bepaald" (p. 88 - civielen die overigens zeer militair denken. Bovendien, wie zit er dan in het Pentagon en waren het niet de militairen die belangrijke strategische beslissingen namen ten tijde van de Golfoorlog?).

U heeft al door dat het boek mij niet echt kon bekoren.

Harry van A.G., van der Harst J. en Volten P.M.E. (red.). *Internationale organisatie. Samenwerking en regimevorming in de internationale betrekkingen*. Assen, Uitgeverij Van Gorcum, 1999, 294 blz.

EEN ZALIGVERKLARING TE VER

| Guus Snijkers |

Mensen van vroeger zalig verklaren en tot de eer van de altaren verheffen om hen tot voorbeeld te stellen voor de katholieken van vandaag is een geliefkoosde bezigheid van paus Johannes Paulus II. Hij heeft voor eigen rekening meer zaligverklaringen geproclameerd dan al zijn voorgangers te samen sedert de oprichting van een geëigende congregatie in 1588. Bovendien heeft hij de procedure erg vereenvoudigd, zodat het voorafgaande onderzoek veel vlotter kan verlopen. Hij doet het blijkbaar al te ijverig. De publieke opinie in de kerk vindt dat hij overdrijft. Overdaad schaadt, met het gevolg dat het overgrote deel van de gelovigen er onverschillig aan voorbijgaat. Wie er belangstelling voor opbrengt, steekt zijn vinger op. In plaats van hun geloofszin aan te scherpen werkt het onverschilligheid in de hand.

Op zondag 3 september heeft de huidige paus op het Sint-Pietersplein te Rome in één klap vijf mannen zalig verklaard, onder wie twee van zijn voorgangers: Pius IX uit het midden van de 19e eeuw (1846-1878) en Johannes XXIII uit het midden van de 20e eeuw (1958-1963). Twee contrasten, niet alleen wat tijdsduur van hun pontificaat betreft, maar op de eerste plaats als mens en als paus. Daarmee is hij ongetwijfeld een zaligverklaring te ver gegaan. Ofwel Pius, ofwel Johannes, dan was het standpunt klaar en duidelijk geponeerd geworden, maar zeker niet beiden te samen, want zo wordt het gebeuren herleid tot een belachelijk geklungel. Mensen die op de hoogte zijn van de Vaticaanse politiek beweren stellig dat de zaligverklaring van Johannes XXIII moest dienen als het gekende klontje suiker om de pil van Pius IX te doen slikken, zeker ten overstaan van gelovigen die het optreden van de kerkelijke hiërarchie meer kritisch bekijken. Het Nederlandse tijdschrift De Bazuin (nr. 15 van 21 juli 2000) spreekt van

“een pontificale koppelverkoop, waarbij de ene zalige paus als bliksemafleider voor de ander moet dienen”. In ieder geval werd de zaligverklaring van Johannes XXIII met enthousiasme begroet en met dankbaarheid ontvangen, zowel door het kerkvolk als door veel buitenstaanders, terwijl deze van Pius IX doorgaans op onbegrip botste en met verslagenheid werd vernomen, met uitzondering natuurlijk van de Piusfans, de volgelingen

opkwam voor mensenrechten en godsdienst- en gewetensvrijheid verdedigde. Door zulke paus nu nog zalig te verklaren worden de besluiten van het Tweede Vaticaans Concilie en tegelijkertijd de levenswijze van Johannes XXIII genegeerd. Men heeft gewoonweg alle resultaten van het jongste concilie naast zich neergelegd. Volgens de Duitstalige kerkhistorici zullen daardoor de spanningen binnen de kerk en vooral

Twee contrasten: enerzijds een pleidooi voor een gesloten en anderzijds voor een open kerkopvatting.

van bisschop Marcel Lefebvre.

Het bestuurscomité van Concilium, een internationaal tijdschrift van theologie beweert dat zulke manier van handelen onnoembare schade toebrengt aan de katholieke kerk en dat de kerkelijke hiërarchie en meer bepaald de huidige paus in tegenspraak komt te staan met zichzelf. Enkele maanden geleden heeft hij vergiffenis gevraagd voor het leed dat de katholieke gemeenschap joodse mensen heeft berokkend. Nu wordt iemand zalig verklaard die daar ongetwijfeld heel veel toe bijgedragen heeft. Hoe valt dat te rijmen?

De algemene vergadering van de kerkhistorici uit het Duitse taalgebied heeft reeds op haar bijeenkomst van 30 juni te Innsbruck gewezen op de onaanvaardbaarheid van de zaligverklaring van Pius IX op historische gronden. Hij heeft zich rabiaat verzet tegen iedereen, theologen inbegrepen, die

binnen de oecumenische beweging worden verhevigd.

Het verschil in mentaliteit tussen de twee zaligverklaarden valt best te proeven wanneer men de encycliek van Pius IX *Quanta cura* (1864) met de toegevoegde syllabus van 80 veroordeelde stellingen vergelijkt met *Pacem in Terris* (1963). (Ik heb deze encycliek vroeger nog besproken in *Vrede, G.S.*) Er staat meer op het spel dan een verschil in tijdgeest. De twee encyclieken spreken elkaar op zulke flagrante wijze tegen. Enerzijds is het een pleidooi voor een gesloten en anderzijds voor een open kerkopvatting. Beide kunnen ze bijgevolg niet waar zijn. Wat in *Quanta cura* afgeschilderd en verworpen wordt als duivelse praktijk, wordt in *Pacem in terris* verdedigd en aanbevolen als *aggiornamento*, het bij-de-tijd-brengen van de kerk. Wanneer Pius IX tijdens het Eerste Vaticaans Concilie ((1869-1870) het dogma van de pauselijke

onfeilbaarheid (stel je voor: een mens die onfeilbaar is, ook al wordt het in restrictieve zin bedoeld!) heeft kunnen doordrukken, dan heeft Johannes XXIII ervoor geijverd de rol van het Godsvolk in reliëf te zetten. Het gevleugelde woord van Pius IX zegt voldoende: "De traditie, dat ben ik", een katholieke versie van de zonnekoning "l'Etat, c'est moi". Meer dan gelijk wie uit de 19e eeuw is hij de paus van de zoeaven uit West-Europa en Noord-Amerika ter verdediging van de pauselijke staat, van het ultramontanisme, van de vergoddelijking van het pausdom als instelling, van de absolutistische uitbouw van de kerkelijke hiërarchie, met inbegrip van de nuntii, die als eerste plicht hadden het gedrag van de plaatselijke bisschoppen te controleren en eventueel in Rome te rapporteren. Tot op de dag van vandaag zijn er mensen die lijden onder de door Pius IX gepropageerde mentaliteit en wetgeving (het Vlaams Blok is ook aanwezig in de kerk, zij het onder een andere naam). Vroeger zijn er nog pogingen ondernomen om Pius IX zalig te

verklaren onder Pius X (rond 1910) en onder Pius XII (rond 1950). Maar beide pogingen liepen uit op een mislukking. De derde keer slaagde hij in zijn examen. Of hebben ze hem zonder meer doorgelaten? Johannes XXIII slaagde in de eerste zitting. Voor sommige katholieken kan dat een troost zijn.

Welk signaal heeft men de gelovigen van vandaag willen geven door twee tegenover elkaar staande figuren zalig te verklaren? Wat heeft de huidige paus beziel en bewogen om twee kerkleiders met een tegengestelde kerkvisie tegelijkertijd tot voorbeeld te stellen aan de katholieke gemeenschap? Voor mij is één antwoord duidelijk. Men heeft de besluiten van het Tweede Vaticaans Concilie willen ontcrachten, minstens relativeren en het optreden van Johannes XXIII onder de vleugels van Pius IX willen verbergen. De goede paus Jan bedoelde het kerkvolk nieuwe adem te geven na het strenge en rigoristische beleid van Pius XII. Met het bijeenroepen van het concilie maakte hij duidelijk het volk van God

behelpzaam te zijn om de tekenen van de tijd te onderkennen en hun wereldvervreemding een beetje te overwinnen. Dat dit opzet niet gelukt is, blijkt eens te meer, nu de tegenstanders van het concilie zich sinds 3 september van het jubileumjaar 2000 kunnen beroepen op de hemelse voorspraak van de zalige Pius IX.

Gent, eind september 2000

PERSONALIA

We vernemen het overlijden van Georges Geenens uit Oudenaarde op 2 december jl. Hij was 81 jaar. Georges was sinds 1944 een actief militant van de arbeidersbeweging en een trouwe vriend van de vredesbeweging. Aan zijn echtgenote Irma, familie en vrienden bieden we onze oprechte deelneming aan in het verlies dat hun treft.

WIST JE DAT ...

... het Duitse bouwbedrijf Hochtief A.G. dat in 1943 in Berlijn de bunker van Hitler bouwde is dezelfde firma die eind dit jaar de bouw en modernisering van de ambassade van Israël in Berlijn afwerkte.

... in Israël één miljoen driehonderdduizend Palestijnse Arabieren wonen, 20 % van de bevolking. Alhoewel ze een Israëliisch paspoort hebben worden ze als tweederangburgers behandeld.

... deze Arabieren destijds in blok voor Barak als premier hebben gestemd omdat deze belofte een einde te stellen aan deze discriminatie maar niets gedaan heeft. Van de 27 Israëliische steden met een hoge werkloosheid zijn er 20 hoofdzakelijk met een Arabische bevolking.

... ondanks de Arabische bevolking 20 % van de bevolking van Israël uitmaakt, er sinds 50 jaar nooit een Arabische minister werd benoemd, wat wel het geval was voor de veel kleinere groep Russische migranten of zekere religieuze groepen.

... de Iraanse Controleraad van de Wet (een conservatieve instelling die boven het parlement staat) de wet verworpen heeft die in het Iraans parlement werd goedgekeurd waarin het huwelijk van meisjes pas vanaf 9 jaar verboden werd.

... de minister van petroleum van Koeweit Cheik Saoud Nasser Al Sabah de geïndustrialiseerde landen heeft opgeroepen de petroleummarkt vrij te maken. Hij verklaarde "deze landen hebben ons vroeger gevraagd de markt te laten spelen. Vandaag vragen wij

hetzelfde, laat de elementen van de markt spelen. Het is de wet van vraag en aanbod".

... de liga tegen gruwelijke sporten Elisabeth, de koningin van Groot-Brittannië aan de kaak heeft gesteld nadat ze tijdens de jacht van 13/11 een fazant, die slechts gekwetst was, de nek omwring. Toen ze 's anderendaags in Sandiham naar de kerk ging was haar hoed versierd met een pluim van de fazant.

... uit 'Perspectieven van de toekomst', van het FAO, de organisatie voor voeding en landbouw van de VN, blijkt dat 38 landen zware voedingsproblemen hebben. In Afrika lijden 20 miljoen mensen honger en er is geen oplossing in zicht voor de komende jaren.

MILITARISME

opvoeden tot vrede in de 21e eeuw

| William de Bruyn |

In de voorbije eeuwen was het beroep van militair er één van aanzien. Behoeder van de macht tot eer en glorie, en eens gesneuveld, een held voor volk en vaderland. Patriottisme.

Heden ten dage is nog steeds het hoofd van de Belgische natie Albert II, als luitenant-generaal ook de stafchef van het Belgische leger. Ook zijn nazaten pralen met sterren en eretekens. Zij verheerlijken het militarisme en worden er rijkelijk voor beloond. De jaarlijkse dotatie aan de koninklijke familie bedraagt nagenoeg 400 miljoen BF. Er is zelfs een indexaanpassing voorzien.

Voor een parlementaire democratie blijft het militarisme een ongerijmdheid. Men stelt zelfs dat het er een vijand van is. Ook de Rooms katholieke kerk blijft zich vereenzelvigen via het hof met het leger. Een traditie. Het jaarlijks te deum is er slechts één voorbeeld van.

Menig politicus stelt dat ons land geen vijanden meer heeft, zeker niet in onze buurlanden. Zelfs niet op Europees vlak. Nochtans blijken Europese landen en de EU solidair met het bondgenootschap van de NAVO. Er komt nu zelfs een Europees leger.

Europa (Groot-Brittannië, Frankrijk en Duitsland) heeft door middel van fusies van wapenbedrijven de bewapeningsindustrie een nieuw elan gegeven. Zo kon de concurrentie met het Militair-Industrieel Complex van de USA worden aangegaan. De staatsleiders namen deze beslissingen boven de hoofden van de parlementaire instellingen en de verkozen politici. Hiermede dreigt de militaire macht het politiek gezag aan zich te onderwerpen. Binnen de E.U is dit een taak voor Javier Solana. Het gevolg is een verzwakking of vervlakking van de democratische politiek door een

vergoelijking van het 'legale geweld'.

De huidige Europese staatshoofden staan erop dat Europa dringend een sterk leger nodig heeft om internationaal te interveniëren. Deze moderne interventiemacht moet steun verlenen aan de NAVO. Naast de gewone troepenmachten zijn er nog "doeltreffende legereenheden" zoals het Vreemdelingenlegioen in Frankrijk, de Royal Marine Commando's uit Groot-Brittannië, en de Spetsnaz in Duitsland. Naast de NAVO heeft de VS zijn Groene Baretten, zijn Special Air Service en zijn US Navy Seals als vechtlustige manschappen. Geen gebrek aan slagkracht. Noteer dat er jaarlijks nagenoeg 135 miljard BF neergelaten wordt voor het militaire bolwerk van de NAVO.

De conflicten op de Balkan zijn haast niet in één lijvig boek te verhalen.

Na opnieuw tien jaar bloedvergieten stelt de EU een bemiddelingsstrategie voor. Nationalisme faalde, militarisme bracht geen vrede.

De EU bracht november 2000 vijf Balkanlanden aan tafel. Joegoslavië, Bosnië, Albanië, Kroatië en Macedonië werden verzocht economische en politieke hervormingen door te voeren teneinde kandidaat-lid van de E.U. te kunnen worden. Het is uitkijken hoe deze verzoening zal groeien.

De Franse president Chirac stelde "omdat jullie de weg van de vrede, de democratie, goed nabuurschap en ontwikkeling gekozen hebben, hebben jullie de weg van Europa gekozen. De E.U. staat aan jullie kant om die uitdagingen aan te kunnen". (24 november 2000).

Hiermede kan in Zuid-Oost-Europa, de Balkan, de basis gelegd worden voor vrede, vriendschap en verdraagzaamheid. Een bladzijde van geweld kan omgedraaid

worden. Waar wapens geen oplossing boden kan en zal economische samenwerking het lot van deze regio bepalen.

Een tweede Intifada van de Palestijnen tegen Israël veroorzaakte tijdens de maanden oktober en november 2000 opnieuw bloedvergieten. Het uitzichtloos geweld dreigt opnieuw het ganse Nabije Oosten mee te sleuren. Even leek het erop dat in het heetst van de strijd er wat zou veranderen in de Israëliëse "strategie van vergelding" tegen de Palestijnen. Israël zag er minder heil in en besloot (nov. 2000) af te zien van vergeldingsacties. Mogelijk was de schrik even toegeslagen voor niets ontziende aanslagen? Intussen echter is het geweld weer geëscaleerd.

De militaire acties zorgen voor een politieke misval, daar waar ex-generaal premier Ehud Barak zegt politieke oplossingen te beogen. Ook hier kan enkel een vredeseconomie met wederzijds begrip en eerbied voor het leven voor hoop in de toekomst zorgen.

Politici moeten aanvaarden dat militarisme geen oplossing brengt voor een welvarende en duurzame vrede. Vredeseconomie, mensenrechten en voorkomen van geweld is voor de 21^e eeuw de enige toekomst, samen met het bestrijden van de armoede op wereldvlak.

De glazen bol van het internationaal schouwspel waar we al jaren in kijken, kleurt soms azuur. Mogelijk verdwijnen de oorlogswolken samen met het militarisme. Langzaam maar zeker. Dat hangt ook van ons af.

november 2000

• Misha Glenny, De Balkan 1804-1999. Nationalisme, oorlog en de grote mogendheden. Kosmos dossier.

• Zie ook Misha Glenny, De Balkan 1804-1999. Nationalisme, oorlog en de grote mogendheden. Kosmos. Dossier

“RETRO”-KRUISWOORDRAADSEL NUMMER 9.

GEBASEERD OP DE INHOUD VAN NUMMER 346 (NOVEMBER-DECEMBER 2000).

HORIZONTAAL

1) Volop in de actualiteit (3 woorden) - Het schip van Noë (Bijbelse geschiedenisleer). 2) Lofrede - Ondernemingsraad (afkorting) - Vlaktematen. 3) Van een kenmerk voorzien (schetsen) - Enandere (afkorting). 4) Zelfkant - Dichterbij (zijnde) - Kippenproduct. 5) Schenkster van het nieuwe leven - Afmeting loodrecht op de lengteas - Betekenis. 6) Rommel - Frans lidwoord - Hij staat in het onderwijs. 7) Deel van een wielerronde - Schilderij van Picasso (2 woorden). 8) Dunne twijgen - Rivier in Wallonië - Gaatje in een band. 9) Marterachtig zoogdier (ook kledingstuk) - Loofboom - Dwarshout - Muzieknoot. 10) Een land laten afgrazen - Gedicht van Jozef van Dromme. 11) Aartsbisschop - Verzamelnaam van glimmers (synthetisch product). 12) Had plaats in Brussel op 14 oktober 2000 (Wereld ...) - Griekse letter. 13) Muzieknoot - Lage tij. 14) Trekdier - Organisatie van olieuitvoerende landen (letterwoord). 15) Schilderij van Picasso (3 woorden).

VERTICAAL

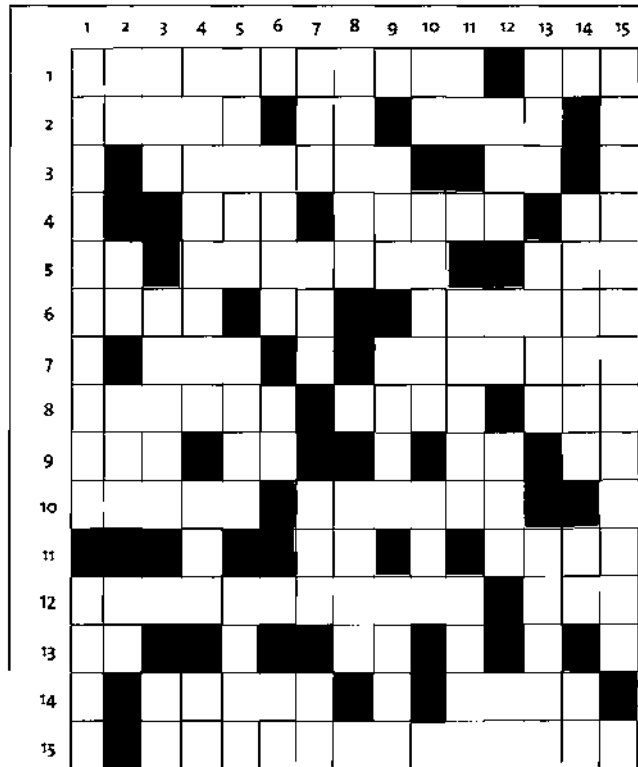
1) Camping en vakantieoord op 500 meter van de zee (2 woorden) - Symbool van een land (natie). 2) Meetstok - Alsonder (afkorting) - Op haver gelijkend onkruid - Dwarshout. 3) Ter aanduiding van een richting - Gemoedstoestand - Italiaanse rivier. 4) Zeer korte tijdsruimte - Struisvogel - Alsonder (afkorting). 5) Drinkgereedschap - Vinger van de voet - Echt. 6) Insectenetend zoogdier - Nieuwe stijl (afkorting) - “Rol” (klinkerloos). 7) Kloosterzuster - Utrechtse rivier - Platte mand - Muzieknoot. 8) Tendens (strekking) - Honingbij. 9) Niet droog - Skandinaaf - Wachthuisje. 10) Oeverdam - Hinderen - Kever. 11) Senior (afkorting) - Maakt deel uit van het Hoofdstedelijk Gewest - Houterige stam van een boom. 12) Lof - Gram (afkorting) - Behoeftig - De langste rivier van Italië. 13) Van ieder dezelfde hoeveelheid - Draagriem - Elk. 14) Horizon - Cent (afkorting) - Cerium (symbool). 15) Schilderij van Picaso / 3 woorden (let op de gewijzigde grammaticale vorm).

MICHEL BILLIAU, Werviksesteenweg 431, 7780 KOMEN.

VREDESFONDS

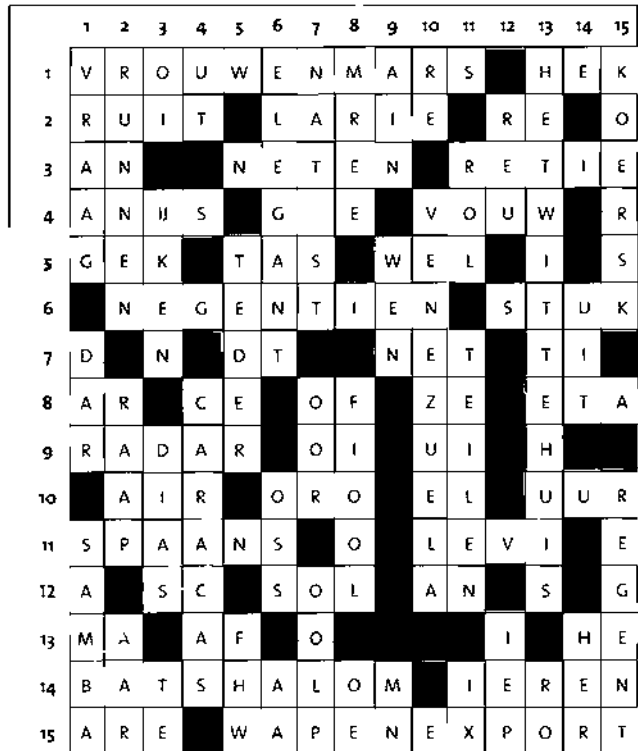
steun aug - sep - okt - nov - dec 000-0956015-80

LV Gent 4500, FD Zedelgem 500, PC Gent 100, D. Assebroek 1250, DS Assebroek 750, VR Ranst 500, DA Oostende 250, DG Oostende 500, BL Wilrijk 500, JD Aalst 1100, MTD De Pinte 1400, UC Torhout 500, DSA Oostende 500, PC Deurne 600, NP Brussel 200, VC St-Niklaas 500, RC Kortrijk 1000, ED Veldegem 500, T. Antwerpen 1500, MH Drongen 2900, JE Mechelen 500, DP Aalst 500, DR 's Gravenwezel 1650, LE Oostende 700, VS Leuven 1600, ME Gent 500, WW Kortrijk 500, CDS Gent 1100, WH Gent 500, EJP Gent 2100, TM Zwalm 2500, DV Brugge 500, CA Mariakerke 1000, LV Antwerpen 1000, VV Gent 500, BL St-Eloois-Vijve 1400, GY Hoevenen 500, BP Oostende 1000, ADC St Marten Latem 1200, LK Gentbrugge 700, RB Gent 1400, CJ Antwerpen 500, VZ Bornem 500, BN Berchem 2500, MR Oostende 1350, VM Pollare 1000, VH Oostende 500, CM Bredene 500, PVM Kortrijk 250, JDS Luik 600, AC Gent 400, PE Gent 700, DP St-Andries 400, VDB Antwerpen 200, PA Turnhout 400, HN Lasne 400, SM Duisbbrug 400, AW Antwerpen 400, SP Vilvoorde 200, DA 200, PC 600, SK Gent 600, SD Gent 200, WR St-Niklaas 400, DP De Haan 600, EP Schoten 400, JE Oostende 400, RJ Gentbrugge 200, BN Wondelgem 200, TJ Deurne 400, NV Antwerpen 400, SH Deurne 600, GS Brussel, KG Mortsel 400, DB Dilbeek 600, VJ Antwerpen 600, VJ Izegem 600, VDH Antwerpen 600, VR Merksem 400, VH Zomergem 400, JE Edegem 400, NA Gent 600, GD Scheldewindeke 200, NL Hasselt 400, LR Antwerpen 600, AR Brussel 200, GSC Oostende 600, EW Oostende 600, CR Gent 400, JJ Wevelgem 600, BV Gent 600, NN Gent 400, JP Oudegem 400, VDV Antwerpen 400, TL Destelbergen 400, GR Gent 200, UV Gent 200, DW Brugge 400, CW Brussel 600, GD Brugge 200, VGJ Grimbergen 400, LJ Schepdaal 200, LVD Gent 600, WJ Antwerpen 600, BW Hasselt 400, MW Deurne 600, ES Gent 400, SJ Deurne 600, NE Overijse 400, US Machelen 200, PVG Wortegem 400, DBW Aalst 400, DGJ Gentbrugge 200, GE Wondelgem 400, ML Antwerpen 200, GA Leopoldsburg 400, BR Oostende 400, LV Izegem 400, JD Berchem 400, HT Deurne 600, L Antwerpen, CV Antwerpen, V Deurne 400, DL Lombardside 400, DN Deerlijk 400, DU Lokeren 600, VI Borsbeek 200, GG Antwerpen 60, BN Kapellen 400, DV St-Niklaas 400, WJ Brussel 400, DRJ Mariakerke 400, VR Merksem 400, AE Schilde 500, DF Deurne 200 totaal 84.860 BF Hartelijke dank.

“RETRO-KRUISWOORDRAADSEL” - NUMMER 8

(= gebaseerd op de inhoud van nummer 345 van september-oktober 2000)

AGENDA

DIALOOGAVONDEN

OOSTENDE

VRIJDAG 9 FEBRUARI OM 19.30U

WELKE OPLOSSINGEN VOOR HET ISRAËLISCH-PALESTIJNSE CONFLICT?

inleidig door *Ludo Abicht*,
voorzitter Masereelfonds, die reeds een
paar boeken publiceerde over het Midden-
Oosten

zaal: Den Anklap (Culturele Raad)
Leffingestraat 85 te Oostende
organisatie: Vredesbeweging Regio
Oostende

VRIJDAG 2 MAART

PRIVATISERING OPENBARE DIENSTEN

Eric Todts (Oxfam - Solidariteit)
meer info: Meibloempjeslaan 5,
8400 Oostende

GENT

DINSDAG 20 FEBRUARI 2001

BALKENSYNDROOM

inl. *PETAR BULAT* (Belgrado) Instituut
Arbeidsgeneeskunde
(in het Engels met vertaling)
zaal: Vredescentrum Galgenberg
Galgenberg 29, 9000 Gent
Vrede Regio Gent

DINSDAG 13 MAART 2001 OM 20U

ZUID-AFRIKA, 7 JAAR NA DE APARTHEID

inleiding door *Jaak Perquy*
secretaris van de KPV, die verscheidene
malen Zuid-Afrika bezocht
zaal: Vredescentrum Galgenberg
Galgenberg 29, 9000 Gent
organisatie: Masereelfonds Vrede Regio
Gent

***

OOSTENDE

ZATERDAG 3 FEBRUARI OM 13.30U

Stedelijk raad voor
ontwikkelingssamenwerking
VERSLAG ACTIE 11-11-11
AFSCHAFFING SCHULDENLUST

Bogdan Vandenberghe
commissie vrede en rechtvaardigheid
Duin en Zee, Fortstraat 128, Oostende

***

ATTAC - OOSTENDE

DE ACHTERGRONDEN VAN DE MONDIALISERING

DINSDAG 23 JANUARI 2001 OM 20U

conferentiezaal van het stadhuis
verwelkoming door *Marine Willmes*
Schepen voor
Ontwikkelingssamenwerking en inleiding
André De Smet (voorzitter Attac-Oostende)

INLEIDERS:

Eric Goeman (ATTAC-Vlaanderen)

VOOR EEN STERKE PLURALISTISCHE EN SOCIALE VOLKSBEWEGING

Roland Jansen (studiedienst ACV)

TOBINTAKS EN FINANCIËLE SPECULATIE

Els De Temmerman (journaliste -
schrijfster)

ONDERONTWIKKELING EN MONDIALISERING

Luc Vanneste (nationaal secretaris ABVV)

ROL VAN DE ARBEIDERSBEWEGING IN DE MONDIALISERING

Stefaan Lievens (sociaal wetenschapper)

BESLUITEN

aandeel in de kosten: 100 F (werklozen
gratis)
organisatie: ATTAC-kern Oostende met de
medewerking van de Stedelijke Raad voor
Ontwikkelingssamenwerking

***

30 JAAR

OXFAM

WERELDWINKELS

ZATERDAG 3 FEBRUARI 15U

AB - Brussel

15u opening: La Comparsa (Cubaans
carnaval)

15u30 N'Faly Kouyaté & Dunyakan (tradit.
Afrikaanse muziek)

16u Fredrick Masine (voorzitter IFAT,
Kenia)

16u15 Ato Kwamena Amisshah (Afrikaanse
vertellingen in het nl)

17u15 Johnny Kalsi (Indische Tablas)

17u45 Chawki Armali, Palestijns
Ambassadeur in België

Ghada Zughayar, van de Palestijnse Oxfam
partner PARC

18u30 Son de Lux & Lazara (Afro-Cubaans
& latino muziek)

19u Juan Eduardo Hernandez (voorzitter
Fundesval, Chili)

19u15 La Comparsa (Cubaans carnaval)

20u 30 jaar Oxfam-Wereldwinkels

videoalbum, vrijwillers in de kijker,

20u30 muzikal mix : N'Faly Kouyaté &
Dunyakan, Son de Lux & Lazara, Buscemi
& Johnny Kalsi

22u DJ Buscemi

kinderfilms 'Kirikou' en 'De Gouden Bal'
interactieve tentoonstelling eerlijke
handel

exotische maaltijd, hapjes en cocktails

SOLIDARITEIT EEN Vliegtuig voor Gaza

PRK 000-0000028-28

OXFAMSOLIDARITEIT

De Lingerie

van de Kerkstraat DE MUNCK

L O K E R E N

LINGERIE CORSETTERIE BADMODE

KERKSTRAAT 47 ■ 9160 LOKEREN ■ 09/348 58 23

*Wat gevoelig ligt,
wordt goed opgevangen.*

[Linde Vanneste]

*NOG STEEDS DE BOEKHANDEL DIE HEEFT
WAT U ELDERS NIET VINDT !*

BOEKHANDEL MARNIX

NEDERKOUTER 109

9000 GENT

TEL. (09) 225 10 92

FAX (09) 223 55 56

Elke dag van 9 tot 18 uur.

's Zaterdags van 10 tot 12.30 uur
en van 13.30 tot 18 uur.

De Lombarde

Camping en vakantiehuisjes op 500 meter van de zee!

De Lombarde omvat een groene, kindvriendelijke camping met modern sanitair.

Voor de kleinsten is er een speeltuin en

tijdens de schoolvakanties is er een ruim animatie-aanbod voor groot & klein.

Je kunt hier ook terecht voor een partijtje air-hockey, tafelvoetbal, biljart, tafeltennis, petanque, basket, tennis ...

Vissers worden verwacht langs de uitgestrekte visvijver.

Het restaurant en het caf taria hebben een goede naam.

Door een ruim aanbod, lage prijzen en heerlijk verse broodjes, zorgt de winkel ervoor dat je van een deel van de dagelijkse beslommeringen verlost wordt.

Voor de fietser en/of wandelaar staan er 5 trekkershutten ter beschikking.

De routes kunnen ter plaatse uitgestippeld worden, er is een ruime keuze.

Kom gerust eens langs of vraag vrijblijvend een folder aan met prijslijst.

De Lombarde, Elisabethlaan 4, 8434 Lombardsijde - Tel. (058) 23 68 39

Een initiatief van vzw Volkstoerisme.

NIEUWJAARSBRIF VAN DE VOORZITTERS VAN DE VLAAMSE VREDESBEWEGINGEN

Hals over kop en ondemocratisch starten we de eenentwintigste eeuw met een dwaas avontuur: de oprichting van een Europees leger. (...)

MILITAIRE BESLUITVORMING EN DEMOCRATIE

Het is opvallend hoe de democratische inspraak vermindert naarmate het over belangrijker beleidszaken gaat. Zo is de besluitvorming op het terrein van Buitenlandse Zaken en van Defensie nooit op democratische wijze gebeurd. Wie herinnert zich niet de tijd van de plaatsing van de kruis- en Pershingraketten in Europa? Heel Europa door maakten massale betogingen het duidelijk dat de bevolking zich verzetten tegen die opgedrongen overbrenging van wapens. In België, waar uiteindelijk met veel moeite een parlementair debat over deze kwestie werd afgedwongen, waren de wapens al onderweg toen het debat nog aan de gang was.

Vandaag zien we hetzelfde gebeuren. Militaire oorlogsvoorbereiding wordt zoveel mogelijk onttrokken aan de openbaarheid. Zopas heeft Solana getracht de gegevens in verband met de Europese bewapening tot geheime materie voor de Europese Unie te doen erkennen. (...)

Voor ieder democratisch en weldenkend mens zou over een zo belangrijk project als de oprichting van een Europees leger eerst grondig moeten nagedacht worden. Als eerste stap zou een uitgebreid debat moeten gevoerd worden, niet alleen in het Europees parlement, maar ook in de nationale parlementen, over alle elementen die met de Europese defensie te maken hebben. Vooral dit project verder uit te werken moet men het eerst eens zijn over de volgende vragen en opeenvolgende stappen.

1. Wat bedoelen we met Europese defensie? Gaat het om het verdedigen van Europa tegen eventuele aanvallers? Of gaat het ook over offensieve militaire aanvallen tegen hen die onze economie aantasten? Of gaan we nog verder en willen we zoals de NAVO een politierol spelen in de wereld? Hebben we daar het recht toe? Hoe zullen we de besluitvorming over dergelijke oorlogen organiseren?

2. Als hierover een akkoord bereikt is, kunnen politici, samen met militairen een voorstel doen over de mensen, manschappen, wapens en logistieke diensten die we hiervoor nodig hebben.
3. Als de doelstellingen geformuleerd zijn, de plannen uitgewerkt en baten en kosten berekend, volgt hierover een debat in het Europees parlement en in de nationale parlementen. Omdat het over een belangrijke zaak gaat met gevolgen op lange termijn, zou het aangewezen zijn er eventueel een Europees referendum over te organiseren.

Nu vliegt men er zomaar in. Men spant de kar voor de wagen. Men begint onmiddellijk met het aanduiden van commandanten, het bestellen en aankopen van hoogtechnologische moordwapens, zonder te weten waarvoor het moet dienen. Als men eerst rustig zou beraadslagen op grond van de zaak, over de verdediging van Europa tegen de echte gevaren waaraan het blootstaat, zou het heel goed kunnen gebeuren dat men tot het besluit komt dat:

* Europa de volgende decennia niet bedreigd wordt door een grootscheepse aanval van buiten uit en voor zijn verdediging dus geen gesofisticeerd materiaal en uitgebreid leger nodig heeft. Dat eventueel - zeker als we ons agressief gedragen tegenover de buitenwereld - terroristische aanslagen, kapingen, sabotage mogelijk zijn, waartegen een leger niets kan verrichten.

* Dat we ons beter onthouden van interventies buiten Europa, ook om humanitaire redenen, gezien dikwijls desastreuze gevolgen van de interventies in het verleden. Als we er in uitzonderlijke gevallen toch zouden toe besluiten, dat we best kunnen helpen met transportmateriaal en aangepaste bewapening.

* Dat we die interventies het best overlaten aan de Verenigde Naties en dus in de UNO-besprekingen ervoor ijveren dat deze organisatie doelmatiger kan werken en over een aangepaste interventiemacht beschikt voor hoofdzakelijk vredeshandhavende missies.

* Dat we ons vooral toeleggen op echte preventie van oorlog en hiervoor voldoende middelen ter beschikking stellen en ons meer en effectiever inzetten voor preventie op lange termijn door de kloof tussen Noord en Zuid te dempen en een degelijke vredesopvoeding te implementeren in de maatschappij.

George Robertsson, NAVO-secretaris-generaal, zei simplistisch en alwetend: "We kunnen de effectiviteit van het bondgenootschap echter alleen in stand houden als we het fundament - ons militair vermogen - blijven versterken...". Laat Europa oordelen over de wijze waarop het kan helpen voor het handhaven van de vrede. De Verenigde Staten denken dit te kunnen doen door hoogtechnologisch en zwaar vernietigend materiaal. Uit ervaringen van de jongste vijftig jaar weten we dat dit niet helpt. Geweld wekt wraak- en haatgevoelens op, waartegen geen enkele techniek bestand is. Laat ons niet het pad van de NAVO opgaan, maar ons complementair opstellen, uitgaande van de vaststelling: hier helpt geen verhoging van het vermogen tot geweld. Hier helpt alleen preventie. Preventie van oorlog en geweld wordt de hoofdzaak van Europa.

Intussen gaat men razendsnel voort met de oprichting van een Europees leger naar oud model. Totaal onlogisch. Toch krijg je bij ons in de media geen enkele reactie tegen dit dwaas avontuur waarin we ons hals over kop hebben gestort. Wij wensen u ondanks dit allemaal een vredig 2001.

(in eigen naam) ondertekend door:

Josiane Burrick (De Vuurbloem), Jef De Loof (voorzitter Artsen voor Vrede), Gio De Weerd (voorzitter Jeugd & Vrede), Steven Daems en Patrick Lasure (Forum voor Vredesactie), Gui Deboutte en Anouk Depuydt (Loung Tak), Dirk Panhuis (Vrak, actie vredesbelasting), Staf Beelen (voorzitter Verbond VOS), Lionel Vandenberghe (voorzitter IJzerbedevaartcomité), Michel Vanderborgh (voorzitter Vrede vzw) en Karel Vanspringel (voorzitter Pax Christi Vlaanderen)

SNEEUW

*Als een blanke vogel
komt gij neergestreden
in uw weidse vreedstreken
en elke voetstap
drukt een reine bede
in mijn hart....
uw witte vrede.*

*Ik, die innig proefde
aan de stilte
van uw lied
aan de vroomheid
die gij biedt
en het luisteren
naar de stem... van de bedroefden.*

Jozef Vandromme